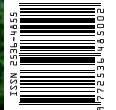

PLA

FORM

08

İZMİR
KÜLTÜR
PLA+FORMU
GİRİŞİMİ
SÜRELİ
YAYINI

İzmir Büyükşehir Belediyesi
adına İmtiyaz Sahibi
Aziz KOCAOĞLU

Sorumlu Müdür
Ayşegül SABUKTAY

Yayın Koordinatörü
Şervan ALPŞEN

Yayına Hazırlayan
Sarp KESKİNER

İçerik Editörleri
Tanzer KANTIK
Borga KANTÜRK
Cenker EKEMEN
İbrahim Metin BALTACI
Zeynep GÖNEN
Hale ERYILMAZ
Ebru ATILLA SAGAY
Sarp KESKİNER
Gökçe SÜVARİ
Nursaç SARGON
Altuğ AKIN
Gizem AKKOYUNOĞLU

İçerik Asistanı
Ecem ERİM

Redaktör
Hale ERYILMAZ

Grafik Tasarım ve Uygulama
Emre DUYGU

Kapak-İç Kapak Fotoğrafları
BURAK DİKİLİTAŞ ©

Katkıda Bulunanlar
İKPG bileşenleri.

Yönetim Yeri
İZMİR AKDENİZ AKADEMİSİ
Mehmet Ali Akman Mah. Mithatpaşa Cad. No: 1087 Plk: 35290, Göztepe, Konak, İZMİR
Tel: +90 (232) 293 46 12 Faks: +90 (232) 293 46 10
kultursanat@izmeda.org www.izmeda.org
Sertifika No: 22595

Basım Yeri
GELİŞİM OFSET / Ramazan TORAMAN, Kâzım Karabekir Caddesi No: 45/A Bornova İZMİR
Tel: (232) 373 95 62 - 342 18 81 Sertifika No: 32380

SAYI 8. Birinci Baskı: Aralık 2017. Baskı Adedi: 3000 ISSN 2536-4855

*Ücretsiz dağıtılan PLA+FORM dergisi, bir İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Akdeniz Akademisi yayınıdır. Her hakkı saklıdır. Yazı, fotoğraf, çizim ve haritalar; yazılı izin alınmadan kullanılamaz. **Satılamaz.***

© İzmir Büyükşehir Belediyesi

ikpgplatform

issuu.com/izmirkulturplatformugirisimi7

İÇİNDEKİLER08

BAŞLARKEN	03
PLA+FORUM	04
FİHRİST	
ARZU OTO	14
ATÖLYE 21/1 - MELTEM ÖZDEN / TOLGA UZEL	14
SİĞİNMACILAR VE GÖÇMENLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ - AYŞENUR SARI / PELİN DOĞAN	15
BAŞAK ÖZKUTLU	15
ESPEDAL DERNEĞİ - SALDIRAY ALTINDAĞ	16
FERGÜN URGANCIOĞLU	16
tHEBROaRT - FATİH ŞİMŞEK	17
ETEM ŞAHİN	17
GOD MODE - ERDİNÇ ÖZTAN / TAYFUN DENİZ	18
KİLİZMAN YAYINEVİ / SAHAF İLHANKİTAP / AKADEMİ KEMERALTİ - İLHAN PINAR	18
HAKAN ERGİN	19
KEREM IŞIK	19
MAVİ SANAT - AHMET AKDENİZ	20
LOKALL İZMİR KENT REHBERİ - EZGİ CEREN KAYIRICI / ÖZGÜR AYDEK	20
KIRKMERDİVEN - HALİL BÜLBÜL	21
ÖZGÜR TİYATRO / ACADEMY İZMİR - GÜNCEM ÖZDEMİR	21
ÖZLEM ALTINBİLEK	22
SALİH KORKUT PEKER	22
ŞENİZ TURAN	23
SAT-SU-MA - ÖZGE HORASAN	23
SÜSLÜ KADINLAR BİSİKLET TURU - SEMA GÜR	24
EDIT / EPIC FAIR - TAMER VARİS	24
TİYATRO KALEMİ - KAMER YILDIZ OK	25
UFUK SİNKİL	25
VOL5 - GİZEM TATAROĞLU	26
ZEKİYE BUĞURCU	26
PORTFOLYO: LEVENT AYATA	27
TASARIM	
4T: TASARIM VE TASARIM TARİHİ TOPLULUĞU DERNEĞİ	33
FUAR'IN RESSAMLARI: İZMİR FUARI'NIN TARİHİNDE GRAFİK TASARIMIN İZLERİ	35
PERFORMANS	
KAMUSAL BİR MİSAFİRLİK ALANI: LIVING ROOM	38
TEPECİK FİLARMONİ ORKESTRASI: "MOZART'I KENDİMİZ GİBİ BİLİYORUZ"	42
İZMİR'DEN	
SONBAHARA DAMGA VURAN YEDİ SERGİ	46
35. ULUSLARARASI İZMİR TİYATRO GÜNLERİ	50
TÜRGÖK: GÖZLERİ DEĞİL, GÖNÜLLERİ GÖRÜYOR	52
BELLEK	
AYŞE ÜNGÖR: GÖÇ VE MÜBADELE ANI EVİ	55
TALAT ULUSOY: "BİÇİMLENDİRİLMİŞ HAFIZA, SAĞLIKSIZ BİR TOPLUM YARATIR"	58
KIYI	
EMRE YEKSAN: "DIŞIMIZDAKİ HAYAT BİZDEN BÜYÜK, ONU TUTMAYA ÇALIŞTIK"	63
MAVİŞEHİR KIYISINDA 3K: KOOPERATİF, KANTO VE KAHVEHANE	67
SÖYLEŞİ	
AYŞE TEMİZTAŞ: "KADIN KOOPERATİFLERİ İDEAL GELECEĞİ ÖRGÜTLERKEN BÜYÜK ROL OYNAYACAK"	69
MUTFAK	
GÖÇ MUTFAĞINDA YENİ BİR HALKA: FALAFEL	74
AKDENİZ'DEN	
GÜNEY AKDENİZ'İN ORTAK KÜLTÜR HAREKETİ: MED CULTURE	76
6. SELANİK ÇAĞDAŞ SANAT BİENALİ: "GİTMEDEN ÖNCE KALMAK İÇİN HER ŞEYİ YAPTIĞIMI BİL"	79

Saat kulesinin solunda satış köşkü, sağında mızıka köşkü. 1920'lerin sonu.

Eski Türkçe yazı: "İzmir Hükümet Meydanı. Fotoğraf: Fazıl Berki"

Ömer Durmaz koleksiyonu.

BAŞLARKEN...

İKPG olarak oldukça yoğun bir yıl geçirdik. İletişim toplantılarımızda sunum yapan altmış iki yeni bileşenle ağıımızı güçlendirdik. Disipliner forumlara devam ettik, on bir ilçeden iki yüz altmış üç mekânı işaretleyip künyelediğimiz “İzmir Kültür Haritası: Kültür-Sanat Mekânları 2017” adlı çalışmayı kapsamlı bir yayınla sonuçlandırdık. Ağustos ayında düzenlediğimiz Yaz Okulu 2017’nin çıktılarını özel bir sayıda topladık; yıllığımızı da yayımladıktan sonra, 2017’ye sekizinci sayımızla veda etmiş olduk.

Sekizinci sayımızın omurgasını göç, mübadele ve kent belleği kavramları oluşturuyor. Buca’da hizmete giren Göç ve Mübadele Anı Evi’ni ziyaret ettik; Yüzleşme Atölyesi ile yangın öncesinin İzmir’ini konuştuk. Suriye asıllı İzmirlilerin şehrimizin lezzet envanterine kazandırdığı falafeli merccek altına aldık. Kooperatifleşme deneyimleri, merkeze koyduğumuz konulardan biri oldu; Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı ve Şemikler Su Ürünleri Kooperatifi üzerinden, hem balıkçıların semt kültürüne katkısına hem de kadın örgütlenmelerinin bölgede yürüttüğü çalışmalara baktık.

İzmir, 2017’nin sonbaharı boyunca, şehrin kültür-sanat hayatına dinamizm kazandıran, güncel sanatı ve tasarımı odağa koyan, bir düzine etkinliğe ev sahipliği yaptı. Büyük çoğunlukla yerel aktörlerin üretimlerini sergileyen bu etkinliklerin 2018 süresince çeşitlenerek çoğalmasını, şehre iyice yaygınlaşmasını diliyoruz. “İzmir’den Yedi Sergi” başlığını taşıyan inceleme listesi, hepimize esin verecek örneklerle dolu. 35. Uluslararası Tiyatro Günleri, tıpkı geçen sayıda yer verdiğimiz İzmir Edebiyat Festivali gibi ilçelere yayılan programıyla, yerel yönetimlerin kültür-sanatı şehrin merkezinden özgürleştirmek adına attığı adımların kalıcılışıya işaret ediyor. Bu organizasyona dair iki yerel tiyatro topluluğundan görüş aldık.

İçeriğimize bir de yeni bölüm ekledik: “Tasarım”. Bu bölümde, yolculuğuna akademik bir girişim olarak başlayan ve yakın geçmişte dernekleşen 4T hareketinin yanı sıra “İyi Tasarım İzmir 2” kapsamında Kültürpark’a binlerce ziyaretçi çeken “Fuar’ın Ressamları” sergisine yer açtık.

“Performans” başlığı altında iki ufuk açıcı modele merccek tuttuk: Nomadmind girişiminin Karşıyaka’da hayata geçirdiği “Living Room” konsepti ve Hamdi Akatay’ın kurup yönettiği Tepecik Filarmoni Orkestrası. Bağımsız sinemacılık adına iyi örnek olarak, İzmirlilerin merak ve gururla izlediği “Körfez” filmini seçtik ve filmin yapımcı-yönetmeni Emre Yeksan ile üretim süreci üzerine söyleştik.

Keyifli okumalar diliyoruz.

“Etkinlik Tasarımı” Forumu

14 Ekim 2017

SARP KESKİNER – GİZEM AKKOYUNOĞLU – EBRU ATILLA SAGAY FOTOĞRAFLAR CEM UĞUR

Katılımcılar: Mehmet Fatih Balkı – Efe Elmastaş (Fanzin Apartmanı), Halil Bülbül (Kırkmerdiven), Ayberk Olgay (Kronos Medya Design), Erkan Çakıner – Tuncay Baki Uğantaş (İZ Performance Hall), Nail Özlüsoylu (Karabağlar Belediyesi Kent Tasarım Atölyesi), Şafak Ersözlü-Bahar Nihal Ersözlü (Açık Stüdyo), Veysel Berikan (İzmit Şehir Tiyatrosu), Ercüment Serpil (NHKM Alsancak), Cansu Pelin İşbilen (İzmir Tarih Tasarım Atölyesi), Ezgi Ceren Kayırcı (LOKALL Kent Rehberi), Kaan Uluca (Tiyatro4)

Geride bıraktığımız yıllar içerisinde, İKPG olarak düzenlediğimiz iletişim toplantılarında sunum yapan bileşenlerimiz, kültür-sanat aktivitelerinin tasarımıyla uygulamasına, duyuru yöntemlerine, seyirci geliştirmeye ve merkezde toplanan kültür mekânlarının şehrin geri kalanına hizmet sunamayışına ilişkin çeşitli hususlara değinmişti. Bu hususları bir dağarcıkta toplamak ve

küratörlerden, etkinlik tasarımcılarından görüş almak adına, “Pla+forum” serimizin üçüncüsünü “etkinlik tasarımı” başlığı altında düzenlemeye karar verdik. Açıkçası, önceki buluşmalarda ve forumlarda üzerinde etraflıca konuştuğumuz yerel yönetimlerle yaşanan iletişim aksaklıklarını, mekânların birbiriyle içerik paslaşmasına dair model önerilerini kapsam dışında bıraktık ki tekrara düşmeyelim.

Yola şu soruları sorarak çıktık:

- Düzenlenen etkinlikler, farklı kitleleri çekebilmek adına merkezden dışarıya doğru yayılıyor ve komşu alanlara kolayca nüfuz edebiliyor mu?
- Kitleler, yereldeki etkinliklere kolayca ulaşabiliyor mu? Ulaşamıyorsa buna engel olan etkenler neler?
- Varoluşunu etkinlik düzenlemeye bağlamış mekânlar sürdürülebilir politikalar üretecek ve içerik geliştirecek donanımdan yoksunken,

yerel etkinlik tasarımcılarıyla çalışmaktan neden kaçınıyor?

- Ticari perspektifle yola çıkmış fakat kültür-sanat etkinliği düzenlemeyi samimiyetle arzulayan işletmeleri, kalıcı kültür mekânlarına nasıl dönüştürebiliriz?
- Etkinlik duyuruları, yerelde yaşayan kitlelere kolayca ulaşılıyor mu?
- Düzenlediğiniz etkinliğin duyurusunda sizi hedefe ulaştıracak, izleyiciyi çekecek bir dil kurmayı başatabiliyor musunuz? Bunu becerebilmek adına, sosyal medyayı ne kadar verimli kullanıyorsunuz ve tüketici alışkanlıklarına ne ölçüde vakıfsınız?
- Geri bildirimleri ölçüyor musunuz, ölçüyorsanız hangi araçları kullanıp ne tür analizler yapıyorsunuz?
- “İzmir Kültür Haritası: Kültür-Sanat Mekânları – 2017” başlıklı haritalama çalışmasının sonucunda ortaya çıkan verilere göre, haritalanan on bir ilçede yer alan iki yüz altmış üç etkinlik mekânının % 60’ı Konak ilçesinde toplanıyor. Bu merkezleşmeyi göz önünde bulundurarak, kültür-sanat faaliyetlerini şehrin diğer bölgelerindeki mekânlara taşıyabilmek için ne tür çalışmalar yürütmek gerekiyor?
- İzmirli kültür-sanat insanlarının verimli biçimde kullanılmadığını iddia ettiği kültür merkezlerini ve çok amaçlı kültür salonlarını daha etkin bir şekilde kullanmak için ne tür mekanizmalar geliştirilebilir?

Bu soruları seslendirdikten sonra, sözü serbestçe katılımcılarımıza bıraktık.

MERKEZDE OLMANIN AVANTAJLARI

“Ağırlıklı olarak konser düzenleyen ama kapısını her disiplinden etkinliğe açan bir mekânın işletmecisi olarak altını çiziyorum ki merkezde olmak büyük bir avantaj. İZBAN hattına, metroya, tramvaya yakın olmak, kitlelerin size ulaşımı dert etmeden akmasına yol açıyor. Ayrıca tüm ilçelere eşit mesafesiniz. Dolayısıyla bu merkezleşme meselesini çok sağlıklı gözlemliyorum.”

“Biz de merkeze gayet yakın bir noktada konumluymuz. Karataş, özellikle son birkaç yıldır, hafta sonlarında on binlerce ziyaretçi ağırlamaya başladı. Alsancak mertebesinde bir yoğunluktan bahsetmiyoruz ama merkezin kıyısında olmak, kitleleri çekebilmek adına pek çok avantaj sunuyor. Bu kitleler semtinize akmaya başladıkça, mahallelinin de etkinlik düzenleyebileceği ya da izleyebileceği bir mekâna dönüşüyorsunuz. Bu durum, kültür-sanat etkinliklerini halkla temasa geçiriyor, buluşturuyor. Hayatlarında hiç caz dinlememiş insanlar, sokakta düzenlediğimiz konseri balkonlardan dinledi ve üşenmeyip memnuniyetlerini bildirdi. Bu, bir mekân işletmecisi olarak benim için çok değerli bir deneyimdi.”

Merkezleşme meselesi açılmışken, ortam ısınmışken, çalışmalarına mart ayı sonunda başladığımız ve aralık ayı başında baskıya verdiğimiz “İzmir Kültür Haritası: Kültür Sanat Mekânları – 2017”ye dair verileri katılımcılarla paylaştık ve bu verileri yorumlamalarını rica ettik.*

“Kabul edelim ki iki cazibe merkezi var: Alsancak ve Konak. Bu iki semtin cazibe merkezi haline gelmesine yol açan ana neden, Kordon adını verdiğimiz, yüzlerce yıldır şehrin kültür ve eğlence hayatına ev sahipliği yapmış sahil hattı. Dışarıdan gelen herkes, şehrin atmosferini solumak için önce Kordon’a, sonra Kıbrıs Şehitleri Caddesi’ne uğrar. Etkinlik mekânlarının sahil hattına komşu bölgelerde toplaşmış olmasını buna bağlamak lâzım çünkü yüz binlerce insan günü burada geçiriyor. Hava ne kadar sıcak veya soğuk olursa olsun, çimlerden insan eksik olmuyor. Konak ve Büyükşehir Belediyesi de bu alışkanlığı pekiştirecek şekilde kitlesel etkinlikleri için o alanı tercih ediyor. Meselâ Gündoğdu Meydanı’na Şebnem Ferah’ı veya Duman’ı getirdiğiniz zaman, tek hamlede yarım milyona yakın bir kitleyi alana çekebiliyorsunuz. Üstelik bu kitlenin tamamı şehrin göbeğinde yaşamıyor; dört bir yandan ve yönden çıkıp oraya birikiyor. Belediyeler, merkezi vitrin gibi kullanıyor; bunu yadsıyamayız. O yüzden o konserler için kimse Buca’lı, Küçükya- lı’lı veya İnciraltı’nı tercih etmiyor.”

“Alsancak, İzmir’e dışarıdan gelenlerin ilk uğradığı noktaysa ve bu şehrin vitriniyse başka bir derde dikkat çekmek istiyorum. Kıbrıs Şehitleri Caddesi’ni kesen, şehrin gece hayatını yöneten üç sokak var: Muzaffer İzgü, Gazi Kadınlar ve Can Yücel. Fakat uygulanan yanlış yönetim kararlarından, yanlış insanlara verilen yanlış ruhsatlardan dolayı çoğu İzmirli ayağını bu sokaklardan çekti. Dolayısıyla

ne oldu? İnsanlar sahile, çimlere çekildi ve kitlesel etkinlikler sokaklardan çıkıp aynı meydanlara mahkûm oldu. Diğer bir arıza, meydanlarda düzenlenen konserlerin saati... Konserleri saat 21:00’de başlatırsanız, herkesi Gündoğdu Meydanı’na toplarsanız, sokak esnafına imkân tanı- yorsunuz demektir. Yüz bin kişi geliyor, oradan eve dağılıyor. Esnaf bu hareketlenmeden hakkıyla pay alamıyor. Onlarca sokakta kıt kanaat imkânlarla irili ufaklı etkinlikler düzenlemeye çalışan mekân- ları da baltalamış oluyorsunuz. Bunları yoluna koy- manın zamanı geldi de geçiyor diye düşünüyorum.”

“İnsanlar etkinliğin öncesini ve sonrasını beraberce deneyimlemekten hoşlanıyor. Aynı mahâlde olup beraber davranabilecek mekânlara şöyle bir görev düşüyor: Konsere gelen yandaki kitabevine uğrasın, aynı sokakta yemeğini yesin, başka bir yerde önden içkisini alsın. Mekânlar arasında küçük dayanışma- lar kurmak, aynı sokaktaki her işletmeye yaraya- caktır diye düşünüyorum.”

BİRBİRİMİZİN SERGİSİNİ, KONSERİNİ, ATÖLYESİNİ GEZMEKTEN ÖTEYE GEÇİP, SOKAĞA NE KADAR BAKIYORUZ?

“Darağaç projesi, etkinliğin yerelde yaşayanlarla nasıl doğrudan temasa geçebileceğine dair en başarılı örneklerden birini teşkil ediyor: Umurbey Mahalle- si’nde sergilerden ve yerleştirmelerden oluşan proje, bir yandan kamusal alanı en sağlıklı şekilde kulla- nırken diğer yandan mahalleyle etkileşim içerisine

girerek oto tamirhanelerini, fırınları, bakkalları sergileme alanına eviriyor. Sergide yer alan sanatçıların büyük çoğunluğunun bölgede atölyesi var. Sadece küratörün değil, sanatçılarla mahalle halkının beraberce inisiyatif kullandığı bir modelden bahsediyoruz. Yıkılan Alsancak Stadi'nın arkasına konumlanmış, Halkapınar'a doğru uzanan, şehrin hafızasında derin izler bırakmış, zamanında DEÜ GSF'ye ev sahipliği yapmış, kentsel dönüşüm bölgesi ilan edilmiş, metruk fabrikaların ve gece-konduların bulunduğu bir bölgeden bahsediyoruz. İşiniz yoksa Umurbey'e uğramazsınız, gece kimse oraya girmez. Görüyorsunuz ki kimileri sürekli sorunlardan bahsederken birileri o sorunların nasıl aşılabileceğine dair model geliştiriyor. Darağaç ekibinin düzenlediği iki sergiyi mahallelilerle güncel sanatçılar beraberce gezdi. Böylece, bölgeye yüzlerce ziyaretçi taşındılar. İşte size merkezleşmeyi kırabilecek ideal formül; kenarda duran bir ilçede, semtte, alanda küçük bir çerçevede yaratıp, yerel dinamiklerle el ele verip büyük bir etkinlik düzenlemek yerine alana yayılan bir format. İzmirililer olarak sürekli inanılmaz büyüklükte festivaller hayal ediyoruz ama İstanbul özentisi bu festivalizmden hızla vazgeçmek gerekiyor. Etkinliğinizi o alanda yaşayanlarla, vakit geçirenlerle, çalışanlarla beraber tasarlayıp uygulamanız en sağlıklı. Beraberinde istikrarı da getirecek bu model için ısrar etmek lâzım çünkü herhangi bir etkinliğin geri bildirimini onu en az birkaç sefer, aynı noktada

tekrar ettiğinizde alabiliyorsunuz. İzleyici kitlesi de böyle oluşuyor. Etkinliğe çekmeyi hedeflediğiniz kitlelerin sahip olduğu zevkleri, oraya nasıl ulaşacağını, sorgularını, yaşam tarzını gözetmek zorundasınız. Sizin yaşam tarzınıza çok uygun görünen bir etkinliği varsayımlar üzerinden farklı bir sosyal dokunun içerisine yerleştirdiğinizde iş ters tepebiliyor. Hedefine zaten ulaşmıyor. Ne etkileşim ne izleyici oluşuyor. Oralara gidip iş çıkarmayı planlıyorsanız yereli yadsıyarak davranamazsınız.”

“Hedef alanda yaşayanların sosyal dokusu-nu, alışkanlıklarını, hassasiyetlerini gözetmek hususuna sonuna kadar katılıyorum. Karaköy'de çıkan olayları biliyorsunuz. Mahalleli bir gün önceden hazırladığı dondurulmuş portakallarla galerilere saldırıp ziyaretçileri tehdit etmişti. O bölgeye yerleşip bin bir emekle, hayalle galeri, art space açan birçok arkadaşımız da çıkan olaylar sırasında hem fiziksel hem ruhsal olarak zarar görmüştü. O sırada Kıbrıs'ta hocalık yapıyordum; dünyanın farklı yerlerinden gelen uluslararası bir grupla danışmanlık yapmak üzere Karaköy'e gittik. Hepimizin kafasında şu soru vardı: ‘Sanat, yerleşmeye çalıştığı bölgeye ne vaat ediyor ve o bölgeyle nasıl iletişim kuruyor?’ Bu gibi tepkilerin ve direnç mekanizmalarının nasıl ve neden ortaya çıktığını anlamak istiyorduk. Az önceki soruyu dönüştürüp sorayım: İzmir'de mekânların nerelerde topladığına bakmaktan öte, sanatı bu

şehirde hangi saiklere dayanarak yapıyoruz? Bunu etraflıca tartışmak gerektiğini düşünüyorum. Deneyimler de bizi bu soruya cevap aramaya çağırıyor. Karaköy'deki örneklerle bakalım; kültür-sanat girişimcileri, bölgede yerleşik kültürel yapıya aykırı düşeceği belli olan yapıları implant etmeye kalkıştı ve meseleye hep kendi felsefeleri üzerinden yaklaştı. Halk da buna tepki gösterdi. Elbette altta, dipten derinden ilerleyen ve iktidar tarafından inşa edilmiş, siyasi bir zemin vardı. Gittik mahalleliyle konuştuk ve gördük ki kendimize dışarıdan bakamıyoruz. Çünkü biz her yerde olmaya alışkınız; bir bölgeye kümelenip sergiyi konuşmayı, analiz etmeyi kendimize hak görüyoruz. Acaba on yıllardır galerinin karşısındaki evde oturan Ayşe Teyze, mutfağının penceresinden baktığında ne görüyor? En sonunda şöyle bir model çıktı ortaya: Galeriler, hafta sonlarında bölgedeki çocuklara ve gençlere yönelik tasarım, sanat atölyeleri düzenlemeye başladı. Bir bölgeyle sağlıklı iletişim kurabilmenin anahtar kitlesidir çocuklar; Kent Tasarım Atölyesi olarak, Karabağlar'da ben de aynı yöntemi uyguluyorum. Kent Tasarım Atölyesi'ni, aslında üniversitelerle belediyeler arasında diyalog oluşturmak amacıyla kurmama rağmen yaz okulları, kış okulları, etkinlikler derken, hep çocuklar üzerinden ilerliyorum. Çünkü çocuk, akşam eve gittiğinde o gün orada ne yaşadığını aile bireylerine eksiksiz ve tarafsız olarak aktarıyor. Algıladığı kadıyla sanatı tarif ediyor, tasarımın ne işe yaradığını anlatıyor. İzmir'de çok sıkı atölyeler düzenleniyor. İsimlerini hiç duymadığınız, sadece geçekundu bölgelerine yönelik çalışan, çok değerli insanların özverisiyle ayakta duran, bölgeye muazzam katkılar yapan bir sürü atölye, girişim, oluşum, kolektif var. Bunlar kendi başlarına, kendi belirledikleri yöntemler üzerinden ilerliyor ve yerel yönetimlerle doğrudan bağ kuruyorlar veya kuramamışlar. Temele dair herhangi bir olguyu başından alıp sonuna dek konuşmuyoruz. Bir de çok açık yüreklilikle şunu söyleyeceğim: Ben sanat sergilerini küratörlerin düzenlemesinden ve

kültürel faaliyetleri de etkinlik tasarımcılarının üstlenmesinden yanayım. Peki, İzmir'de kaç küratör ve etkinlik tasarımcısı var? Niye daha fazlası çıkmıyor? Çünkü çok azı sergilenecek sanatı, tasarımı; icra edilecek performansı mekânı veya alanı göz önünde bulundurarak tasarlıyor. Açık söyleyelim ve kabul edelim ki çoğu yerel yönetim, yerelde faaliyet gösteren ve bu işlere kafa yoran sanatçılarla, küratörlerle veya etkinlik tasarımcılarıyla bağ kurabileceği iletişim mekanizmalarından yoksun. İzmir'in en büyük nüfusuna sahip ikinci ilçesi olan Karabağlar'dan bakarak bunu çok net görüyorum çünkü o belediyede müdürüm. Hem bürokrasinin içerisindeyim hem tasarım alanında çalışan bir akademisyenim. Karabağlar'da on iki farklı toplum var; nüfusun % 85'i Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu'dan İzmir'e göçmüş insanlardan oluşuyor. Siz sadece kendi varsayımlarınız üzerinden ilerlerseniz, sanatınızı ve etkinliklerinizi bu insanlara nasıl götüreceksiniz ya da neden götürmek istiyorsunuz? Bu sorulara cevap arıyor musunuz? Arıyorsanız ayağı yere basan cevaplar verebiliyor musunuz? Şahsen elimdeki imkânlarla kamusal alanda sanata olabildiğince alan açmaya çalışıyorum ama belediye bürokrasisiyle sanatçı arasındaki kopukluk yüzünden bunu pek başaramıyorum. Burada ilçe belediyelerindeki insan kaynağının sanata ne kadar yakın olduğuna bakmak lâzım; tüm Türkiye için bu genellemeyi yapabiliriz ki bize yakın zihniyetteki bürokratlar, genellikle merkez ilçelerde veya büyükşehir belediyelerinde toplanmış. Bizim gibi bürokratlarsa daha geri planda kalmış ilçe belediyelerde engelleri yıkmak adına sürekli savaş veriyor. Kent Tasarım Atölyesi'ni 'İyi Tasarım İzmir_1'in başladığı gün kurdum. En büyük destekçim İzmir Akdeniz Akademisi ve TAK Kadıköy. On iki yıllık bir deyimeye sahip TAK Kadıköy geldi, felsefesini anlattı ve Karabağlar'ı adım adım gezdi. Ardından oturup bir gelecek vizyonu çizdik. Sanırım İzmir'e önce kentli olma bilincini yerleştirmemiz gerekiyor. İzmirli olarak en temel problemimiz şu: Kenti tam olarak algılayamıyoruz ve bir kaç merkezden, meydandan ibaret sanıyoruz. Bir örnek daha vereyim: Tate Modern'in neden Kuzey Londra'da kurulduğuna ve galerilerin neden o bölgede topladığına bir bakın. Meselâ galeri Türk ve Laz mahallelerine komşudur; sanat ve kültür her zaman yerelin dinamiklerinden, o bölgede yerleşik alt kültürlerden beslenir. Ben burjuvanın ya da aristokrasinin bir sanat akımı üretebileceğine inanmıyorum. Üretmedi de şimdiye kadar. İster Rönenans'a, ister başka bir akıma bakın; öyle bir örnek bulamazsınız. O yüzden İzmir'i bütüncül

olarak algılamamız gerekiyor. On iki bin yıllık geçmişin üstünde oturan bir kentten bahsediyoruz. Bununla beraber, o geçmiş tarumar edecek şekilde, modernleşmek adına bitmek bilmeyen bir dönüşüm harekâtının peşine düşmüş durumdayız. Soruyorum, bir şeylere dönüşüyoruz ama neye dönüşüyoruz? Şık binalar, şık meydanlar, şık etkinlikler... Amaç ne, onu tartışmamız gerekiyor.”

“Düzenlediğiniz etkinlik çok parlak olabilir ama oraya kitleleri nasıl çekeceğinize dair parlak fikirler de üretmeniz gerekir. Dünyada hip hop aldı başını gidiyor; bu altkültür, yıllardır çok eleştirel bir dille ‘aşağıdan yukarıya’ kroşe patlatıp duruyor. İzmirli hip hop sanatçısı Gazapizm’in milyonlarca takipçisi var. Etkinlik tasarımcıları, bence ezberledikleri formatlardan ve konfor alanlarından çıkıp kodları kırarak türden tasarımlara gitmeli. Gültepe’deki hip hopçu bir arkadaşla sergi yapmayı niye kimse düşünemiyor?”

“Sıfıra yakın bütçeyle sürdürülebilir, büyük etkiler yaratabilecek nice iş yapmak mümkün. 2015 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi’nin Fantastik Bilim Kurgu Kulübü’nün başkanıydım. Bir sosyal sorumluluk projesi yapmaya karar verdik ve atölyeleri, sanat galerilerini gezdirmek yerine perde tutup, çocuklara anime izlettik. Başlarda dublajları bizzat üstlendiğimiz bu etkinliği düzenli olarak tekrar etmeye başladık. Önce çok acayip karşılandı ama o kadar büyük ilgi gördü ki şaşkınlıkla karşıladık.

Seriye daha soyut bir dil benimseyen Miyazaki izletmeye kadar götürdü ki çocuklar bu gösterimleri de gayet kolay algıladı. Toplam yirmi dört gösterim yaptık; sinema perdemiz yoktu, evden getirdik. Ayşe Teyze de geldi, İbrahim Amca da oradaydı. Çay demlediler, oturduk filmleri beraber izledik. O çocuklardan biri halen güzel sanatlar da okuyor. Anime üzerine çalışmaya karar verip bizim kulübe kayıt olmuş. Sokakta düzenlenen her etkinlik mutlaka birilerine nüfuz ediyor, sen de onlarla etkileşime geçiyorsun. Birbirimizin sergisini, konserini, atölyesini gezmekten öteye geçip, sokağa ne kadar bakıyoruz? Bakınca ne anlıyoruz?”

“Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı İzmir Tarih Tasarım Atölyesi olarak, çeşitli etkinlikler yapıyoruz. Buradaki görevimden arta kalan zamanlarda, farklı kesimlerden aktörleri bir araya getiren etkinlikler düzenliyorum; evlerde ‘jam session’lar düzenliyorum. Bu etkinlikler vasıtasıyla çevremdeki insanları birbiriyle tanıştırmayı ve ortak üretimlere alan açmayı amaçlıyorum. ‘Pilot Kent İzmir’ programı kapsamında ortaya çıkan KÜLTÜRLAB ağı, yıl boyunca kamu kurumlarından ve yerel yönetimlerden kültür yöneticilerini bir araya getirdi. Bu organizasyon, herhâlde İzmir adına bir ilkti. Kültüre yönelik çalışan özel sektör kurumlarından ve bağımsız yapılardan temsilciler de ağın bir parçasıydı. Kaynaşmaların ve karşılıklı kurumsal ziyaretlerin ardından, kendi adıma küçük ama kıymetli bir fırsat yakaladım: Şehrin kültür sanat hayatına

müthiş katkı sunduğuna kanaat getirdiğim İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür Sanat Daire Başkanı ile tanışma şansına eriştim. İBB, her yaz şehrin farklı noktalarında açık hava sineması kuruyor. Bu etkinliği ilçelere de taşımaya başladı ama dikkat ettim ki kültür-sanat hayatının kalbi olarak nitelendirilen Konak, listede yok. Benim çalıştığım Kadifekale-Agora-Basmane aksında neredeyse hiç etkinlik düzenlenmiyor. Hayatında bir konsere gitmeyi, film izlemeyi düşünmemiş binlerce insanın yaşadığı bir bölge burası. Trajikomik bir şekilde, bu bölgede yaşayan insanlar, Konak nüfusunun %80'ini oluşturuyor. Ben de daire başkanına soruyordum dedim: 'Açık hava sineması gösterimlerinin bir kısmını bizim bölgemize taşıyabilir misiniz?' Tarih Tasarım Atölyesi'nin yakınına perde kuruldu; ilk gösterime çoğunluğu çocuk ve kadın olmak üzere elliye yakın izleyici geldi. Mahalledeki her kapıyı çalıp, insanları bizzat gösterime davet ettim. Beraber film izleyip, çiğdem çitledik. Bunu deneyimlemek benim için çok önemliydi çünkü o insanları her gün işe giderken, gıda veya yakacak peşinde koşarken görüyorum. Neredeyse hepsiyle iletişim halindeyim ama kendi adıma onca etkinlik düzenlerken, onlar için bir şey organize edemiyorum. Üç yıla yakın bir zamandır bölgede çalışıyorum; ilk defa bu kadar çok insanı açık alanda, bir arada üç saat otururken gördüm... Bu sabah yine atölyedeydim; çocuklarla beraber sokaktaki telleri dokudumuz bir atölye yapıyoruz. Resim öğretmenleriyle gelmişler, sohbet ederken sordum: 'Resim yapmayı seviyor musunuz?'; 'Seviyoruz ama beceremiyoruz' diye cevapladılar. Dedim ki 'çizdiklerinizi beğenmeniz de lütfen resim yapmaya devam edin.' İzmir

Tarih Tasarım Atölyesi olarak, düzenlediğimiz atölyelere neden yeterince katılımcı çekemediğimize, etkinlikleri neden hakkıyla duyuramadığımıza kafa yorduk ve şöyle bir işe kalkıştık: İzmir'deki STK'leri, öğrenci kulüplerini, üniversitelerin ilgili bölümlerini tek tek listeledik ve tamamıyla iletişime geçmek üzere bir iş planı çıkardık. Bence uğraşlanımızı sürdürülebilir kılmak istiyorsak ve bunu başarmak için desteğe ihtiyacımız varsa çocuklar, üniversiteler ve sivil toplum doğru adres."

ÇOK AMAÇLI KÜLTÜR SALONLARINA VE ATIL KÜLTÜR MERKEZLERİNE SIZMAK

"İzmirli sanatçıların, küratörlerin ve etkinlik tasarımcıların kaç tane mahallesindeki kültür merkezini ziyaret edip, yıllık etkinlik programını incelemiştir? Tespit yapmaya, bu soruyu sorarak ve çuvaldızı kendimize batırarak başlayalım. Dolayısıyla, her ne kadar eleştirisinde haklı olsa da sanatçıların, küratörlerin ve etkinlik tasarımcıların önce kendi semtindeki, ilçesindeki kültür merkezini tanıması lâzım ki o mahalleyle sağlıklı temas kura-bilsinler. İkinci adım olarak, diğer semtlerdeki kültür merkezleriyle ve salonlarla temasa geçmeliler. Beklentiler neler, bölge halkı o mekânı nasıl kullanıyor? Ne tür projelere ihtiyaç var? Atölye formatının pek çok kapıyı açabilecek altın anahtar olduğuna inanıyorum. İğneyi batırma kısmına gelince, ellerinde bu kadar kültür merkezi, çok amaçlı salon olmasına rağmen ilçe belediyelerinin çoğunda İzmirli kültür sanat aktörlerinin kapasitesine, üretimlerine dair müthiş bir meraksızlık var. Bu meraksızlık, konunun çözümüne ilişkin bir politika oluşturmalarını da engelliyor. Kültür-sanat üretkenlerin büyük çoğunluğu

Konak'ta, Karşıyaka'da, Bornova'da, Alaçatı'da, Urla'da aynı mekânlarda aynı kitlelere iş sunmaktan bıkmış durumda. İnsanlar Dedebeşi'nde, Eşrefpaşa'da, Altındağ'da, Örnekköy'de, Sarnıç'ta bir şeyler yapmak istiyor artık... Bu talebi karşılayacak mekanizmaları nasıl kurabiliriz? Hakkıyla kullanılmayan salonlara, tanımında olmasına rağmen hiç sergi açmamış ve film göstermemiş çok amaçlı kültür merkezlerine nasıl sızabiliriz?"

"Evet, bu bir süreç gerektiriyor ama gidişat, oraya doğru evriliyor gibi geliyor bana. Bunun yanına o bölgelerdeki atölyelerle, marangozhanelerle, matbaalarla, demircilerle veya tekstilcilerle ortaklaşa çalışmamızı sağlayabilecek girişimleri de koyabilir miyiz? Geçen gün Kentimiz İzmir Derneği'ndeydik; sohbet sırasında bazı zanaatkarların çırak aradığından bahsettiler. Atölye kiralayamadığı için üretim yapamayan genç sanatçılarla zanaatkarlar mekânı ortaklaşa kullanabilir. Hatta bu girişim, ekonomiye dokunan bir model de üretebilir."

KÜRATÖR KİM, ETKİNLİK TASARIMCISI KİM?

"Küratörün görevini bir örnek üzerinden tanımlamak istiyorum: Bir sanatçı grubu olduğunuzu varsayalım. Karma sergi düzenlemeye karar vermişsiniz ve kendi içinde görev bölümü yapmışsınız. Küratör, ekipte yer alan sanatçıların işleri üzerinden serginin vurgusunu, alanla kurduğu ilişkiyi tanımlar; kavramsal bütünlüğe bakar ve organizasyonu, alanın yerelle ilişkisini kurarak organize eder. Bazen de alan çalışmasını yaptıktan sonra orada ne tür bir serginin yapılabileceğini tayin eden kişidir. İzmir'de bu görev tanımları iç içe geçmiş durumda; bu iç içelik, kuramsal kısım ile organizasyonel angaryayı bileşik kılıyor ve işler bir türlü derinleşmiyor. Sanatçı yalan yanlış imlâ bilgisiyse metinler kaleme alıyor; o metinleri seçtiği küratöre dahi danışmadan Facebook'ta etkinlik açmak için kullanıyor. Duyuru için X kişisiyle konuşuyor, ortada o sergiye en doğru kitleyi çekecek bir medya planı yok. Küratör ise o esnada marangozla veya kültür merkezinin teknik sorumlusuyla diğişıyor. Oysa bu değerli enerjinin nereye harcanacağına dair bir uzmanlaşma kültürü, iş bölümü becerisi yaratmak şart. Küratörün etkinlik organizatörün rolüne soyunduğu, etkinlik organizatörünün kavramsal işlerle uğraştığı yerden doğru iş çıkmaz."

"Etkinlik tasarımcısı da tek tip değil; sosyal sorumluluk üzerinden ilerleyen etkinlikler, bütçesiz etkinlikler, yerel yönetimlerle beraber kotarılmaları gereken etkinlikler, altkültür gruplarına yönelik etkinlikler, çocuklara yönelik etkinlikler, karma kitlelere yönelik etkinlikler derken, etkinlik tasarımcısının da para kazanmak adına her alanda at koşurmaya

kalkışmaması gerekiyor. Aksi halde, sanatçıların gittikçe istikrarsız işler çıkarmaya başlayan bir etkinlik tasarımcısına güveni azalıyor. İşletmecilerse etkinlik tasarımcılarının ve organizatörlerin mekânın dinamiklerini doğru okuyamadığından şikâyet ediyor. Dolayısıyla risk almaktan kaçınıp ezberledikleri bayat politikalara ve içeriklere yaslanmayı yeğliyorlar. İş sonunda 'kaç kişi getirirsin, kaç bira satarım, bilekten ne kadar alacaksın' sorusuna kısıp kalıyor. Ne oluyor? İzleyici aynı şeylerle eğlenmekten bıkip başka arayışlara giriyor veya külliye çekiliyor. Etkinlik tasarımcıları ve organizatörler, bir yandan küratör gibi düşünüp yerel dinamikleri ve beklentileri okurken diğer yandan mekânın dinamiklerine bakmak zorunda. Ekiopsizlik de işi baltalıyor; bu işler kendi çevrenden bir iki arkadaşla kotarılacak işler değil. Sonuçta sürece ait her türlü aksaklığın ceremesini sanatçı çekiyor. Bir yandan işi üretmeye çalışıyor, diğer yandan etkinliği duyurmaya ve organizasyonun açıklarını kapatmaya uğraşıyor. Üstüne gerçeklerden uzak maddi beklentiler eklenince, her şey yarım yamalak gerçekleşiyor. İşte bu kerte de, zurnanın zırt dediğı yere geliyoruz: İzmir'de kültür yöneticisi yok."

"Etkinlik tasarımı alanında uzmanlaşmayı seçmiş bir İzmirliyim. Örnek vaka olarak gösterebileceğim bir sergi düzenledik: 'Amfibiyen'. Ortağı olduğum LOKALL Kent Rehberi olarak bu etkinliğı tasarlar-ken, elimizdeki verilerden yola çıktık. Mekân olarak, Kemeraltı'nın tarihi avlularından birini, Abacıoğlu Han'ı seçtik ki bu mekânın alışlageldik bir uğrak noktası olduğunu iddia edemeyiz. Han, uzun süredir orada iş yapan esnafların yanı sıra TARKEM ofisini barındırıyor. Öncelikle esnafla iletişime geçip onlardan onay ve fikir aldık. İki küratör olarak tasarladığımız serginin prodüksiyonunu LOKALL Kent Rehberi ekibi üstlendi. Kavramı, kapsamı, sanatçıları önceden belirlemiştik; yani tasarım daha masada hazırda. Sanatçıların alacağı kaşeler de belliydi; mekânlardan buna yönelik destek ararken bir sponsorluk bulduk ve handaki işletmelerle anlaşp içki satışından elde edilecek geliri talep ettik. Baştan satış yapamamaktan korktular ama işin sonunda baktılar ki yaptıkları satış, bizimkini katlamış. Hiç görmedikleri bir yoğunluğa maruz kaldılar ve eminiz ki geceyi orada geçiren pek çok kişi, sonraki günlerde hana tekrar uğrayacak. Hiçbir ücret ödmeden, üstüne deli gibi ciro yapıp adlarını duyurdular. İki yüz katılımcı hedeflemiştik, üç yüzü gördük. Daha önce güncel sanat çevresinde rastlamadığımız insanlarla karşılaştık, herkes kalabalıktan afallamış vaziyetteydi ve bu afallama sona erer ermez, ziyaretçiler birbiriyle diyaloga

girdi; eserin önünde eseri tartışmaya, masalarda birbirine iş ve proje önermeye başladı. Projelendirme dediğin bence tüm etkenleri hesap ederek işi masada bitirmektir. Gerisi sahaya, sizin iletişim becerinize ve esnekliğinize kalır.”

“Ben küratör değilim; işletmeciyim. Etkinlik tasarımcısı istihdam etme olanağım da yok. Mekânım var; buyurun gelin etkinliğinizi yapın. Kitle toplayabilerseniz ne mutlu size; olmuyorsa da olmuyordur. Biraz doğal seleksiyon... Böyle bakınca herkes kendini daha rahat ve özgür hissediyor. Bizimkisi de başka bir model.”

Bu noktada foruma ara verdik ve ikinci oturumda neyi, nasıl, ne kadar duyurabiliyoruz meselesine odaklandık.

NEYİ, NASIL, NE KADAR DUYURABİLİYORUZ?

“Her mekânın bir karakteri var ve bu karakteri ulaşmak istediği hedef kitleye göre biçimlendiriyor. O halde, mekânın bu karakteri yansıtan bir iletişim dili benimsemesi gerekiyor. Tüm etkinlikleri için kullandığı bir şablon olmalı; dil ve tasarım, tutarlılığı desteklemeli. Etkinlik yapacak sanatçılardan ulaşan metinler de bu dile uyarlanmalı. Yani mekân etkinliği anlatma iddiasına kapılarak metni kendi kaleme almamalı. Bu hataya sıkça düşülüyor ve genellikle metin, etkinliğin ne olduğunu anlatamıyor.”

“Katılımcının o etkinlikten ne bekleyeceği, ne alabileceği net ifade edilmeli. Ayrıca, sanatçının, atölyeyi düzenleyen kişinin özgeçmişine yer verilmeli. Katılacağınız ama düzenleyen, yer alan

ismi tanımıyoruz. Nasıl ikna olacağız? Gerçi, kimse bu bilgilerin çoğunu sonuna kadar okumuyor. O yüzden, kültür-sanat etkinliği düzenleyen mekânlar, sadece Facebook’ta etkinlik açmakla, Instagram’da fotoğraf paylaşmakla yetinmeyip bir blog açmalı diye düşünüyorum. Artık herkes biliyor ki o takipçi sayıları kolayca şişirilebiliyor. Duyuru için bütçe ayırmanız lazım. Bu bütçeyi beher etkinlikten elde edeceğiniz net kârın %2’sini bir kenara koyarak elde edebilirsiniz. Biz Açık Stüdyo olarak küçük bütçelerle tanıtım adına ne yaptıysak, sosyal medya üzerinden yaptık. İlk senemiz fonsuz, kaynaksız geçti ama mekâna çekebildiğimiz kadarı, çok kıymetliydi bizim için.”

“Ne mutlu ki beş yıl öncesinden farklı olarak benzer alanda etkinlik üreten, birbiriyle dayanışma niyeti taşıyan, bunun yollarını arayan bağımsız mekânlar ortaya çıktı. Hatta KÜLTÜRLAB oluşumu, kamu kurumlarına ve yerel yönetimlere ait mekânların idarecilerini buluşturmaya başladı ki tüm bu çabalar, bir olasılığı işaret ediyor: Mekânlar duyuruda, içerikte paslaşabilir ve ortaklaşabilir. Kitlelerini birbiri içerisine geçirebilir. Bir mekândan mutlu ayrılan katılımcı, dinleyici, izleyici o mekânın dayandığı diğer mekânı merak edecektir. Etkinliklerin de birbiriyle etkileşebileceğini düşünüyorum. Kompartman tipi, bir mekânda başlayıp öbürlerinde devam eden etkinlikler, kitleyi birden fazla noktayı ziyaret etmeye çeğirecektir. Etkinliklerin tek elden duyurulabileceği bir havuz oluşturmak da katkı sağlayabilir.”

“Daha önce, büyük sahnelerde oynadığımız dönemlerde, afişlemeye ağırlık veriyorduk ama afişler bir gün yerinde kalıyor, ertesi gün sökülüp atılıyor. Çoğumuz, sosyal medyadan geri bildirim alma, veri toplayıp analiz etme konusunda yetersiziz. Dolayısıyla reklâma çıksak bile geri dönüş etkisini nasıl ölçeceğimizi bilemiyoruz. Belki birkaç mekân ortaklaşıp bu konuda danışmanlık alabiliriz.”

“Basında görünürlük kısmına da eğilmek lâzım. İzmir'deki yerel basını takip eden kitle, hâlâ küçümsenemeyecek kadar büyük. İlân girmek de işe yarıyor. Bilmem kaç adet afiş basmaya harcayacağınız parayı ilan girmek üzere biriktirebilirsiniz.”

“Biz de önemseydiğimiz etkinlikleri öne çıkarmak için yerel basını kullanıyoruz ve az da olsa geri dönüş alıyoruz. Sosyal medyadan aldığımız geri dönüşe denk sayılır. LOKALL Kent Rehberi'ne verdiğimiz ilân da beklentimizin ötesinde sonuç verdi. Hayat dijitalleştikçe her teşebbüsü oraya taşımaya çalışıyoruz ama duyuru bombardımanından bıkanlar matbu duyuru araçlarını tercih edebiliyor. Özellikle bizim kitlelerin takip ettiği internet gazetelerinden de faydalanmanızı öneririm.”

NİTELİKLİ ELEŞTİRİNİN DUYURUYA KATKISI

“2013 yılından bir örnek vereceğim: İstanbul'a gidecek oyunumuz için, on iki gazeteyle mail attık, dokuz kültür-sanat editörü veya muhabiri geri döndü. Bunlardan dördü gelip oyunu izledi, ikisi haber yaptı. İzmir'den gelen yoktu. Şimdi durumların değişmeye başladığını gözlemliyorum.”

“Nitelikli kültür eleştirmeni kalmadı. Övgüde veya yergide bir standart yok. Ortada eleştirmenliğe dair bilgi birikimi de olmadığı için yazarların çoğu, günlük kaleme alır gibi yazıyor. Eğlenmiş olmayı eleştirel bir kriter olarak belirliyor. ‘Eğlendim, haz aldım, çok keyifliydi, koptuk’... Teknik, biçim, içerik üzerine tek laf yok ortada.”

“Aslında birbirimize hizmet edecek bir yöntem üretebiliriz: Sen izlediğin konseri yazsan, ben izlediğim tiyatroyu yazsam, bu bile işe yarar. Belki klasik eleştirmen diline yaklaşamayız ama en azından magazin yazarından daha nitelikli içerik çıkartırız; o kesin. Oturup ayda bir yazı çıkarmaya zaman ayırsak, en azından damarlardaki kanı pompalamak açısından faydası olur mu?”

“Bazen bir eleştirim oluyor ama çekiniyorum yapmaya çünkü ‘ben kimim ki eleştireyim’ diyorum. Demeye çalıştığım, bir eleştirim var ama o konuda yeterli bilgiye sahip olmadığım için paylaşmamayı tercih ediyorum. Öncelikle eleştirinin ne olduğunu bilmiyoruz. İnsanlar zannediyor ki eleştiri hep

negatif olur, yıkıcı bir söyleme dayanır. Oysa neyin nasıl işlenebileceğine dair somut öneriler de getirir, eleştiri.”

“Eleştiri yazamıyorsan izlenim yazabilirsin.”

“İzleyiciyi eleştirmen pozisyonuna koyabiliriz. Neticede her etkinlik sosyal bir alanda gerçekleşiyor. Öncesinde oradayız ama oyun, performans biter bitmez dağılıyoruz. İzleyiciden eleştiri, bilgi, fikir alabilecekken bu imkândan yeterince faydalanmıyoruz. Bunu kırmak için oyun bittikten sonra sahneden inmemeye karar verdik. İzleyiciyle doğru- dan sohbete başlıyoruz, kahvemizi çayımızı orada beraberce içiyoruz.” ✚

* “İzmir Kültür Haritası: Kültür Sanat Mekânları – 2017” haritalama çalışmasına ait detaylı verileri ve değerlendirme raporunu ilgili sayfalarda bulabilirsiniz.

Arzu Oto

arzuoto82@gmail.com

“...Sanatçı ve akademisyenim. Lisans ve yüksek lisans eğitimimi Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nde tamamladım. Halen, aynı bölümde sanatta yeterlilik programına devam ediyorum. Uzun süre romantik ve sembolik geleneğe dayanan, ‘janr resmi’ olarak tarif edeceğim figürlere, portrelere ve Akdeniz peyzajlarına çalıştım. O dönemde doğaya, bilinçdışına ve ruhsal konulara yakınlık duyuyordum; gerek resimlerimi gerek tezimin içeriğini bu konuların etkisinde kalarak oluşturdum. Yüksek lisans tezimi de romantizm üzerine yaptım...”

“... İstanbul’da birkaç grup sergisine ve yarışmalı sergiye katılınca kendi kuşağımdan beğendiğim ve takip ettiğim sanatçılarla yolum kesişmeye başladı. Geçen yıl Berlin’de, Apartman Projesi’nde üç aylığına Erasmus stajı yaptım. Hem Apartman Projesi hem Berlin, birçok şeye bakışımı kökten değiştirdi...”

“...Üç yıldır devam ettiğim bir psiko-drama grubum var. Aile, soy bağları, kuşaktan kuşağa yapılan aktarımlar, psikolojik ve toplumsal kategoriler üzerine grup olarak çalışmak, çok verimli bir yöntem. Üzerine çalıştığım bu iki alan, bana kolektif ve otonom hareket etmenin önemini görmemi sağladı; önüme yeni özgürlük alanları açtı. Son olarak, kasım ayında İstanbul’da gerçekleşen ikili sergimiz ‘Kozmos’ için bir seri çalıştım. Bu seride tekrar eden organik formların garip ve melez yönleri öne çıkıyor...”

ATÖLYE 21/1

Meltem Özden – Tolga Uzel

atölye
21/1

f Atolye21taksim1

“...Başlangıçta, Tolga’nın müzik çalışmalarını yürütebileceği, benim de rahatça resim yapabileceğim, büyükçe bir atölye mekânı arıyorduk. Şimdiki atölyemize adını veren yan binadaki ilk adresimiz, taşındıktan sonraki birkaç sene içerisinde farklı disiplinlerden ve yaklaşımlardan sayısız ismin uğrak noktası haline gelince, gerek Atölye 21/1 çatısı altında gerekse dışarıda üretilmiş çalışmaların da sergilenebileceği bir mekânı hayal eder olduk. Altı yıl önce şimdiki yerimize geçtik...”

“...Atölye 21/1, dört katlı bir bina. Giriş katını sergileme, toplanma ve performans alanı olarak kullanıma açtık. İkinci katı atölyelerimize ve bizimle beraber daimi olarak çalışacak sanatçılara ayırdık. Son katı ise kısa süreliğine ikamet etmeyi planlayan sanatçılara tahsis ediyoruz. Eğer bir sergi varsa kesinlikle resim, heykel ya da seramik üzerinedir çünkü bu üç alanın, sanatın bel kemiği olduğuna, hak ettikleri değeri görmediğine kanaat getirmiş durumdayız. Bizi ziyarete gelen müzisyenlerle ‘jam session’ yapıyoruz. Yaklaşımlarımızın uyduğunu düşündüğümüz müzisyenlerle organize, kalıcı projeler de üretiyoruz. Bu projeler, çoğunlukla giriş katımızdaki performans alanında dinleyicisiyle buluşuyor...”

SIĞINMACILAR VE GÖÇMENLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ (SGDD ASAM)

Ayşenur Sarı – Pelin Doğan

www.sgdd.org.tr

“...1995 yılında Ankara merkezli olarak kurulan, sığınmacıların ve mültecilerin insani ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla hak temelli çalışmalar yürüten Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, faaliyetlerini kırk altı şehirde, seksen saha ofisiyle sürdürüyor. Derneğimiz, kamu ve sivil toplum düzeyinde UNHCR, UNICEF, UNFPA, WHO, UNWOMEN gibi uluslararası kurumların yanı sıra İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve muhtelif belediyelerle işbirliği yapıyor...”

“...İl ve ilçelerde danışmanlık hizmeti sunan mobil ekiplerimiz, korunmaya muhtaç sığınmacı ve mültecileri merkezimize yönlendiriyor. Karabağlar’da hizmet veren Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezi’nde Suriye uyruklu doktorları ve hemşireleri altı haftalık bir eğitim programına tabi tutuyoruz. Eğitimini tamamlayanlar, Türkiye geneline yayılmış göçmen sağlığı merkezlerimize atılıyor. Yeni kurulan, engellilere yönelik çok yönlü derneğimizdeyse eğitimcileri, engelli uzmanlarını ve fizyoterapistleri istihdam ediyoruz...”

“...SGDD olarak amacımız, Türkiye’den Avrupa’ya düzensiz sınır geçişleriyle paralel olarak artan sorunları aşmaya yönelik çözümler geliştirmek, düzensiz göç sırasında tespit edilen veya kurtarılan kişilerin temel ihtiyaçlarına destek olmak, sığınma hakkına erişim konusunda danışmanlık vermek. Ayrıca, eğitim ve öğretime katılımı teşvik etmek amacıyla çocukların temel ihtiyaç malzemelerini karşılıyor. Uyumu artırmak ve önyargıları kırmak için mülteci ve sığınmacılarla beraber etkinlikler düzenliyoruz. Kadın komiteleri kuruyor, çocuk atölyeleri yürütüyoruz...”

Başak Özkutlu

basakozkutlu@blogspot.com

“...1982 doğumluyum. 2000 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde lisans eğitimi almaya hak kazandım. Resim yapıyorum. İlk serim, 2003 tarihli ‘Gölge miyim, Neyim?’ idi. 2004 yılında mezun olduktan sonra hocam Ramazan Bayrakoğlu’nun Kardaçalı Han’daki atölyesini devralıp ‘Çimlerin Üstünde’ serime çalışmaya başladım. K2 Güncel Sanat Merkezi’nin ilk hali olarak tarif edebileceğim K2 Güncel Sanat İnisiyatifi ile ilişkilerim gelişince proje odasını yönettim, bağlantıya geçtiğim Tufan Baltalar, Hanife Eroğlu, Merve Şendil gibi isimleri sergilere konuk ettim. Aynı dönemde K2 olarak açık stüdyo sergileri yaptık...”

“...İlk kişisel sergimi 2006’da, Atatürk Kültür Merkezi’nde açtıktan sonra dört yıl resme ara verdim; daha çok videoya yöneldim. İlk videom İsviçre’de bir festivalde gösterildi. 2010 yılında çok büyük boyutlu resimler yapmaya başladım. İstanbul’daki Outlet İhracat Fazlası Sanat ve Merkür galerilerinde, İzmir’de ‘Kendine Ait Bir Oda’ sergisinde resimlerimi sergiledim. Ardından sipariş üzerine akrilik boyayla küçük resimler yapmaya koyuldum. Bu süreçte ait üç ürünü Zeynep Beler ve Merve Şenli ile beraber Alaçatı’daki Kırmızı Ardıçkuşu’nda sergiledik...”

EŞPEDAL DERNEĞİ

Saldıray Altındağ

f espedaldernegi
www.espedal.org

“...2015 yılında kurulan Eşpedal, sürüş kabiliyeti yüksek ve sorumluluk sahibi bisikletçi dostlarımızla görme engelli arkadaşlarımızı aynı platformda buluşturan bir sivil toplum kuruluşu. Derneğimize ait tandem bisikletlerle şehir içine ve şehir dışına turlar düzenliyoruz. Bazen kampli turlar organize ediyor, doğanın keyfini birlikte çıkarıyoruz. Toplumsal sorumluluk açısından bakarsak, engellilik üzerine bilinç yaratmaya, önyargıları tanışmalar üzerinden kırmaya gayret ediyoruz...”

“...Bisiklet sürme yeterliliğine sahip herkes aramıza katılabilir. Senenin belli dönemlerinde düzenlediğimiz ‘Tandem Bisiklet ile Tanışma Etkinliği’, bisikletlileri engelli dostlarımızla buluşturmayı amaçlıyor. Diğer grupların organizasyonlarına da katılıyoruz. Görme Engelliler Spor Federasyonu bünyesinde tandem bisiklet branşının açılması için girişimlerde bulunduk. Amacımız, bu sporun ülkemizde yaygınlaşmasını sağlamak ve uluslararası paralimpik olimpiyatlarına sporcu göndermek...”

Fergün Urgancıoğlu

www.dusukbanket.international/contact

“...Dokuz Eylül Üniversitesi Grafik Bölümü’nde eğitim aldım. Yirmi yılı aşkın bir süredir mekanik, tasarım, müzik, metin ve sinema ile ilgileniyorum. 90’ların sonundan 2000’lerin ortasına dek, bir kısmı toplama albümlerde yayınlanan parçalar ürettim. 2006-2008 döneminde İzmirli prodüksiyon şirketi Soundworks’ün çatısı altında farklı kurumlar için sesli edebiyat projeleri ürettik ve yayınladık. Aynı dönemde, Kronovox Archives’in kuruluşunda çalıştım. İstanbul’a yerleştikten sonra Fono Film şirketinde sayısız filmin sesini yaptım. Fono Film’den ayrıldıktan sonra TV kanallarıyla çalışmaya başladım. Bu yıl itibarıyla tekrar İzmir’e yerleştim...”

“...Post-prodüksiyon, hayatı hızla çürüten bir iş alanı. Uzun yıllar önce temellerini attığım, profesyonel hayatın dayattığı koşullar yüzünden yeterince ilgilenemediğim Düşük Banket adlı kültür etkinliğimi, İzmir’e dönüşümü vesile bilerek tekrar canlandırmaya karar verdim. Düşük Banket’i orta vadede plak şirketi ve yayınevi olarak kimliklendirmeyi planlıyorum...”

tHEBROaRT

Fatih Şimşek

thebroart.com

“...Dört alanda faaliyet yürütüyoruz: Sergi organizasyonu, kent mimarisine yaptığımız giydirmeler, danışmanlık ve atölye organizasyonu. Atölyemizin yer aldığı 1460 (Saint Joseph) Sokak, halen otuzdan fazla atölyeye ev sahipliği yapıyor ki bu yoğunlaşmayı çok dikkate değer buluyoruz. Kendiliğinden meydana gelen bu merkezleşme, şehrin sanatsal üretim dinamikleri açısından ciddi bir yenilik. Bölge yepyeni bir konsept öneriyor, güçlü bir devinim ortaya çıktı...”

“...Eğitimdeki yozlaşmaya, kariyeristliğe dikkat çekmek istiyoruz. Herkes üretmek, sanatçı olmak yerine akademisyen olmanın derdine düşmüş durumda. Türkiye’de seramik adına yedi, sekiz sempozyum düzenleniyor ki Eskişehir ve Ankara’dakiler hemen öne çıkıyor. İzmir’in çalıştaylara, sempozyumlara ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz...”

Etem Şahin

sutudyodevam.org

“...İzmir’de yaşıyorum ve üretiyorum. Sinema ve sanat psikanalizi üzerine eğitim gördüm ve sanatta yeni medya üzerine çalıştım. 2012’de Fransa’dan İzmir’e döndüğümde kiraladığım atölyeyi, işlerini alternatif bir mekânda göstermeyi arzulayan sanatçılara tahsis etmeye karar verdim. Kâr amacı gütmeyen, ‘sütüdyo’ adını verdiğim bu bağımsız sergi alanının oluşum sürecinde bana katılan Cenkhan Aksoy ile birlikte çeşitli sergiler ve performanslar düzenledik. 2013 yılında sütüdyo’yu terk ettik; ‘sütüdyo devam’ adıyla başka mekânlarda sergi düzenlemeye başladık. Son bir yıldır edisyona yöneldik; sanatçı kitapları üretiyoruz. İlk projemiz, Cenkhan Aksoy’un ‘Automaton’ kitabı, Birgit Dalum’un CNG ile düzenlediği ‘Metropol II’ adlı sanatçı kitapları sergisinde gösterildi...”

“...bkz. darağaç’a hazırlanırken, serginin kurulduğu Umurbey Mahallesi’nin geçmişinin peşine düşmeye karar verdim. Ulaştığım bilgiler, bende mahallenin eski sakinleriyle tanışma isteği uyandırdı. Ben de ailesiyle bu mahallede yaşarken 1922 yangınından sonra şehri terk etmiş, gittiği ülkede güzel sanatlar tahsili görmüş ve İzmir’e geri dönmüş bir ressam kadın hayal ettim. Yaşadığı yıllarda kullanılan malzemeyle, benimsemiş olabileceğini varsaydığım üslupla bizzat ürettiğim resimlerini Umurbey Mahallesi’nde sergiledim. Vivienne Noir adını verdiğim karakterin üretimleri ve maceraları devam edecek...”

GOD MODE

Erdoğan Öztan - Tayfun Deniz

f godmodeband

"...İzmirli bir 'death metal' grubuyuz. Camiaya 2004 civarında girdik; yaklaşık on dört yıldır bu işin içindeyiz. 2013 ve 2015 yılında iki albüm yayınladık. Albümlerden sonra kırk civarında konser verdik. İzmir haricinde Zeytinli RockFest, Bodrum RockFest gibi büyük organizasyonlarda sahne aldık..."

"...Konsere gelen dinleyicinin keyif alması, eğlenmesi bizim için çok önemli ve bunu sağlayabilmek adına elimizden geleni ardımıza koymuyoruz. Müzik, günümüzde çok hızlı tüketilen bir meta haline gelmiş olsa da bizim müziğimiz kolay tüketilebilir değil. Biz de bu işi ne kadar eğlenceli yaparsak o kadar uzun ömürlü olacağına inanıyoruz..."

KİLİZMAN YAYINEVİ / SAHAF İLHANKİTAP / AKADEMİ KEMERALTI

İlhan Pınar

"...Ağırlıklı olarak, yurt dışında İzmir üzerine yapılmış yayınlar üzerine çalışıyorum. Temel derdim, şehrin kuruluşundan bugüne dek birikmiş belleği bütünsel bir şekilde ortaya koymak. Bu alanda çalışmaya 1985 yılında, Berlin'de başladım; günümüze dek süreli yayınlar için sayısız yazı kaleme aldım ve kitap bastım. APİKAM'ın yayımladığı 'İzmir Ansiklopedisi' için hazırladığım cildin yanı sıra kenti konu alan bazı çalışmalarımı kendi yayınevimden kitaplaştırdım: 'İzmir Yazıları 1-2-3' serisini ve son çıkardığım, 'İZMİR - Bir Güzel Kentin Serencamı'nı bu çabama örnek olarak sayabilirim..."

"...İlk zamanlarımda, Almanya'dayken şöyle bir cümle düşmüştü aklıma: 'Yaşadıkları şehrin tarihini bilmeyenler, onu sadece tüketecektir.' Bu cümle, ben paylaştıkça çevre tarafından kabul gördü. Eğer tarihini ve coğrafyanı bilmiyorsan, bunları bilgi karşılığında giderecek merakını yoksa yaşadığın şehri sadece tüketirsin..."

920 Sok. No: 35/A, Piyaleoğlu Çarşısı,
Kemeraltı, Konak

ipinarkilizman@gmail.com

Hakan Ergin

vimeo.com/hakansergin/showreel

“...Bilkent Üniversitesi’nde bilgisayar mühendisliği okuduktan sonra, Syracuse Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi’nde Sinema - TV üzerine yüksek lisans yaptım. İstanbul’da okuduğum dönemde Türkiye Basketbol Federasyonu’nda video editörü, Robotika Films’de dikey kurgu operatörü olarak çalıştım. 2014’ten bu yana, İzmir’de faaliyet gösteren yapım şirketi Ajans FTV’de yapım sonrası aşamalardan sorumluyum...”

“...2016’dan beri Dokuz Eylül Üniversitesi Film Tasarımı Bölümü’nde, sayısal canlandırma teknikleri ve yapım sonrası aşamaları kapsayan çeşitli dersler veriyorum. Özel olarak fotoğraf ve fotogrametri teknikleriyle ilgileniyorum. İşlerimi Vimeo adresimden izleyebilirsiniz...”

Kerem Işık

keremium@gmail.com

[@keremium](https://twitter.com/keremium)

www.tekkisilikazinlik.com

“...Aslında kimya yüksek mühendisiyim; yüksek lisansımı da fizik alanında yaptım. Dünyanın ve hayatın bilimsel artalanı hep ilgimi çekse de asıl ağır basan, edebiyat oldu benim için. Dille küçük yaştan beri ilgiliyim. Amerikan Koleji mezunuyum; lise eğitimimden gelen sağlam bir dil altyapısı var. Ayrıca, üniversite öğrenimim boyunca İngilizce’den çeviri yaptım. Epeyi bir süre yayınevleriyle çalıştım; romanlar, çocuk kitapları, belgeseller başta olmak üzere, elliye yakın kitap çevirdim. Serbest çalıştığım bu dönemi takiben, çeşitli firmalardan gelen talepler üzerine, 2010 yılında bir çeviri bürosu açtım...”

“...2005 - 2010 yılları arasında ağırlıklı olarak öykü yazıyordum ve bu öyküleri çeşitli dergilere gönderiyordum. 2010’da hazırladığım dosya, Yapı Kredi Yayınları tarafından ‘Aslında Cennet De Yok’ adıyla basıldı. 2012’de çıkan ve Haldun Taner Öykü Ödülü’ne layık görülen ikinci kitabım ‘Toplum Böceği’, mizahi tarafı ağır basmakla beraber, kurumsal geçmişime değindiğim öyküleri içeriyordu. Üçüncü kitabım ‘Iskalkı Karnaval’, 2015’te yayımlandı. Takiben, ‘Özgür Çocuklar’ adını verdiğim çocuk kitapları serisine başladım. Bu serinin ilk kitabı, TUDEM etiketiyle yayımlandı...”

“...Ege Üniversitesi’nde felsefe doktorası yaparken tanıştığım bir arkadaşımınla yayınevi kurmak niyetindeyiz. ‘Neden Türkçede yok?’ dediğimiz romanları çevirip yayımlamayı planlıyoruz...”

MAVİ SANAT

Ahmet Akdeniz

www.mavisanat.org
bilgi@mavisanat.org

“...Mavi Sanat’ı 2004 yılında, İzmir’de, Alper Akdeniz ile beraber kurduk. Asıl branşımız tiyatro; Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü’nden mezunuz. Farklı alanlarda eş zamanlı projeler yürütüyoruz. Üç yıldır sahne sanatları dışında çağdaş dansı, müziği ve masal anlatıcılığını barındıran, disiplinlerarası çocuk etkinlikleri düzenliyoruz. Çocuk animasyonu ve çocuk tiyatrosunun yanı sıra kukla alanında bazı girişimlerimiz var. On bir yıldır AKM’de çeşitli sanat atölyeleri düzenliyoruz. Güzel sanatlar fakültesine aday öğrencileri özel yetenek sınavlarına hazırlıyoruz. Çağdaş dans ve modern dans üzerine çalışan genç bir grubumuz var...”

“...Birçok alanda çalışıyoruz çünkü düşlerini ancak kazancıyla gerçekleştirebilecek bir yapıyız. Üstelik sadece bizim düşlerimiz yok; çalıştığımız birçok sanatçının düşlerini hayata geçirmesine olanak yaratmaya gayret ediyoruz. Hedefimiz özgür, esnek, bağımsız bir sanat kurumu modelini hayata geçirmek. Bu anlamda Mavi Sanat, bizim için sadece bir araç. O yüzden bu işletmeye kurumsal marka kimliği kazandırma derdinde değiliz. Tek derdimiz, üretim alanlarını çoğaltmak ve birlikte hareket edebilmenin zeminini yaratmak...”

LOKALL İZMİR KENT REHBERİ

Ezgi Ceren Kayırıcı – Özgür Aydek

bilgi@lokall.online
lokallizmir@gmail.com
f lokallonline
lokallonline

“...LOKALL’i kısaca iki aylık bir etkinlik rehberi olarak tarif edebiliriz. Rehber fikri, öncelikle kendi ihtiyaçlarımızı gidermeye yönelik olarak ortaya çıktı çünkü İzmir, aynı anda çok fazla etkinliğe ev sahipliği yapar hale geldi ama neler olup bittiğini takip etmek, o ölçüde zorlaştı. LOKALL olarak, basım tarihimize uygun düşmek kaydıyla şehrin kültür-sanat hayatına katkı sağlayacağını düşündüğümüz etkinliklere öncelik tanıyoruz...”

“...İzmir’deki etkinlik kalabalığını, kullanıcının tercihlerine yönelik olarak sınıflandıracak ne tür mekanizmalara ihtiyaç var ve bu mekanizmalar, bir yandan görünürlüğü artırırken diğer yandan nasıl kalıcı bir platforma dönüşebilir?” sorusu üzerinden yola çıktık. Her sayının kapağını İzmir’de üretmeye devam eden farklı sanatçıların işlerine açıyoruz. Çok katlı bir formatımız var; bir yüzünde etkinlik takvimine, diğer yüzün orta bölümünde bir seçkiye yer veriyoruz. Yayın tarihimize yetişemeyen etkinlikleri sosyal medya hesaplarımızdan paylaşıyoruz...”

“...Ekip olarak ortak ilgi alanlarına ve benzer görüşlere sahibiz. Yeteneklerimiz çok çeşitli; o yüzden LOKALL’i matbu bir yayından ibaret düşünmek zorunda değiliz. Bu yayın üzerinden çatı görevi görebilecek, çeşitli işbirliklerini tetikleyecek kalıcı bir platform yaratabileceğimize inanıyoruz. LOKALL’de yer almak isterseniz her zaman iletişime açınız...”

KIRKMERDİVEN

Halil Bülbül

f kirkmerdiven

“...Kirkmerdiven, Nisan 2015'te faaliyete başladı. Yapmaya çalıştığımız şey bilgili, becerikli, marifetli kültür üreticileri ve sanatçılarla, mekânda konuk ettiğimiz insanları buluşturmak. Bu açıdan bakarsak, izleyici yarattığımızı söyleyebilirim. Aktivitelerden kâr etmek öncelikli amacımız değil; her iki tarafın birbirinden beklentisi yok çünkü Kirkmerdiven, öncelikle bir işletme...”

“...Kültürel ve tarihsel açıdan İzmir'in en özel semtlerinden birinde yerleşik durumdayız. İçinde yaşadığımız mekânı, mahalleyi ve semt belleğini korumak, canlı tutmak adına harcanan her projeye destek veriyoruz...”

“...Şehirde bizim gibi mekânların sayısı gittikçe artıyor. Kirkmerdiven'i bir iş modeli ve paylaşım aracı olarak yedeklememiz, kalıcılığını sağlamamız gerekiyor. Bu düşünceyle iki ay önce, Kirkmerdiven Teleferik'i açtık. Bu çalışma modelini İzmir'de farklı semtlerde çoğaltmayı planlıyorum ama önceliğim, bir yurt dışı bağlantısı oluşturmak ve böylece Kirkmerdiven ile farklı mekânlar arasında etkinlik, üretici ve izleyici transferini kolaylaştıracak çözümler üretmek...”

ÖZGÜR TİYATRO - ACADEMY İZMİR

Güncem Özdemir

f Özgür Tiyatro

“...1994 yılında başlayıp 2017 yılına ulaşan Özgür Tiyatro serüveni boyunca, bugünlere gelmemize katkı sağlamış, emek vermiş tüm arkadaşlarımızla beraber, birçok üretime imza attık. Tiyatronun piyasayı ve dayattığı ilişkileri reddetmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bağlamda, tiyatro sanatının işçilerin, emekçilerin, dünyanın lanetlilerinin yanında olması için tavrı geliştirmeye devam ediyoruz...”

“...Ankara Amatör Tiyatrolar Birliği, Anadolu Amatör Tiyatrolar Birliği, Ankara Tiyatro Platformu ve Amatör Tiyatrolar Üretim ve Yayın Kooperatifi (ATÜK) gibi örgütlerin içinde kurucu üye olarak yer aldık. Bu anlamda, tiyatroların örgütlenmesine yoğun çaba harcadık ve harcamaya devam ediyoruz. Genel Sanat Yönetmenimiz Özgür Başkaya'nın Academy İzmir'in eğitim koordinatörlüğünü üstlenmesiyle, Özgür Tiyatro'nun bir şubesini İzmir'e açtık...”

“...Öğrenci çalışmaları yapıyoruz, şiir dinletileri ve buluşmalar tertip ediyoruz. İzmir Tiyatroları Derneği Üyesi tiyatromuz, tüm heyecanıyla çalışmalarına devam ediyor...”

Özlem Altınbilek

ozlemaltinbilek@gmail.com

ucanpelerin@gmail.com

“...Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü’nden mezun olduktan sonra aynı alanda yüksek lisans yapmaya başladım. Lisans yıllarımdan itibaren, özel tiyatrolara ve Devlet Tiyatrosu’na dekor, kostüm, kukla, maske, aksesuar tasarladım; sahne makyajı alanında uygulamalar yaptım. 2008 yılından beri kişisel atölyemde hem çocuklara hem yetişkinlere yönelik kukla, maske ve sahne makyajı eğitimi veriyorum. Ayrıca, protez makyajı ve vücut boyama sanatıyla ilgileniyorum...”

“...2010’dan beri World Bodypainting Association’ın tek Türk üyesiyim. Sahne makyajı alanında bugüne dek yüzden fazla öğrenciye eğitim verdim. 2008’den 2013’e kadar, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde görev yaptım. İlk üç yıl boyunca etkinlik - organizasyon sorumlusu ve sahne makyajı - uygulamalı tiyatro eğitmeni olarak çalıştım. Son iki yıl Yenişehir’deki Çocuk ve Gençlik Merkezi’nde kukla ve maske yapımı üzerine eğitmenlik yaptım...”

“...Tasarımcıysanız, sınırlarınızı hayalleriniz çizer. Kukla tiyatrosunun ufku da hayallerinizle sınırlıdır, yani size sınırsızlığı tadabileceğiniz alanlar açar. 2016 yılında kurduğum Uçan Pelerin Kukla Tiyatrosu; Tonguç Gökalp, Murat Barış Kavrukkoca ve Burak M. Geçimli’nin aramıza katılmasıyla profesyonel bir ekip haline geldi. Sağlam adımlarla ilerlemeyi, bu alanda iyi bir isim yapmayı istiyoruz...”

Salih Korkut Peker

f pekerkorkut

f dublesalih

f yasakhelva

vk korkutpeker

“...Sahne hayatına 1998’de, memleketim Ayvalık’ta adım attım. 2001’de İstanbul’a yerleştim; 2003’ten 2008’e kadar indie rock’tan folk müziğe uzanan geniş bir skalanın içinde gezinerek, farklı gruplarla İstanbul’daki mekânlarda ve festivallerde sahne aldım. 2008’de dahil olduğum Rüya grubunun ilk albümü ‘Masal Kitabı’na katkıda bulundum. 2009’da Nazım Hikmet Akademisi Perdesiz Gitar Bölümü’ne girdim, Erkan Oğur ile perdesiz gitar ve Türk Müziği; Emin İgüs, Alkan Akıncı, Ayşe Özbekligil, Murat Opus ile temel müzik teorisi, makam ve armoni çalıştım...”

“...2009’da Barbaros Akbulut ile birlikte İstanbul Arabesque Project’i (IAP) kurduk. 2017’de yolumuz ayrılana kadar Türkiye’de ve dünyanın farklı yerlerinde yüzlerce konsere çıktık. Grubun yayınladığı dört albüm ve bir tekiye gitarist, bas gitarist, geri vokalist, söz yazarı, besteci ve aranjör olarak katkı sundum. Sahne müzisyenliği haricinde reklâm müzikleri besteliyorum; dizi, film ve reklâm müziklerinde stüdyo müzisyenliği yapıyorum. Yirmiden fazla dizide cümbüş, sazbüş, elektrik, akustik, perdesiz gitar ve bas çaldım...”

“...2017 itibarıyla türkü yorumlarımdan ve kendi şarkılarımdan oluşan tek kişilik projemin yanı sıra Salih Nazım Peker ile Anadolu ve Balkan ezgilerini yorumladığımız ‘Duble Salih’ projesine ve Yasak Helva grubuma yoğunlaşmış durumdayım...”

Şeniz Turan

seniztur@gmail.com

“...Ağırlıklı olarak çocuklarla, kadınlarla ve mültecilerle yaratıcı drama üzerine çalışıyorum. İkinci alanımsa Türkiye’de çok az bilinen ‘playback tiyatro’. Playback tiyatroyu, interaktif doğaçlamayı merkez alan bir uygulama disiplini olarak tarif edebiliriz. İzleyiciler, kişisel hikâyesini anlatıyor; biz de o hikâyeyi canlandırıyoruz. Genelde küçük mekânları, düz sahneleri ve değişik mesleklerden katılımı tercih ediyoruz çünkü hikâyeye, hemzeminde değişik görüş açılarından bakabilecek bireylere ihtiyacımız var. Dünyadaki playback tiyatro grupları birbirini yakından takip ediyor, aynı teknikleri uyguladıkları için, aynı dili konuşmalar da bir arada oynayabiliyor...”

“...Dünyada savaştan, zulümden, fakirlikten kaçan, yersiz yurtsuz milyonlarca insan var. Playback tiyatrocular olarak çok kültürlü ve çok dilli çalışma konusunda tecrübeli olduğumuz için yurt içinde ve yurt dışında mültecilere yönelik çalışmalar yapıyoruz. Halen, Yankı Playback adlı grubun sanat yönetmenliği yapıyorum. Ayrıca atölyeler düzenliyorum ki insanlar birbirine temas etsin; bizi, öykülerimiz üzerinden birleştiren bu disiplini daha çok kişi ve kurum tanısin...”

SAT-SU-MA Özge Horasan

www.sat-su-ma.com

“...Hacettepe Üniversitesi’nde biyoloji okudum; botanik üzerine master yaptım. 2013 yılında Ankara’dan gelip Seferihisar’a yerleştim. Seferihisar’a yerleşmek beni terbiye etti, değiştirdi ve yaratıcı alanlarda çalışmaya sevk etti. Botanik okuduğum için bitkilerle dilediğim gibi haşır neşir olabilmek şansı tanıdı...”

“...Topladığım, kuruttuğum, bazılarını pazarlardan avladığım bitkileri kaynatarak aylarca deney yaptım. En sonunda, muhtelif renkler elde etmeye başladım ve elde ettiğim renkleri pamuk gibi bitkisel, yün gibi hayvansal malzemelerden dokunmuş kumaşlara uygulamaya koyuldum. İşleme ve üretime dair tüm süreçleri sıfırdan, kendi kendime öğrendim. 2015’te ilk koleksiyonumu oluşturdum. Evdeki köşe yetmez olunca Damlalık Mahallesi’nde küçük bir taş ev tuttum ve araştırmaya, üretmeye burada devam ettim. 2016’da, sat-su-ma’nın ikinci koleksiyonunu hazırladım...”

“...Güzelbahçe’ye taşınmamla beraber, üretim sürecimi yeniden, baştan sona tasarladım. İzmir’de anlaştığım bir tekstil üreticisinden aldığım organik kumaşlardan üretilmiş kıyafetleri atölyemde boyuyorum. Ayrıca, yenilikçi ve geliştirilmeye açık bir yöntem kullanmaya başladım: Renkleri, belli organik polimerlerle kumaşa bağladığım soğuk boyama tekniğini uyguluyorum, yani üretim sürecini uzatan kaynatma işleminden tamamen vazgeçtim. Bu yöntemi, alternatif bir çözüm olarak konuyla ilgili herkese öneriyorum...”

SÜSLÜ KADINLAR BİSİKLET TURU

Sema Gür

suslukadınlarbisikletturu.com

f süslü kadınlar bisiklet turu

t suslukadınlar

"...1997 yılından beri İzmir Amerikan Koleji'nde tarih öğretmenliği yapıyorum. Bandırmalıyım ama artık İzmirli sayılırım. Organizatörü olduğum 'Süslü Kadınlar Bisiklet Turu'nu yılda bir kez düzenlediğimiz farkındalık etkinliği olarak tarif edebilirim. Grup, dernek veya kulüp değiliz; herhangi bir sponsorla çalışmıyoruz. Daha çok kadının bisiklete binmesine önayak olmaya çalışıyoruz. 2013 yılında bir araya geldik; gönüllülük esasıyla ilerleyen bir taban hareketiyiz. Süslü kelimesini dikkat çekmek için tercih ettik. Eğer bisiklete süslenip binebiliyorsan, günlük kıyafetle de binebileceğini fark edersin..."

"...'Kadınlar sokağa çıkarsa dünya değişir' ve 'egzoz kokusuna karşı parfüm kokusu' sloganlarıyla meydanlara indik. Çok fena inmişiz, ilk tura beş kişi beklerken, iki yüz kişiyle beraber pedalladık. Beş yüz derken bin bisikletli olduk ve bu sene 24 Eylül'de düzenlediğimiz turu elli şehre yaydık. Kız çocuklarının eğitime yönelik çalışmaların yanı sıra kadınlara yönelik projeler üretiyoruz..."

"...Bisiklet beni kendimle barıştırdı; insan kendiyle barışmazsa dünyaya çirkinlik yayıyor. Bisiklet size yolda olma halinin bir yere varmaktan çok daha değerli olduğunu öğretiyor. Özgürlük ve umut da benim yolum oldu..."

EDIT – EPIC FAIR

Tamer Varis

f editandchill

www.redbull.com/tr-tr/epic-fair-kubana-gazinosu-izmir

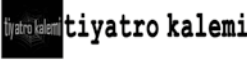
"...İzmir ve Çeşme'de şubeleri olan Edit adlı interaktif mekânın işletmecisiyim; ayrıca Püblükö'nün ortağıyım. 2007 yılında Tapas'ı devralıp adını Boombox olarak değiştirdim ve mekânın üst katında konserler, sergiler düzenlemeye başladım; alt katı da çeşitli DJ performanslarına açtım. O dönem şehirde sanatla yakından ilgilenen, yeni tür etkinliklerin ve deneyimlerin peşinde koşan, sıkça İstanbul'a gidip konser takip eden, çok canlı bir kitle vardı..."

"...2010'da Boombox'tan ayrıldım ve ortaklarımla beraber, İzmir'in gece hayatına kalıcı izler bırakacak 1888'i devraldık. Mekânı kısa zamanda Türkiye'nin, hatta Avrupa'nın en gözde gece kulüplerinden birisi haline getirdik. Elektronik müziği merkeze koyup, yepyeni bir eğlence anlayışı yarattık. 2013 yılında Edit'i açtık ve mekân, vitrine yerleştirdiğimiz radyo stüdyosu sayesinde birden ilgi odağı haline geldi..."

"...Yerelde üreten öğrenci ya da mezun tasarımcıları geniş kitlelerle buluşturmaya yönelik düzenlediğimiz Public Market'i, 2015'te İsveç Konsolosluğu'nun katkılarıyla organize ettiğimiz Film Fika gösterimlerini, ilkinin 2016'da gerçekleştirdiğimiz Epic Fair festivalini, Püblükö'nün önde gelen faaliyetleri arasında sayabiliriz. Sonbaharda festivalin yanına bir de film festivali koymayı hayal ediyoruz..."

TİYATRO KALEMİ

Kamer Yıldız Ok

tiyatrokalemi.com

f t i y a t r o k a l e m i

“...2010'da kurulan, faaliyetlerini 2015'e kadar İstanbul'da sürdüren topluluğumuz, geçen yıl itibariyle İzmir'de perde açmaya başladı. Tiyatro alanı dışında kısa film üretiyoruz; senaryo yazımıyla ve temel tiyatral eğitimlerle uğraşıyoruz...”

“...Kurulur kurulmaz, öteki kavramının sınırlarını zorlamak adına barlarda oynamaya başladık. ‘Sabır’ ve ‘Pantolonunuzu İndirir Misiniz?’ adlı, kısa metrajlı iki film çıktık. Bu filmler, 2012 yılında Hrant Dink Vakfı’nın düzenlediği Vicdan Filmleri’nin halk oylaması sonucunda birinciliğe ve ikinciliğe layık bulundu...”

“...Repertuar seçerken yenilikçi bir sahneleme anlayışı öneren, oyuncuya alan açan, denyselliğe mesafesiz duran, bağımsız ve özgün metinlere öncelik veriyoruz. Ekipçe aynı bakış açısını yakalamak ve ortak bir dil bulmak adına, her projeye atölye çalışmalarıyla başlıyoruz. İzmir’de sürdürdüğümüz çalışmalar sayesinde oyunlarımıza can-ı gönülden katkıda bulunan, keyifli bir ekip oluşturduk. Sahnelediğimiz veya provasını sürdürdüğümüz dokuz ayrı projeye emek veren herkesi farklı ve eşit olarak kabul ediyoruz...”

Ufuk Sinkil

ufuksinkil@gmail.com

soundcloud.com/grooveprov

f u f u k s i n k i l

“...Ses ve akustik mühendisiyim. Uzmanlık alanım ‘FOH (Front Of House) Engineering’; konserlerde miks ve monitör mühendisi olarak görev yapıyorum. İkinci alanım stüdyo ortamında kayıt ve miks teknisyenliği. Ayrıca, ses ölçümü ve akustik analiz, mimari akustik tasarım gibi alanlarda çalışıyorum. Sinemada ses tasarımı ve post-produksiyonla da ilgiliyim. Şu sıralarda İzmir, İstanbul, Denizli, Bodrum, Marmaris, Fethiye ve Bolu’da çeşitli projeler yürütüyorum...”

“...Bas gitar, elektrikli gitar, davul, piyano, synthesizer çalışıyorum. The Underdogz, ‘Almost Rock’n Roll’ sloganıyla 1960’ların başından günümüze dek rock tarihinden nadide örnekler sunuyor. Diğer grubum Tilt ise epeyidir uykuda. İki kişilik Gypsydelic’s adlı psytrance grubuna destek veriyorum. Groove’improve adını verdiğim glitch temelli solo elektronik projemde bilgisayar ortamında ürettiğim sesleri sentezliyorum. Ayrıca; Suat Vergili, Öykü Çelik ve Seda Balcı ile kurduğumuz elektronika grubu SO/US ile çeşitli programlar yapıyoruz...”

“...‘Ayata Anatolian Shamanic Gathering’ adlı açık hava müzik festivalinin prodüksiyon menajeriyim. Bülent Üstün’ün çektiği animasyon filmi ‘Kötü Kedi Şerafettin’ için bir dizi müzik hazırladım. Önümüzdeki yıl fırsat bulabilirsem, prodüktörlüğünü üstlendiğim projeleri ve ses tasarımlarımı SNKL adı altında yayınlamayı umuyorum. En büyük hayalim, kamusal alanlar, bilhassa parklar için enstrüman tasarlamak...”

VOL5

Gizem Tataroğlu

VOL:05

vol5tiyatro.wixsite.com/vol5

f t i v ol5tiyatro

“...2016’da kurulmuş, İzmirli bir tiyatro oluşumuyuz. Oyunlarımız genellikle yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan fiziksel tiyatro üzerine; aynı alanda atölyeler de düzenliyoruz. Alternatif ve yenilikçi bir anlayışı benimseyerek çıkardığımız çocuk oyunlarımız var. Atölyemiz veya salonumuz yok; şimdilik, tiyatro eğitimi verdiğimiz Boyoz Akademi’nin salonunu ve sahnesini kullanıyoruz. Uluslararası işbirlikleri kurmayı, İzmirli bir tiyatro olarak çok önemsiyoruz. Çocuk oyunlarımızı genellikle İskandinavya’dan seçiyoruz. Polonya, Yeni Zelanda ve Yunanistan’dan kurduğumuz ortaklıklar sayesinde hem bu ülkelerden gelen oyuncularını konuk ettik hem de fiziksel tiyatro alanında yepyeni deneyimler kazandık...”

“...Hâlihazırda bir bellek üçlemesi üzerine çalışıyoruz. İlk projemiz, ‘Medea Belleği’ni hayata geçirirken, Grotowski Enstitüsü’nden Studio Matejka üyeleriyle çalıştık. İkinci projemiz ‘Otel Kırk Bellek’i Edip Cansever’in şiirlerinden hareketle tasarladık. Son oyunumuz, üçlemenin üçüncüsü ‘Hiç Kimse’ ise bir Ferit Edgü çalışması. Bu üçleme çalışmasını, ‘Neden Bellek Üçlemesi?’ başlıklı, on sayfalık bir açıklama yaparak nihayetlendireceğiz...”

“...Eski Doğanbey Köyü’nü merkez alarak haziran - ağustos döneminde bir hafta sürecek, fiziksel tiyatroyu odağa koyacak, yenilikçi tiyatro araştırmalarına alan açacak bir buluşma organize etmeyi planlıyoruz. Bir de bu projeye beraberce ilerleyecek, ‘Beckett’in İzinden’ adlı bir fotoğraf atölyesi düşünüyoruz...”

Zekiye Buğurcu

f zeze.bugu

“...Üretimlerimde hiçbir zaman tek bir disiplinle sınırlı kalmadım; ‘temsilin konuya uygunluğu’ prensibine odaklandım. 2013 yılında Erinç Açıkgöz, Özgür Ayaz ve kardeşim Hanife Buğurcu ile birlikte çektiğimiz iki dakikalık stop motion projemiz ‘Eldiven’ ile Sağlık Bakanlığı’nın düzenlediği kısa film yarışmasında ödül aldık...”

“...2014 yılında, Prof. Simber Atay’ın yan sanat fotoğraf derslerine girmek üzere okulumuza gelmesiyle, video sanatı ve sinema üzerine yoğunluğum iyice arttı. 2015 yılından itibaren de güncel sanat sergilerinde disiplinlerarası projelerim ve video düzenlemelerimle yer almaya başladım. Yaklaşık iki yıldır üzerinde çalıştığımız kısa filmim ‘Dülgerin Ağacı’nı yakın zamanda tamamladık; şimdilerde gösterimlerine devam ediyoruz...”

“...Sizinle aynı fikirde olan, sürece samimiyetle odaklanan insanları yanınızda bulmak çok önemli; tatmin edici sonuçlar ancak böyle elde ediliyor. Biz bu şekilde yapıyoruz, hepimiz birbirimize koşuyoruz. Sonuç da hepimizin sonucu oluyor...”

PORTFOLYO: LEVENT AYATA

1981'de Ankara'da doğan Ayata, İzmir'de yaşıyor ve üretiyor. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Bölümü'nde Sanatta Yeterlik eğitimine devam ederken, Heykel Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışıyor.

"Levent Ayata'nın üç boyutlu bir insanlık 'profil'i olarak alınabilecek 'Sıkıldım' adlı büstü, belki dayanıksızlıktan, belki olduğu yerden rahatsızlıktan, belki sıcaktan ve belki de biriktirdiklerinden dolayı patlamak üzere olan bir eser. Devasa bir 'organik emoji'. Ayata, sergi kataloğuna benzer bir ifadeyle 'profil fotoğrafı' kondurmuş. Zaten, 'Sıkıldım' diyen işi de bir oto-portreden farksız." (Evrin Altuğ)

“Adalet. Asabiyet. Baskı.
 Bilinmezlik. Boşluk.
 Bozulmak. Cehalet. Çaba.
 Çaresizlik. Çürük. Depresyon.
 Drama. Duyarsızlık. Dünya.
 Düzen. Ekonomi. Eskimek.
 Eşitsizlik. Gelecek.
 Gerçeklik. Gürültü. Güven.
 Haksızlık. Hırpalanmak.
 Hiçlik. Huzursuzluk. Israr.
 İstismar. Kaos. Karanlık.
 Karmaşa. Katlanmak.
 Kaybolmak. Kaygı. Kirli.
 Korku. Kötülük. Melankoli.
 Monotonluk. Niteliksiz. Panik.
 Para. Sabırsızlık. Sahtelik.
 Samimiyetsizlik. Saygı.
 Süreç. Tanıklık. Tedirginlik.
 Trak. Travma. Tükenmek.
 Umutsuzluk. Üretim. Vahşet.
 Vicdansızlık. Yalan. Yalnızlık.
 Yıpranmak. Yoksunluk.
 Yorgunluk. Zaman. Hayat.
 SIKIŞMAK. SIKINTI...
 SIKILDIM!”

“Sıkıldım” 2017,
 Polyester, 235 x 170 x 200 cm (Özel Koleksiyon)

"Otoportre " 2016, Karışık Malzeme, 70 x 35 x 32 cm

"Giylenebilir" 2016, Karışık Malzeme, 70 x 40x 45 cm

"Figür" 2016, Karışık Malzeme, 190 x 60 x 65 cm

4T: Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu Derneği

SÖYLEŞİ TANZER KANTİK FOTOĞRAFLAR ŞEBNEM YÜCEL

4T: Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu, Ağustos 2004'te, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde yapılan bir toplantının sonucunda ortaya çıkmış, enformel bir platform. 2011-2014 yılları arasında Yaşar Üniversitesi'nde "5T: Türkiye Tasarım Tarihi Topluluğu Toplantıları" başlığı altında düzenlenen yıllık sempozyumun çalışmalarını yürüten tasarımcı, akademisyen ve araştırmacılar, Haziran 2014 itibarıyla yirmi beş kişilik bir kurucu grubu olarak başvuru yapıp, 4T'yi resmi dernek haline getirmiş. Dernekler yasası gereğince, Türkiye sözcüğünü kullanmak ayrı bir başvuru gerektirdiğinden, çalışmalarına 4T: Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu Derneği ismiyle başlamışlar. Kurucu üye Şebnem Yücel ile derneğin faaliyet alanlarını, geleceğe dair hedeflerini konuştuk.

Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz?

1993 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldum. 1996 yılında, yüksek lisans ve doktora çalışmalarımı tamamlamak üzere, devlet bursuyla Amerika Birleşik Devletleri'ne gittim. 2003 yılı sonunda, mecburi hizmetimi yapmak üzere Türkiye'ye dönüş yaptım ve ilk olarak, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde göreve başladım. Yaklaşık on dört yıldır İzmirliyim. Halen Yaşar Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapıyorum.

Araştırmalarım ve akademik yayınlarım, daha çok mimarlık teorisi alanında ve kültürel çalışmalar ara kesitinde yoğunlaşıyor. "Batı dışı modern mimarlık ve kimlik söylemi", uzmanlık alanlarımdan biri. Üniversitede, mimari tasarım stüdyosuna ek olarak, modern mimarlık tarihi ve Türkiye mimarlığı üzerine ders veriyorum. 4T:Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu'nun kurucu üyelerinden biriyim. Halen derneğin yönetim kurulunda başkan yardımcısı görevini yürütmekteyim.

Topluluğun kuruluş sürecinden bahseder misiniz?

Kuruluş sürecinde halen dernek başkanlığı görevini yürüten Prof. Dr. Tevfik Balcıoğlu'nun önemli bir rolü var. 2004 yılında İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde gerçekleşen gayri resmi ilk buluşma, aslında Prof. Dr. Tevfik Balcıoğlu'nun Osaka Üniversitesi'nden Prof. Haruhiko Fujita'nin ziyareti dolayısıyla çeşitli üniversitelerden tasarım alanında çalışan akademisyenlere gönderdiği davetin bir sonucu. Türkiye'de tasarım tarihi üzerine çalışan kişileri bir araya getirmeyi amaçlayan bu toplantı, ortak

projeler geliştirmek, birlikte araştırma yapmak veya yayın üretmek isteyenlere destek olmayı, ortam hazırlamayı amaçlayan bu topluluğun doğumuna vesile olmuş. Toplantıyı takiben, Prof. Dr. Tevfik Balcıoğlu başkanlığında Türkiye Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu adıyla bir araya gelen topluluk, her sene İzmir Ekonomi Üniversitesi ev sahipliğinde, uluslararası katılımlarla zenginleşen sempozyumlar düzenlemeye başlamış. Yaklaşık altı yıl sonra, sempozyumun ev sahipliği Yaşar Üniversitesi'ne geçmiş ve topluluk, 2011-2014 yılları arasında 5T ismiyle (Türkiye Tasarım Tarihi Topluluğu Toplantıları) yoluna devam etmiş. 2014 yılında, 4T Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu adıyla dernekleşen topluluğumuz, daha geniş bir çalışma alanıyla yoluna devam ediyor.

5T'den 4T'ye giden süreçte, topluluğun sürdürdüğü faaliyetler hakkında bilgi verir misiniz?

Bu süreç zarfında başarılan en önemli iş, 2005

ylından itibaren kesintisiz olarak düzenlenen uluslararası sempozyum. İlk yıllarında Türkçe ve İngilizce bildirilerden oluşan bu sempozyum, zaman içinde, uluslararası kimliğini güçlendirecek şekilde, tamamen İngilizce bildirilerden oluşur hale gelmiş. Her yıl ilan edilen tema çerçevesinde, açık çağrıya yapılan başvurular, uluslararası bir hakem komitesi tarafından değerlendiriliyor ve seçilenler, o yıl mayıs ayında İzmir'de bir araya gelip, sunumunu yapıyor. Seçilen temaların ne kadar güncel, yerinde seçilmiş ve doğru zamanlanmış olduğunun altını çizmemiz lâzım. “Design and Resistance (Tasarım ve Direniş)” (2014), “Design in Times of Turmoil: Displacement, Replacement, Emplacement (Çalkantılı Dönemlerde Tasarım: Yer Değiştirme, Yerleştirme ve Yerleşme)” (2015), “Ethics of Re-production (Reprodüksiyonun Etiği)” (2016) ve “Cross-abilities in Design (Tasarımda Örtüşebilirlikler)” (2017) gibi başlıklar, bu tespiti doğruluyor. Uluslararası beğeni alan bu sempozyumların daha sonraları aynı isim altında düzenlenen farklı konferanslara ve sempozyumlara öncülük ettiğini söylemek isterim. Gerek bildiri sunan katılımcılar gerekse davet edilen konuşmacılar, yıllar içerisinde sempozyumlarımıza son derece değerli katkılar sunmuş. Jonathan Woodham, Victor Margolin ve Hilde Heynen gibi önemli akademisyenlerin yanı

sıra belgesel film yönetmeni Cem Kaya ve Forensic Architecture'dan Christina Varvia'yı bu isimlerin arasında sayabilirim. Sempozyumları takiben yayımlanan kitaplarla, yılın temasına ilişkin sunumları kalıcı hale getirmeyi hedefliyoruz.

Ortaya koyduğu hedeflerin ve gerekliliklerin ışığında, 4T'nin vardığı noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öncelikli amacımızı, dernek tüzüğümüzde de belirtildiği gibi, “tasarım çalışmalarının etkinleştirilmesini ve geliştirilmesini sağlamak, bu alanda çalışan kişi ve kuruluşlara destek vermek” olarak özetleyebiliriz. Öncelikli amacımıza büyük ölçüde ulaştığımıza, uluslararası tanınırlık elde ettiğimize ve buna bağlı olarak, saygınlığımızın gittikçe arttığına inanıyoruz. Yukarıda saydıklarımı ek olarak, ulusal ve uluslararası bir iletişim ağı kurmayı, ülkemizin tasarım kültürü ve tarihine dair arşiv çalışmalarına katkıda bulunmayı hedefliyoruz. Ayrıca, sempozyumlar için ürettiğimiz posterlerin ve kitapların gerek grafik tasarımı, gerekse renk seçimi açısından 4T'nin tasarım kimliğini oluşturduğunu düşünüyoruz. Grafiker Umut Altıntaş'a ve Orkun Destici'ye gösterdikleri özen ve yoğun çaba için teşekkür borçluyuz. Son olarak, 4T1 (Dörtte Bir) adını verdiğimiz, aylık buluşmalarımızdan bahsetmek isterim: Tasarım ve tasarım tarihi alanında çalışan üyelerimizle dostlarımız, bu buluşmalarda çeşitli işlerini sunuyor. Her ayın son perşembe günü düzenlediğimiz 4T1 buluşmaları, herkesin katılımına açık. Bu vesileyle, konuyla ilgilenenleri aramıza davet etmiş olalım.

Yakın geleceğe dair planlarınız ve projeleriniz hakkında bilgi alabilir miyiz?

4T, ülkemizdeki tasarım tarihi çalışmalarının desteklenmesine, bu çalışmaların uluslararası tanınırlığının artırılmasına ve dünyadaki diğer tasarım kuruluşlarıyla bağların güçlendirilmesine yönelik faaliyetlerine kalitesinden ve saygınlığından ödün vermeden devam edecek. Yayımlamayı düşündüğümüz dergiye, kurmak istediğimiz koleksiyona ve arşive dair çalışmalarımızın da yakın vadede meyve vereceğine inanıyoruz. ✚

www.4t.org.tr

Fuar'ın Ressamları:

İzmir Fuarı'nın tarihinde grafik tasarımın izleri

SÖYLEŞİ TANZER KANTİK FOTOĞRAFLAR ÖMER DURMAZ

20 Ekim-20 Kasım 2017 tarihleri arasında İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültürpark Şube Müdürlüğü ve İzmir Akdeniz Akademisi tarafından, şehirdeki pek çok kişi ve kurumun katılımıyla düzenlenen "İyi Tasarım İzmir_2" etkinliği, çok değerli sergilere ev sahipliği yaptı. Kültürpark Şube Müdürlüğü'nün, İyi Tasarım İzmir'e katkısı olan ve yoğun talep üzerine uzatılan "Fuar'ın Ressamları: İzmir Fuarı'nın Tarihinde Grafik Tasarımın İzleri" başlıklı araştırma sergisi, grafik tasarımın henüz bir disiplin olarak anılmadığı dönemlerin, alanında uzman isimlerini ziyaretçilerle tanıştırdı. Küratörü Ömer Durmaz ile sergiyi nasıl kurduğunu, neyi amaçladığını konuştuk.

Sergi, "İyi Tasarım İzmir_2"nin programına nasıl dâhil oldu?

Şehirde tasarım eyleminin ve söyleminin geliştirilmesi için çaba harcayan İzmir Akdeniz Akademisi, görsel kültür tarihi araştırmalarını yakından takip ettiği için, benden bu organizasyon kapsamına girecek bir dokümantasyon sergisi talep etti. Bir süre ilgili kurumlarla görüşükten sonra, araştırmaya dayalı bir kurgu üzerinden ilerlemeye karar verdim. "İyi Tasarım İzmir 2"nin bu yılki teması "Alan Açmak"tı; ben de "Fuar'ın Ressamları"

sergisiyle grafik tasarım disiplininin gelişiminde fuarın rolünü incelemeye çalıştım. Daha önce gün ışığı görmemiş bilgiler, kimseler, belgeler ortaya çıktı. Dolayısıyla, grafik tasarım tarihi araştırmaları adına yepyeni bulgular söz konusu oldu diyebilirim.

"Fuar'ın Ressamları", merak uyandıran bir üst başlık; bu başlığı biraz açabilir misiniz?

Sergiler, panayırılar ve fuarlar, cumhuriyetin ilk yıllarında iletişimin, temsilin, görünürlüğün başat sahneleriydi. Uluslararası İzmir Fuarı, aynı zamanda

hafıza mekânları olarak nitelendirebileceğimiz bu alanların ilk sırasındaydı. Fuar, yakın tarihe kadar Türkiye’de ticaretin, sosyal ve kültürel yaşamın cazibe merkezi olmasının yanı sıra bu temsili sağlayan yaratıcı endüstrinin en önemli odaklarından biriydi. Fuar dönemlerinde İstanbul’dan, Ankara’dan, çevre illerden gelen afiş, pano, duvar ressamlarıyla tabelacılar ve dekoratörler, panayır kısmına katılan kurumların, markaların hizmetine girip hünelerlerini sergiliyordu. Ne var ki İzmir’in, Fuar’ın, ürünlerin bilinirliğini, tanıtımını üstlenen bu kimselerin üretimleri pek de öne çıkmamış; her biri adeta gizli özne olarak hep sahnenin arkasında kalmış. Sergi, bu kişiler üzerinden fuarın ve İzmir’in tarihine ışık tutuyor.

Şunu da eklemek lâzım: Her yıl uluslararası düzeyde düzenlenen Fuar’ın, sosyo-kültürel etkisi yüksek, ekonomik açıdan güç üreten, büyük bir etkinlik haline gelmesinde, özellikle İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nin hocaları ve öğrencileri, önemli rol oynamış. Fuar, bu yönüyle bir okul işlevi görmüş; uygulamalı sanat bölümü öğrencileri için deneyim, hocaları içinse iş olanağı yaratmış. Alandaki yapıların iç ve dış mimarisi, aydınlatması, sergileme ve reklâm üniteleri ile her türlü resimleme işi, ağırlıklı olarak bu kimselerin elinde hayata geçmiş. Fuar’da yer almak isteyen kurumların sunduğu ekonomik avantajlar, yenilikçi teknikler, teknolojiler ve malzemeler, mesleki gelişim için eş bulunmaz fırsatlar olarak değerlendirilmiş. Üretilen işler, her ne kadar Fuar’ın açık kaldığı süreyle sınırlı

görünse de önemli tasarımcılar ve sanatçılar, her yıl boy göstermiş, hem meslektaşlarıyla hem de kentle yakın ilişki içinde olmuştur.

Sergide en geniş yeri Vedat Mavitan’a ayırmışsınız, Mavitan neden bu kadar önemli?

İzmir’in tarihsel figürlere ihtiyacı var; İzmirlilerin de kentin gelişiminde rol oynamış aktörleri daha yakından tanınması gerekiyor. Vedat Mavitan (1915 Manisa – 1986 İzmir), adeta İzmir’in İhâp Hulusi Görey’i. Abidin Elderoğlu’nun İzmir’deki atölyesinde ilk resim çalışmalarını gerçekleştirmiş; daha sonra İDGSA Resim Bölümü’nde Léopold Lévy atölyesinde misafir öğrenci olmuş. Meslek hayatına İstanbul’da basın-yayın ressamlığıyla başlamış. Çalışmalarını İzmir’de matbaacı, grafik tasarımcı, dekoratör, mobilya tasarımcısı ve ressam olarak sürdürmü. Onlarca yıl boyunca Piyale, Çimentaş, DYO, Tarış, Çarık, Bilginoğlu gibi İzmirli firmaların tasarımlarını yapmış. 1948’deki Enternasyonal İzmir Fuarı afiş yarışmasında birinci olmuş; birçok ödül kazanmış. Fuar’a en uzun süre çalışan “grafik ressam” Vedat Mavitan’dır. Buna rağmen ne retrospektif bir sergiyle anılmış ne hakkında bir yayın yapılmış ne bir anı evi kurulmuş ne de bir müzenin bir köşesinde yer alabilmiştir. Mavitan’ı İzmirliyle tekrar hatırlatmak istedim. Böylesi figürler olmadan hemşehrilik pekişemez.

Türkiye’deki grafik tasarım koleksiyonları yeterli mi? Bu alanın tarihi hakkında korunabilmiş mi?

Grafik tasarım tarihi araştırmaları, Türkiye için oldukça yeni bir alan. Henüz kapsamlı ve iyi yürütülen bir arşivden ya da ilgili koleksiyonları – açık erişim olanaklarıyla – yöneten bir müzeden söz etmek mümkün değilse de gelişmeler olumlu. Açıkçası, bir geçiş dönemindeyiz ve evrensel bir düzeye ulaşmak, epeyi zaman alacak. Diğer yandan, koleksiyoncular ve sanat tarihçileri de grafik tasarıma yaklaşım konusunda bakış açılarını geliştirmeli; grafik tasarımı iyi bilmeyenler, ilgileşimi hemen fark edemeyebiliyor. Görsel kültür araştırmalarının sayısı ancak destek bulunursa artacak, böylece eriyek kalabilmiş eserler korunabilecek. Bu işlere on beş yıl önce başlamış olsaydık, sözlü tarih araştırmaları için daha fazla kişiye ulaşabilecektik, en büyük üzüntüm budur. Bazı değerleri ucu ucuna kaybettik, hâlâ hayatta olanların da kıymet gördüğü söylenemez.

Sergide, 1970’lere kadar saat kulesi sembolünün pek kullanılmadığını ve İzmir için çok çeşitli simgeler oluşturulduğunu görüyoruz. Şu an İzmir denince akılda oluşan tek görsel referansın saat kulesi olmasının sebebi nedir?

Erken Cumhuriyet döneminin vitrini olmuş İzmir

Enternasyonal Fuarı, mimari açıdan birçok modern yapıyı, sanatsal açıdan heykeli, sosyal ve kültürel açıdan da kamusal alanı barındırmış. Diğer yandan İzmir Enternasyonal Fuarı, hem içinde bulunduğu coğrafyanın hem de dünyadaki gelişmelerin paralelinde değişimler yaşamış; fuarı oluşturan unsurlar, üretildikleri dönemin politik, ekonomik ve sosyal dinamiklerinin birer tasarım sembolü, iletişim kodu haline gelmiş. Bu sürecin dinamiklerini temsil eden sembollerin her biri, görsel taşıyıcı olarak tercih edilmiş. İzmir, 1922'deki yangından sonra hem şehir planlama hem de ekonomik açıdan fuarın etrafında yeniden yükselmiş; haliyle temel dinamikler, fuarı var eden cumhuriyet değerleri ve evrensel fuarcılık sembolleri üzerinden oluşturulmuş.

Görsel stratejiler adına en çarpıcı örnek, bugün İzmir'in temsilinde ilk akla gelen, 1901'de inşa edilmiş saat kulesinin, 1950–1970 döneminde ender kullanılmış olmasıdır. Erken cumhuriyet döneminde, bu sembolün kullanımına neredeyse hiç rastlamıyoruz. Bu durumu, cumhuriyet politikasının sefiyle arasındaki ideolojik mesafenin sonucu olarak okuyabiliriz. Saat kulesi, Osmanlı'nın mirası gibi görülmüş ve ötelenmiş olabilir. Birçok kez Cumhuriyet Meydanı'ndaki Atatürk heykelinin tercih edilmesi, bu savı doğrular gözükmetedir. Bu tespit, serginin ortaya koyduğu bulguların belki de en önemlisidir.

Saat kulesinin günümüzde İzmir'in temsilinde ana öğe olmasının birkaç nedeni daha var: Bir kere tarihsel aralık genişledi, meselelere daha uzaktan bakabiliyoruz artık. Diğer yandan, zamanla eski önemini kaybeden Fuar, kentin hem fiziksel hem de sosyal çekim merkezi olmaktan çıktı. 1829 yılında yapımı tamamlanan Sarıkışla 1953'te yıkılınca kentin merkezi bugünkü Konak meydanına daha fazla kaydı ve iyice görünürlük kazanan saat kulesi, şehrin yer imi olarak ideal bir referans teşkil etmeye başladı. İşlevi değişime uğrarken, kentin tarihini işaret eden, nadir bir mimari yapı olarak anıtlılaştı. Bugün kimse saati öğrenmek ya da çeşmesinden su içmek için saat kulesini kullanmıyor. 1950'lere kadar bu değeri oluşmamıştı, Sarıkışla ile birlikte yıkılmadığına şükredelim. ✚

Kamusal Bir Misafirlik Alanı “Living Room”

SÖYLEŞİ EBRU ATILLA SAGAY FOTOĞRAFLAR EBRU ATILLA SAGAY - EMRE YILDIZ

Evlerinin salonunu İzmir'in kültür hayatına açarak yeni mekânlar yaratmak adına esin veren ve alternatif sahne arayışına model öneren Mimar Çiçek Tezer ve Grafik Tasarımcı Emre Yıldız'ın Oturma Odası'na konuk olduk; bir yılı aşkın süredir Nomadmind bünyesinde yürüttükleri projenin dününü, bugününü konuştuk.

Evinizi etkinlik alanı olarak kullanma fikri nasıl oluştu? Sizi bu projeyi gerçekleştirmeye iten faktörler nelerdi?

Ç.T.: “Living Room” konsepti, insanların birlikte tartışıp yeni fikirler ortaya çıkarmasını sağlayacak bir mekân arayışımızın sonucunda ortaya çıktı. Alan açmanın yanı sıra, bir boşluk yaratmanın, yaratıcılığı besleyeceğini düşündük. Evimizin bize özel alanını, konuk ettiğimiz etkinlikler sayesinde kamusallaştırırken, ortaya çıkacak aradalık durumunun sınır ve limitleri sorgulamaya elverişli bir düzlem sunacağını fark ettik. İkilik yaratan bir durumla karşı karşıyayız, açıkçası: Etkinlikler sırasında ev sahibi gibi davranmamaya çalışıyoruz ancak

bu kimliğimizi de göz ardı etmiyoruz. Diğer türlü, hem kendimizi hem katılımcıları aldatmak olur. Etkinliklere katılım arttıkça, oturma odamızın kamusal alana dönüşümü hız kazandıkça, tanımlı sayılabilecek bir mekân olan “evin oturma odası”, toplumsal algının ötesine geçip yepyeni bir üretim alanına dönüşüyor. Bir yandan “oturma odası”nın alışlageldik tanımı bozulmaya başlarken diğer yandan içinde gerçekleşen performanslar tanımsızlaşıyor ki bizi en çok heyecanlandıran şey bu muğlaklık!

Bu formatının dünyada benzeri var mı?

E.Y.: Müzik alanında pek çok örneği var: La Blogothèque, Tiny Desk, Sofar, Pürtelaş 3+1, v.b... Park, bahçe, müze benzeri

kamusal alanlarda, farklı akustik ortamları izleyiciyle beraber deneyimlemeye dayanan nice örnek mevcut. Ancak bizim benimsediğimiz format, saydıklarımızın aksine, atmosferini, ev partilerine veya sanatsal performanslara benzer şekilde üretmiyor. Amacımız, yarattığımız paylaşım alanının işlevini beraberce sorgulamak. İzmir'de Tiyatro4, bu konuya epeyi kafa yoruyor; farklı niteliklere sahip mekânlarda farklı kitlelere tiyatro yapıyor.

Şimdiye kadar ev sahipliği yaptığınız performanslar hakkında değerlendirmenizi alabilir miyim? Out Of Time grubunun performansında misafir sanatçı olarak gözlemlediğim atmosfer, çok samimi ve kafa açıcıydı. Ancak sizin değerlendirmenizi çok merak ediyorum...

E.Y.: Tiyatro, karakteri itibarıyla esnek bir disiplin olduğu için, çok farklı mekânları kolayca sahneye dönüştürebiliyor. Tanımlı alanları sorgularsak, salon kelimesiyle bire bir örtüştüğü için, Orçun Çıtır'ın sahnelediği tek kişilik "Bukowski" performansı bizim için iyi bir başlangıçtı. Ayrıca dekora ihtiyaç duymayan, insanlara direkt konuşan bir oyun olması açısından nice kolaylık yaşadık. Çıtır, bu oyunu farklı niteliklere sahip, birçok mekânda oynamıştı. Dolayısıyla performansını alana uyarlama konusunda çok deneyimliydi. Misafirlerimiz içinse evde tiyatro pratiği, yepyeni bir deneyimdi; hem onları rahat ettirmeye çabaladık hem de gidişata müdahale etmemeye çalıştık. Ancak bugüne dek edindiğimiz deneyimler neticesinde, kendimizi ev sahibi olarak daha da geri planda tutmaya karar verdiğimiz söyleyebiliriz. Konserlerse, tiyatro performansından farklı olarak, oturma odasının mekânsal algısını genişletti. Tiyatro pratiği, temelde görsel ve işitsel nitelikte bir alışverişi içeriyor. Oysa hem misafirler hem konser veren sanatçılar, alan içerisinde daha rahat hareket etti. Hatta kimi konserlerde alana nasıl yerleşeceklerini müzisyenlerle beraber tasarladık. Oluşan ses balonunun içinde mutfakla gidip sohbet edenler, koridora yayılanlar, içeceğini alıp evde gezinenler olduğu gibi, genelde bir alana cıkılarak icra yapmaya alışmış müzisyenlerin aynı rahatlığı deneyimlediğini gözlemledik. Konserlerin bitiminde izleyiciyle müzisyenlerin performans üzerine fikir alışverişi yapması, ayrıca değerliydi. Tüm bunlara tanık olmak, alanın sağlayabileceği

ihтимalleri göstermekle beraber, ilerideki projelerin nasıl gelişebileceği, müziğin görsellerle beraber nasıl akabileceği hakkında hepimize fikir verdi.

Ç.T.: Örneğin, konser esnasında şiir okuman ve dinleyicinin sana laf atması önemli bir ayrıntıydı. Başkalarının tepkisine açık olan performanslar, yaratmayı istediğimiz ve ihtiyaç duyduğumuz atmosferi sağlıyor. Her ne kadar çoğu etkinlikten önce misafirlerimizi performansa müdahil olmaya çağırsak da bu gibi durumların kendiliğinden ortaya çıkması daha değerli. Ancak, Out Of Time'da meydana geldiği üzere, performansın kendisi davetkâr olunca seyirci tartışmaya ve beklediğimiz yaratıcı deneyimi beslemeye başlıyor. O an mekân, katılımcıların davranışları ve etkinliğin içeriğiyle şekil değiştirmeye koyuluyor.

E. Y. : Burası neticede bizim yaşam alanımız, evimizin salonu. "Sahne" dediğimiz zemin, bu alanın içinde kendine bir yer buluyor ama sınırları çok muğlak. Çoğu konserde misafirler hemen müzisyenin yanında oturdu. Meselâ sen, sahne yerine misafirler arasında oturarak okuduğun şiirle dinleyicinin sana katılmasına, araya girmesine, müziğe müdahil olmasına kapı açtın. Teoman Gürgan'ın söyleşi esnasında izleyiciyle arasında yaşadığı kutuplaşma, formatı keskin sınırlarından sıyrıp arzuladığımız muğlaklığa ulaştı. Çünkü Teoman, salona

“İzmir’in maruz kaldığı kültürel merkezleşmeye karşı bir duruşumuz var. Karşıyaka’da yaşıyoruz ve “Living Room”, bu semtin etkinlik takviminin bir parçası olsun istiyoruz.”

dağılmış misafirlere sürekli pas atıyordu. Oturma odasının sahip olduğu en büyük potansiyel, toplanma sebebinin sınırlarını ortadan kaldırışı.

Söyleşilerde insanlar birbirleriyle daha çok kaynaşıyor olmalı; sanki misafirliğe gelmiş gibi... Ne dersiniz?

E.Y.: İnsanlar hayatın akışında birbiriyle sosyalleşmek için sıkça evlerde toplanıyor. Toplanma sebebi önceden belirlenmiş bir sohbet olabiliyor ya da bir araya gelmişken sohbet etmeye başlayabiliyorlar. Anlatacak bir şeyi olan kimseyi sadece dinlemek için kalkıp buraya gelmek, çok değerli bir eylem.

Ç.T.: Mekânın kamusallaşması meselesini etraflıca konuştuk. Etkinlikler boyunca kapalı tuttuğumuz yatak odası, özel-kamusal alan ayrımını netleştiriyor. Bu odayı sadece performans hazırlığı için, ancak ihtiyaç hasıl olursa kullanıma açıyoruz. Çoğu izleyici tuvalet, mutfak gibi bölümlerin nerede olduğunu kendi kendine keşfediyor; kimi izleyici de bu alanları kullanmak için bizden izin alma gereğini hissediyor. Gözlemlediğimiz üzere, mutfakta çok serbest hareket ediyorlar. Mutfak, ikili diyaloglara vesile olması açısından biraz daha farklı bir yerde duruyor; içeceğini alıp biraz soluklanmak isteyenler için özel bir işlev üstleniyor. Evin mutfak, tüm kültürlerde topluluk

üyelerinin rahatça sohbet ettiği, birbiriyle sosyalleştiği, savunmasız bir alandır. O halde, ileride mutfakta düzenleyeceğimiz bir etkinlikte oturma odasının kaçış noktası görevini üstleneceğini söyleyebiliriz. Evin içindeki alanların duruma göre işlev değiştirebilmesi ihtimâli, bize çok cazip geliyor. İşlev değiştirebilme hali, yerleşim planı kurmak açısından eşyalar için de geçerli. Misafirler, benim tasarladığım tetris şeklindeki pufları diledikleri gibi yerleştirip, kendilerine özel oturma grupları oluşturabiliyor.

Performans yapacak sanatçıları ve proje sahiplerini siz mi belirliyorsunuz?

E.Y.: Sanatçıları çoğunlukla biz davet ediyoruz ama kimileri alana özel etkinlik öneriyor. Umut Altıntaş’ın 19 Kasım’da düzenlediği toplu yemek etkinliği, bize yaptığı önerilerle şekillendi. Umut, aslında grafik tasarımcı ve akademisyen; fotoğraf çekmekten de hoşlanıyor ancak yemek yemenin çağrıştırdığı deneyimlerle özel olarak ilgileniyor. Umut ile yemek yemenin keyfine, katılımcıların aileden getireceği tariflerin hikâyelerine odaklanacak bir içerik kurguladık. “Living Room”un bireylere uzmanlık alanlarının dışında ilgi duydukları konuları paylaşmak üzere alan açması, çok hoşumuza gidiyor.

Ç.T.: On iki katılımcı elle yazdıkları tarifleri sehpanın üzerine bırakıp, odanın ortasına yerleştirdiğimiz yemek masasının etrafına kuruldu. Çoğu önceden birbiriyle tanışmıyordu; tanışa söyleşe diyalog kurmaya başladılar ve Umut’un onlar için pişirdiği yemeği afiyetle yedikten sonra kendi tariflerinin hikâyesini paylaştılar. Biz de bu tarifleri arşivledik. Uzun zamandır konser konuk etmemiştik; 17 Aralık’ta Aykut Beysi ve Ekin İdiman’dan oluşan “Leave Over”ın doğaçlama konserine ev sahipliği yaptık.

Katılımcılar etkinliklerden mutlu ayrılıyor mu?

E.Y.: Bunu tabii ki onlara sormak lâzım ama aldığımız geri bildirimlere göre, deneyimledikleri format onları çok heyecanlandırıyor. Dolu dolu geçen beş etkinlik, yola devam etmek için bizi teşvik etti.

Duyuru için hangi mecraları kullanıyorsunuz?

Ç.T.: Etkinlikler devam ettikçe, yakın çevremizin dışından gelen, önceden tanımadığımız insanların katılımı artmaya başladı. Bu artış kulaktan kulağa duyuruyu

tetikledi. Yaz boyunca, yeni sezonda ne yapacağımızı soran çok kişi oldu. Önümüzdeki yıl katılımcı sayısı daha da artacak gibi görünüyor; zira son iki etkinliğe rezervasyon kontenjanı koymak zorunda kaldık. Etkinlikleri ağırlıklı olarak sosyal medya hesaplarımızdan ve web sitemizden duyuruyoruz. Basılı tanıtım aracı olarak sadece LOKALL ile çalışıyoruz. Aramıza katılan her yeni izleyiciyi mail listemize ekliyoruz. Katılımcı kitlemiz ilgi ve uzmanlık alanları bakımından çeşitlilik içerdiği için sadece sanat takipçilerini baz alan bir duyuru stratejimiz yok. Popüler kültürün peşinde koşmayan, üretimlerini paylaşmak için alternatif mekânlar arayan, yeni deneyimlere açık bireylerle ve sanatçılarla ilgileniyoruz.

E. Y.: İzmir'in maruz kaldığı kültürel merkezleşmeye karşı bir duruşumuz var. Karşıyaka'da yaşıyoruz ve "Living Room", bu semtin etkinlik takviminin bir parçası olsun istiyoruz. Yatay bir düzlemde durmaya çalışıyoruz. Çok görünür olmak ister miyiz bilmiyorum çünkü aşırı talep, deneyimlerin çıktılarını ıskalama tehlikesini beraberinde getirebiliyor. Bu yüzden ileride paylaşabilmek için her etkinliği görsel ve işitsel olarak kayıt altına alıyoruz. Kimseye model olmak gibi bir idealimiz yok ama birilerine ilham kaynağı olmak çok motive edici olur.

Ç.T.: Kültür-sanatın ve tasarımın paylaşıldığı alanların nasıl çeşitlenebileceğine dair bir soru işareti yaratmak, "başka türlü de mümkünmüş" dedirtmek... Aslında temel amacımız bu.

Bu iş nereye kadar gider?

E.Y.: Deneyimlediğimiz projeler sayesinde sürekli olarak yeni tasarımlarla, fikirlerle karşılaşılıyor. Bu tasarımlardan, fikirlerden biz de etkileniyoruz. Sanat, sosyoloji, felsefe, sinema, edebiyat, tasarım... Fikir üretmeye ve yaratıcılığa açık her alanla yakından ilgililiyiz. "Living Room", nihayetinde bize keyif verdiği sürece devam edecek bir format. Diğer yandan, evimizde misafir ağırlayabileceğimiz bir odamız var. Bu odaya misafir sanatçı rezidansı olarak işlev kazandırmayı düşünüyoruz.

Ç.T.: Sanatçı rezidansı fikrini, gelecek misafirin İzmirli bir çiftin gündelik yaşamına dahil olabilmesine olanak yaratması açısından kıymetli buluyorum. Maquis Project, misafir sanatçı programı kavramını hakkıyla hayata geçirmiş İzmir'deki tek bağımsız yapıydı. Bu yapının biriktirdiği deneyimlerden mutlaka faydalanmak gerekiyor. Diğer yandan Maquis, her ne kadar ev olarak yapılanmışsa da sergileme için ayrılmış kimi alanları barındırıyordu. Belki misafir sanatçının barındığı yerde ürettiği ve ürünlerini yerinde sergilediği bir konsept üzerine çalışabiliriz. Bir alanı niteliklerine ve işlevine göre tanımlamak, önemli bir ayrım. Diğer yandan, "Living Room" etkinlikler dışında bizim yaşam alanımız olarak işlevini sürdürmeye devam edecek.

www.nomadmind.org

Tepecik Filarmoni Orkestrası “Mozart’ı kendimiz gibi biliyoruz”

SÖYLEŞİ HALE ERYILMAZ

“İlle de Mozart Olsun” konser serisiyle adını duyuran, on iki Roman gençten oluşan Tepecik Filarmoni Orkestrası’nı ve müzik hayatını konuşmak üzere orkestranın kurucusu, dünyaca ünlü perküsyon sanatçısı Hamdi Akatay’ın kapısını çaldık. “Mahallede buluşalım” dedi. Yıl boyunca başka bir proje nedeniyle her gün gidip geldiğim Tepecik’in meşhur kahvehanelerinden birine oturduk; çaylar, kahveler eşliğinde, lezzetli bir sohbet koyulttuk.

Bize öncelikle kendinizden, müzik hayatınızın nasıl başlayıp şekillendiğinden bahsedermisiniz?

1963 yılında Tepecik’te doğdum. Babamın da müzisyen olması sebebiyle yaklaşık beş yaşında darbukayla tanıştım. Dönemin en büyük müzisyenleri babamın arkadaşı olduğu için Türk müziği eğitimimi alaylı olarak, Fuar’da aldım diyebilirim. Biliyorsunuz, eskiden Türkiye’nin en iyi müzisyenleri Fuar zamanı şehre gelip sanatını icra ederdi ve biz de o orkestralarda yerimizi alırdık. Sahneye on yaşındayken Çeşme, Ardic Sitesi’nde adım attım ve yaklaşık kırk beş yıldır sahnedeyim. 1986 yılında askerden geldiğimde, İstanbul’a

yerleşme kararı aldım çünkü İstanbul, bizim sektörün merkezi. Fuar’a gelip gitmiş kimselerin kurduğu bağlantılar sayesinde, Türkiye’nin en iyi solistleriyle sahne ve albüm çalışmaları yaptım. Yaklaşık otuz üç yıl boyunca İbrahim Tatlıses, Sibel Can, Tarkan, Sezen Aksu, Ajda Pekkan gibi starların hem albümlerine hem konserlerine katkı sundum.

İzmir’in önde gelen Roman mahallesini Tepecik’te, doğup büyüdüğünüz yerde orkestra kurma fikri nasıl ortaya çıktı?

2014 senesinde, bir Sezen Aksu turnesindeyken Tepecik’e, annemi ziyarete geldim. Ziyaretim

enasında, birkaç genç yanıma gelip “amca biz seninle müzik yapmak istiyoruz”, dedi. “Ben burada yaşamıyorum; İstanbul'dayım” diye cevapladım. “Bizi bir dinler misin” dediler ve mahallenin kahvesine davet ettiler. Çaldıkları zaman gözlerimi kaybettim. O kadar başarılıydılar ki... O an, on beş yıldır İstanbul'da hayata geçirmeye çalıştığım “İlle de Mozart Olsun” projesini bu çocuklarla yapmaya karar verdim. Geldim, provalara başladık ama bize ait alan bulamadığımız için bir süre mahallenin kahvesinde çalıştık.

Kimdi bu gençler; konservatuvar öğrencileri miydi?

Altısı konservatuvarlıydı; dördü de alaylıydı. İlk çalıştığımız eserler, Mozart'ın “25. Senfoni”siyle Haydar Tatlıyay'ın “Nihavend Uvertürü”ydü. Bu iki eserden öyle yüksek bir enerji ürettik ki provaları sürdürmeye karar verdik. Bir buçuk yıl repertuvar çıkarmak için çalıştık. Bu arada İzmir'i pek fazla tanımadığım için bize çalışma ve konser alanı açabileceğini düşündüğüm her kurumun, kuruluşun kapısını aşındırdım. En sonunda Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş ve Kültür Müdürü Halim Yazıcı, sağ olsunlar; Selahattin Akçiçek Kültür Merkezi'ni tahsis ettiler. Kültür merkezinde iki salon vardı; önce bizi üç yüz kişilik salona aldılar. KONSERE birkaç gün kala, merkezin müdürü beni aradı ve çok yoğun bir talep olduğunu söyleyerek yedi yüz kişilik salona geçeceğimizi söyledi. Bir gün kala tekrar arayıp, “diğer salonu da açacağız, oraya barko vizyon koyacağız” dedi. Konser günü gelip çatığında o salonlar da yetmedi; en az bin kişi dışarıda kaldı. Buna tanık olunca doğru bir işe kalkıştığımıza kanaat getirdim ve İzmir'e temelli dönmeye karar verdim. O çocuklar beni tekrar İzmirli yaptı. İstanbul'u boş verip, kendi mahalleme döndüm.

İstanbul'dan dönüp İzmir'e yerleşme kararınızda filarmoni orkestrası girişimi dışında rol oynayan etkenler oldu mu? İzmir'e dönmek size neler getirdi, sizden neler götürdü?

Elbette başka etkenler rol oynadı. İstanbul'da yaşadığım sürede İzmir'e yılda iki, üç sefer mutlaka geliyordum. Gelmeyince olmuyordu; çok özlüyordum. Neticede İzmir çocuğuyum; şehrin merkezinde yaşıyoruz. Dostluklar var, arkadaşlıklar var; aile bağları var.

Bu bağları korumak benim için çok değerli. İkinci etken, Tepecik Filarmoni Orkestrası'nı artık hayata geçirmeye karar vermemdi. Üçüncü etken, piyasa koşullarıydı; iş adabının ortadan kalkmış olmasıydı. İstanbul'daki haksız gelir dağılımına artık daha fazla göğüs geremeyeceğime kanaat getirmiştım. Bir solist düşünün, 200.000 TL kaşe aldığı bir konserde arkasında çalan müzisyene 750 TL ödüyor. Bu uçurumu ne kariyerim, ne de ekonomik pozisyonum kaldırılabir. Bunlar beni çok sıkmaya başlayınca, uzun süre kimseye çılmadım. İzmir, nasıl söylesem; benim yuvam. Evde tencerem kaynıyorsa, çoluk çocuk kimseye muhtaç olmadan yaşayabiliyorsak bana yeter. Hayatımın sonuna kadar burada kalacağımı düşünüyorum. Projeler oluyor, arkadaşlar çağırıyor, İstanbul'a gidip geliyorum ama en fazla birkaç gün dayanabiliyorum muhabbetlere ve şehre. Aslında İstanbul, 90'ların ortasından sonra benim için devamlı ikamet edilmeyecek bir şehir haline gelmişti. Ulaşım çok zorlaşmaya başlamıştı ve dediğim gibi, pasta çok adaletsiz dağılıyordu. Umarım ki önümüzdeki dönemlerde bizlerin de hakkını koruyacak bir kurum, kuruluş çıkar. Kırk yıl içerisinde on bin parça çalmışım, herhâlde iki bin kadar albüme eşlik etmişimdir. Ben bunu Amerika'da yapmış olsaydım Beverly Hills'de oturuyor olurdum. Uçaklarım filan olurdu. Öyle bir telif sistemi var ki yurt dışında, adam bir parça çalmış; yıllarca o parçanın ekmeğini yiyor. Ben burada binlerce parça çalmışım, hakkımı koruyan yok. O yüzden artık albümlere eşlik etmeye sıcak bakmıyorum. Sadece kendi projelerimde çalışıyorum; kıramadığım arkadaşların sahne çalışmalarına gidiyorum. Bol bol eğitim veriyorum. Benim evlatlarıma bırakacağım iki şey var: Biri Tepecik Filarmoni Orkestrası, diğeri “Evrensel Darbuka Metodu”. Yirmi yıllık çalışmanın sonucunda, dünyada bir ilke imza atıp, “Evrensel Darbuka Metodu”nu yazdım.

Metod ne zaman yayımlandı?

Parmak tekniklerine yönelik yazılmış bu metod, 2014 yılında yayımlandı ve kendi alanında tek kaynak kitap olarak gösteriliyor. Var olan seksen sekiz ritim ölçüsünü dört yüz otuza çıkardım ve darbukanın nüfus kaydını oluşturdum. Berkeley ve Royal Academy, sanırım şu sıralarda öğrencilerine bu metod

üzerinden ders veriyor. Yeni baskısına hazırlandığımız kitabı İngilizce-Türkçe olarak, iki dilde yayımladık. Yurt dışındaki eğitim kurumlarında bunca ilgi gördü ama yurt içindeki konservatuvarlar pek umursamadı. Sebebini sorarsanız, Türkiye'deki konservatuvarlarda verilen ritim derslerinin niteliksel açıdan zayıflığını gösteririm. Geçmişinde nice savaşları, mehteranın vurduğu ritim ölçülerine uyarak kazanmış bir kültürde ritim eğitimi yok denecek kadar az.

Konservatuvar ya da başka kurumlarda eğitim vermek için davet aldınız mı?

Ben ilkokul mezunuyum, artı Romanım. Dört yıldır da İzmir'deyim. O yüzden sıra bana zor gelir.

Roman olmanızdan dolayı sizlere ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?

Tabii, ayrımcılık yüzde bin var. Türkiye, kendi Romanlarını dışlayan bir topluma ev sahipliği yapıyor. Diyelim ki konservatuvar talebe alacak; eğer Romansan seni kategorize edip bir kenara koyuyor. Bizim çocuklar, okulda sürekli itilip kakılıyor. Tepecik Filarmoni'yi yaptık; hocaları anca başarılarına tanık olunca sahip çıkmaya başladı çocuklara. Bizler bu toplumu oluşturan mozağin, kimseye zarar vermek istemeyen, en değerli

parçalarından biriyiz. Bu çocukların önünü kapatmamak gerek. İnsanları bir araya toplayan iki unsur var: Spor ve müzik. Bence birileri spor üzerinden ilerlesin, biz de müzikle toplumdaki kutuplaşmayı ortadan kaldıracak bir orkestra kuralım. Bu orkestranın, içinde tüm etnik kökenleri barındırması halinde kutuplaşmayı bir nebze olsun durdurabileceğine, kültürler arasında diyalog kanalları açabileceğine inanıyorum. Bizim bir politik duruşumuz, parti kimliğimiz yok. Sadece işini iyi yapmaya çalışan bir topluluğuz.

Projeyi tasarlarken öncelikli amacınız neydi?

Roman mahallelerinde suç oranı çok yüksek. On iki gencimizi kurtarabilir miyim, onları sosyal hayata entegre edebilir miyim, ne kadar güzel bir iş yaptıklarının bilincine vardırabilir miyim diye yola çıkmıştım ama orta vadeli hedefim, bu orkestrayı kurumsallaştırmaktı. Adımızda filarmoni kelimesi geçiyor ama filarmoni orkestrası yüz elli üyeden oluşur. Biz on iki kişiyiz. Burada bir espri var tabii ama altında yatan hayal görsün istedim. Umarım ki yöneticiler bu çerçeveyi görür, çağrımıza kulak verir ve bu başarılı gençleri kurumsal bir çatı altında toparlar.

Tepecik Filarmoni'nin en önemli özelliği, doğu ve batı müziğini aynı anda icra ediyor olması. Bir senfoni orkestrasına

klasik Türk müziği eseri verin, o havayı tutturamaz. Doğu ile batıyı birleştiren bir köprü işlevi gördüğümüzün altını çizelim. Mozart'ın melodilerini doğuya yaklaştırıyoruz. Yaptığımız işin temel özelliği bu. Meselâ “25. Senfoni”yi, “40. Senfoni”yi, “35. Senfoni”yi alıp notasyonu değiştiriyoruz; ardından kendi üslubumuza göre baştan düzenliyoruz. Koyu klasikçiler bu yöntemin karşısında olabilir ama bizim umurumuzda değil; biz müziğimizi yapıyoruz. Mozart'ı kendimiz gibi biliyoruz çünkü dünyaya mâl olmuş bir müzisyen. Romanlar da müzik hayatına 1-o önde başlar; dünyanın müziklerini birbirine döller. Biz dünya mirasının bir parçasıyız.

Tepecik Filarmoni Orkestrası başka neler yapıyor, nerelerde çalıyor? Halen üstünde çalıştığınız konserler, projeler var mı?

Tepecik Filarmoni olarak İstanbul'da Babylon sahnesinde çaldık; Taksim Trio ile konser verdik. Hüsnü Şenlendirici ile bir dizi konser yaptık. İzmir'de Adnan Saygun Sanat Merkezi'nde geçtiğimiz beş ay içerisinde iki konser verdik. Trilok Gurtu ile verdiğimiz konserde, bu çocukların ne kadar özel olduğunu ve orkestrayı oluşturmakla ne kadar isabetli karar verdiğimi bir kez daha görmüş oldum. Trilok Gurtu, kendi sahnesine bile koymadığı “Nine Horses” parçasını sahnede bizimle beraber çaldı. Çok şaşırdı; “bunlar nereden çıktı, siz bu parçayı birebir nasıl çalıyorsunuz?” diye sorup durdu. Adnan Saygun'daki Trilok Gurtu konseri, geleceğe ümitle bakmak adına bize çok enerji kattı. Ayrıca, süreç içerisinde ekibin yurt dışındaki bilinirliği artmaya başladı. Rusya'dan davet aldık; gittik, dört konser verdik. Orada bizi onurlandıran bir şey oldu: Konservatuvardan teşekkür belgesi verdiler. Teşekkür belgesi almak, çocukların güven duygusunu katladı. Makedonya'daki konserimizden sonra albüme giriyoruz. Zamanı geldi, çünkü Tepecik Filarmoni Orkestrası çok iyi gidiyor.

Orkestranın elde ettiği başarı Tepecik'te ve İzmir genelinde nasıl yankılandı? Bu çocukları örnek alan başka gençler oldu mu?

Çok güzel geri dönüşler aldık. Zaten, biraz da bu geri dönüşlerin etkisiyle İzmir Büyükşehir Belediyesi ile bir projeye başladık: “Mahalle Orkestrası”. Bir buçuk aydır Aliağa'dan ve İzmir'in

merkezinden gelen beş yüz gence eğitim veriyoruz. Kültürpark'ta çalışıyoruz; on iki kategoride verdiğimiz derslerin hepsi ücretsiz. 23 Nisan 2018'de dev bir konserle sona erecek bu projede, şef ve koordinatör olarak görev yapıyorum. Süreç boyunca tespit ettiğimiz yetenekli gençler, hayal ettiğimiz filarmoni orkestrasının kadrosunu besleyecek diye umuyorum. Tek isteğim, bu orkestrayı Türkiye genelinde, meselâ Türkiye Etnik Filarmoni Orkestrası adıyla kurumsallaştırmak. Sadece Romanlara yönelik, onlara özgü bir model oluşturmak için yola çıkmadım; onun altını çiziyim. Kürt olsun, Laz olsun, Arap olsun veya Çerkez olsun; sosyal ve ekonomik açıdan hayatın dışına itilmiş gençlerimizi bir amaç etrafında toparlamak istiyorum. Bunu hangi kuruluş yapar, bilmiyorum.

Tepecik Filarmoni Orkestrası haricinde kişisel çalışmalarınız var mı?

Bu aralar filarmoni dışında çok bir şey düşünemiyorum ama “Trace” adını verdiğim bir projem var. Bu topraklara ait müzikleri daha evrensel bir icrayla, dünya müziği tadında işlemeyi planlıyorum. Bu projenin tasarımına ancak Tepecik Filarmoni'nin albümünü çıkardıktan sonra başlayabileceğim. Bir diğer projem, “Rythm and Dance” ile Türkiye'nin ritim zenginliğini dansla birleştirmeyi istiyorum.

f [tepecikfilarmoni](https://www.tepecikfilarmoni.com)

Sonbahara damga vuran yedi sergi

GİZEM AKKOYUNOĞLU - BORGA KANTÜRK

Sergi sezonu, eylül ayında açıldığında tanık olduk ki İKPG'nin ağustos ayında düzenlediği Yaz Okulu 2017'nin yarattığı sinerji, eksilmeden şehre sirayet etmiş. Bileşenlerimizin okulda beraber zaman geçirdikten sonra birbirlerinin etkinliklerini ziyaret ettiğini, farklı ağırlarda yer alan sanatçıların sergilerini gezdiğini gözlemledik.

Uzun bir yaz oldu. Eylül güneşinin tatlı rehabetini takiben, 15. İstanbul Bienali ile eş zamanlı açılan sergilerin ve düzenlenen etkinliklerin İzmir'in kültür-sanat dünyasına büyük hareket kazandırdığını söyleyebiliriz. Önceki yıllara göre göze çarpan en önemli fark, bu organizasyonların gayet yetkin bir biçimde kotarılmış olması ve küçük, yerel odaklar yerine geniş kitleleri ağırlamasıydı. Eylül, ekim ve kasım ayları boyunca süregiden, zengin bir takvimin tadını çıkardık. Etkinliklerin K2 Güncel Sanat Merkezi, Fransız Kültür Merkezi, Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi, Mimarlık Merkezi gibi alışıldık alanların dışında Abacıoğlu İşhanı, Umurbey Mahallesi ve Kültürpark gibi yerlere kayması ve bu alanların binlerce ziyaretçiyi, izleyiciyi ağırlaması, İzmir'in kültür hayatının yakın geleceği açısından umut vericiydi. Çoğunlukla güncel sanat üretimlerini merkeze alan bu sergilerin yanı sıra ikincisi düzenlenen İyi Tasarım İzmir ve 17. Genç Beyin Fırtınası, içerdiği yan aktiviteler sayesinde, uzun yıllar sonra ilk defa, Kültürpark'ın dört prestijli grafik tasarım sergisine aynı yıl içerisinde ev sahipliği yapmasını sağladı.

EYLÜL 2017

GÖZDE İLKİN: "Yer Düşü"

Tarih Aralığı: 22 Eylül-12 Kasım 2017

Yer: İzmir Fransız Kültür Merkezi, Sergi Salonu (Alsancak)

Elmgreen & Dragset küratörlüğünde "İyi Bir Komşu" temasıyla düzenlenen 15. İstanbul Bienali'nin "Komşu Etkinlikler" serisi kapsamında, PORTİZMİR4 Trienali programına dâhil olan sergi, İlkin'in 2009-2017 yılları arasında ürettiği üç çalışmayı içeriyordu.

"Sergi, sanatçının odaklandığı sınır, aidiyet, hafıza ve mekân gibi konuları, doğa ve toplumsal süreçler üzerinden kurgulanmış eserlerle İzmir'e taşıyor... Kendimizi ait hissettiğimiz yer ve nesnelerin bilgisi,

hafızayı oluşturmamızda yardımcı olur. 'Yer Düşü', bu belirlenmiş hafızanın yerinden edilmesi karşısında yeni olasılıklar, birlikteliklere vesile olabilecek alanlar hayal eder. Güvenilmez, kaygan, kalıcı olmayan zeminlerde, kök salan bir birlikteliğin; keşfedilebilecek yöntemlerin düşünür kurar." (sergi bülteninden alıntı)

www.portizmir.org.tr/portizmir4/etkinlikler/gozde-ilk-in-in-yer-dusu-sergisi

AMFİBİYEN

Tarih: 29 Eylül 2017

Yer: Tarihi Abacıoğlu İşhanı (Kemeraltı)

Küratörler: Ali Kemal Ertem, Ezgi Ceren Kayırcı

Sanatçılar: Ali Cem Doğan, Ekin İdman, Etem

Şahin, Luna Ece Bal, Marc Lochner

Ses Performansı: Marc Lochner, Ekin İdman

Düzenleyen: LOKALL Kent Rehberi

Yüzlerce kişinin katıldığı kapanış partisiyle dört başı mamur bir etkinlik olarak adından söz ettiren "Amfibiyen", İzmir'de yerleşik beş genç sanatçının disiplinlerarası çalışmalarına ev sahipliği yaptı. Etkinliğin sergi kısmının en dikkat çekici özelliği, sanatçıların mekâna özgü, yeni işler üretmiş olmasıydı. "Amfibiyen" in küratörleri, gündüzleri her kesimden yüz binlerce insanı ağırlayan Kemeraltı bölgesinin kalıcı bir etkinlik alanı olabileceğini işaret etmiş oldu.

"...Tek günlük sergi-performans, referans noktasını 'Amfibiyen'den alıyor. Hem karada hem suda yaşamlarını sürdüren bu canlılar, tüm kara hayvanlarının da evrimsel atası. Etimolojisi, Antik Yunanca 'ya, 'amphi' (iki) + 'bios' (yaşam) kelimelerin birleşiminden oluşan 'amphibious' kelimesine uzanıyor. Uzunca bir süre, günümüzdeki biyolojik sınıflandırma anlamına sabitlenmiyor. Aristo'nun M.Ö. 4. yüzyılda yazdığı 'Hayvanların Tarihi' kitabında, 'amphibious' canlılar, 'karada nefes alan ve üreyen ama sudan çok uzun süre ayrı kalacak olursa ölen, hayatının çoğunu suda geçirip, besinlerini sudan sağlayan ancak suda çok uzun süre kalacak olursa boğularak ölen canlılar; fok, su samuru, kurbağa...' olarak nitelendiriliyor. Günümüzde bu örneklerden sadece, amfibiyen olarak sayılıyor." (sergi bülteninden alıntı)

www.facebook.com/lokallonline

bkz.darağaç

Tarih Aralığı: 29 Eylül-3 Ekim 2017

Yer: Umurbey Mahallesi (Alsancak)

Katılımcılar: Tuğçe Akay, Cenkhan Aksoy, Fatih Altan, Nazım Arslan, Luna Ece Bal, Demet Bilgen, Nurchihan Çavuşoğlu, Talha Demiral, Burak Dikilitaş, Ayşegül Doğan, Ali Cem Doğan, Aycan Genlik, Nisan Güven, Ekin İdiman, Gülnihal Kalfa, Ali Kanal, Marc Lochner, Vivienne Noir, Ortadoğu Pavyonu, Verda Sipahi, Aysima Şanlı, Meray Şenocak, Can Ünlü, Arda Özgürtepe & YOSEK

Geçen yıl haziran ayında düzenlenen "Darağaç | bu arada" başlıklı etkinliğin devamı niteliğindeki "bkz. darağaç" sergisi, yine aynı bölgeyi kendine mekân seçti. Semtin sakinleri ve esnaf, sahip olduğu işletmeleri açarak sergiye dâhil oldu. Açık ve kapalı alan gözetmeden, mahallenin tümüne yayılan sergiler sanatın, mahallenin ve kent yaşamının dinamikleriyle uyumlu çalışabilecek, yepyeni bir model önerdi. "bkz.darağaç", böylece son birkaç yıldır İzmir'de süregiden kamusal alan tartışmalarına karşılık gelen, iki yıldır genişleyen katılımcı listesiyle kolektivist öne koyan, "az bütçeyle çok iş" yaklaşımının içini dolduran bir örnek sundu.

picbear.com/daragacizmir

EKİM 2017

N. TOROS MUTLU: "Blank Verses – I" Fotoğraf Sergisi ve Kitap Lansmanı

Tarih Aralığı: 6-13 Ekim 2017

Yer: K2 Güncel Sanat Merkezi (Konak)

"Bir dağ sırtına bakın (dedi yaşlı Socrates); bir dağa, bir denize, bir ırmağa bakın ve tüm olanı görün." (Robert Burton, Melankolinin Anatomisi - 1621)

N. Toros Mutlu'nun 6 Ekim'de K2 Güncel Sanat Merkezi'nde açılan ilk kişisel sergisi "Blank Verses - I", ziyaretçilerine on yedi fotoğraftan oluşan görsel bir haiku sundu. Sergiyle aynı adı taşıyan, sınırlı sayıda basılan ve sanatçı tarafından bizzat numaralandırılan foto-kitaba ilgi yoğunlu. KartonKitap kolektifinin kurucu üyelerinden Mutlu'nun sergiye eşlik eden yayını, söz konusu alanda ender ürün çıkaran İzmir'den ortaya çıkmış, en güçlü örneklerden biriydi.

cargocollective.com/ntorosmutlu/Blank-Verses-I
www.torosmutlu.com

17. GENÇ BEYİN FIRTINASI

Tarih: 23 Ekim 2017

Yer - Düzenleyen: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü (Narlidere)

"Genç Beyin Fırtınası", on yedinci yılında Kharkiv Sanat ve Tasarım Akademisi ile Utku Lomlu, Zafer Lehimler ve Volkan Ölmez'i misafir etti. Organizasyon, artık gelenekselleşmiş "öğrenciler arası yarışma ve sunum" kısmı haricinde, uluslararası ve ulusal konukların katılımıyla gerçekleşen atölyelerle sergiler sayesinde, şehrin sanat hayatına dinamizm getirdi.

Yarışma:

Yarışmanın öncelikli amacını, farklı okullardan, farklı alanlardan gelen öğrencileri profesyonel hayata hazırlayacak pratikler üretmek ve kendilerine verilen briefing bağlamında, talep edilen görsel iletişim ürünlerinin tasarımına yöneltmek şeklinde özetleyebiliriz. Format, on ayrı grupta toplanan grafik tasarım, reklâmcılık

ve halkla ilişkiler öğrencilerini dramatik yazarlık bölümünden gelen beş öğrenciyle buluşturuyor. Tahsis edilen alanda bir gün boyunca çalışan ekipler, kendilerinden talep edilen son ürünleri ilişkin sunumu organizasyonun akşamına hazır ediyor. Sunumların dijital versiyonlarıysa sergilenmek üzere arşivleniyor.

Sergiler:

ZAFER LEHİMLER: "Kırk Afış, Kırk Söz"

UTKU LOMLU: "Kitap Kapakları"

Tarih Aralığı: 26 Ekim 2017-10 Kasım 2017

Yer: İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi Kültürpark Sanat Galerisi (Alsancak)

KHARKIV STATE ACADEMY of DESIGN and ARTS: "Portfolyo Sergisi"

Tarih Aralığı: 23 Ekim-27 Ekim 2017

Yer: K2 Güncel Sanat Galerisi (Konak)

Atölye Çalışmaları:

ZAFER LEHİMLER – CEREN BULUT YUMRUKAYA:

"Baskı Kitap, Yüzey Tasarımları", **UTKU LOMLU:**

"1984, George Orwell, Kitap Kapağı Tasarımı", **VLADYSLAV KHRISTENKO:** "Grafik Baskı Atölyesi Çalışması", **OLEKSANDR SOBOLEEV:** "Veri Görselleştirme Çalışması"

Tarih: 25 Ekim 2017

Yer: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü Atölyeleri (Narlidere)

gencbeyinfirtinasi.org

GNAP 2017 TÜRKİYE

GLOBAL NOMADIC ART PROJECT: "Doğanın İzinde"

Tarih Aralığı: 23-25 Ekim 2017

Yer: İzmir Resim Heykel Müzesi, Kültürpark Sanat Galerisi (Alsancak)

Katılımcılar: Özkan Arı, Mehmet Aydın Avcı, Sevgi Avcı, Alper Aydın, Tuğçe Aytürk, Marcia De Bernardo, Emanuela Camacci, Kalgın Chang, Savaş Kurtuluş Çevik, Oktay Değirmenci, Rumen Dimitrov, Paul Donker Duyvis, Refa Emralı, Esra Ertuğrul, Onur Findık, Kang Heejon, Zbys Kaczmarek, Atefeh Khas, Ünal Kuş, Buse Mutan, Karen Macher Nesta, Ayhan Özer, Janet Ranson, Eung Wo Ri, Kaan Sarı, Marc Schmitz, Dolgor Ser-Od, Ko Seunghyun, Katharina Sommer, Yutaka Tamiya, Ayhan Taşkıran, Sema Okan Topaç, Varol Topaç, Aysun Yonuk Altunöz, Soner Zağıl, Feresthe Zamani

PORTİZMİR4 Trianli kapsamında, Global Nomadic Art Project (GNAP) Türkiye Direktörü Varol Topaç'ın koordinatörlüğünde yürütülen "Doğanın İzinde" başlıklı proje, İzmir'in merkezinden başlayıp çevre ilçelere, oradan da Kapadokya'ya uzanan alan çalışmalarını içeriyordu. Sergi, 4 Ekim 2017 tarihinde başlayan süreç boyunca, Patika Sanat Grubu'nun yanı sıra farklı

ülkelerden gelen otuz altı sanatçının katılımıyla gerçekleştirilen “land art” çalışmalarının çıktılarını içeriyordu. Projenin özellikle açık alanda üretmeye teşne yerel sanatçılar için yol gösterici olduğunu ekleyelim.

www.portizmir.org/tr/portizmir4/projeler/doganin-izinde

KASIM 2017

POSTSEYYAH: “Akdeniz’de Savaş ve Göç”

Tarih Aralığı: 3 Kasım-30 Kasım 2017

Yer: Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi (Güzelyalı)

Sergi Metinleri: Mehmet Sait Taşkiran

Sergilenen Fotoğraflar: Çağdaş Erdoğan, Çiğdem Üçüncü, Gencer Yurttaş, Hüsamettin Bahçe, Kerem Yücel, Kürşat Bayhan, Mehmet Kaçmaz, Paşa İmrek, Serkan Çolak, Sinan Kılıç, Tolga Sezgin, Umut Kaçar

PostSeyyah kolektifinin İzmir Akdeniz Akademisi desteğiyle hazırladığı “Akdeniz’de Savaş ve Göç” sergisi, izleyicisiyle uluslararası nitelikteki “Devinen Akdeniz Sempozyumu” kapsamında bulundu: “Göç, iltica, mülteci, sığınmacı, umut yolculuğu... Bütün bunlar, tarih boyunca savaşların, felaketlerin yol açtığı yıkımlardan kendini korumak isteyen insanın yaşama tutunma çabası söz konusu olduğunda kullandığımız kavramlar oldu. 21. yüzyılın ilk dönemlerinde gelişen medyanın etkisiyle ve yaşam alanlarımızın ortaklığıyla bu insanlık dramına daha yakından tanık olduk. Her şey gözlerimizin önünde yaşandı ve biz olan biteni izledik.”

“Ortadoğu ve Akdeniz coğrafyasında yaşanan trajediler, insanları yığınlar halinde uzun ve acımasız yolculuklara çıkardı. İnsanın devingenliği Akdeniz coğrafyasında bir başka sosyal hareketlilikle biçim aldı. Savaştan, kötü yaşam koşullarından kaçanlar, öncelikle en yakın sınırların ardına geçmeye çalıştı. Daha sonra ölümü göze alıp denizleri, sınırları aşmış insanca bir yaşam umuduyla Avrupa’ya, ‘medeniyetin beşiğine’ doğru yolculuklara başladılar. Lastik botlara

binip, çocuklarına ve sırt çantalarına sıkı sıkı sarılarak, nerede biteceği belli olmayan bir göçün yolunu tuttular.”

“Resmi verilere göre dünyada yerinden zorla edilmiş insan sayısı 65.3 milyona ulaştı. Bugün yeryüzünde her 122 kişiden biri zorla yerinden edilmiş durumda. 21.3 milyon mültecinin yanında, 40.8 milyon insan da kendi ülkelerinde zorla yer değiştirmek durumunda kaldı. 3.2 milyon insanın sığınmacı olduğu biliniyor. 2015 yılında, göç ederken Akdeniz’de ölen ya da kaybolan kişi sayısı 5000’i geçmiş. Suriye’de devam eden iç savaşa bu sonu olmayan göçün en acımasız nedeni haline geldi.”

“İnsanlığın dramı, çoğu zaman ülkelerarası anlaşmalarda, politik ve stratejik görüşmelerde matematiksel hesaplarla, satılabilir ve alınabilir bir eşya gibi muamele gören veriler haline geldi. Savaşa, yerinden edilmeye, yaşanan acılara neden olan gerçeklerse çoğunlukla bu hesapların dışında bırakıldı. Dağılan kültürel mozaikler, yıkılan tarihi kentler, tahrip olan doğa, bu hesapların içinde kendine yer dâhi bulamadı. Başka toplumlar tarafından savaşın mağduru haline getirilen, göç etmek zorunda bırakılan insanlar sürekli ötekileştirildi. Oysa göç eden insanlar, savaşın nedeni değil sonucuydu.” (basın bülteninden alıntı)

www.postseyyah.com

35. Uluslararası İzmir Tiyatro Günleri

CENKER EKEMEN

2017’de otuz beşinci yılını deviren “Uluslararası Tiyatro Günleri”, oyuncularını, dramaturglarını ve sahne tasarımcılarını yıllar boyunca İstanbul’daki yapım şirketlerine göndermiş İzmir için ayrı bir öneme sahip. “Uluslararası Tiyatro Günleri”, Türkiye’nin ve dünyanın birçok yerinden gelen ekipleri İzmir izleyicisiyle buluşturmakla yetinmeyip, yerel grupların, amatör ekiplerin varoluş mücadelesine ciddi katkı sağlıyor. Organizasyona dair, İzmirli yerel tiyatro ekiplerinden ve 35. Uluslararası Tiyatro Günleri katılımcılarından Mavi Sanat Tiyatrosu ile Tiyatro Kalemi’ne görüşlerini sorduk.

Ahmet Akdeniz (Mavi Sanat Tiyatrosu):

“Organizasyonu son on iki yıldır kesintisiz olarak takip ediyorum ve Mavi Sanat’ı bu bütünün bir parçası olarak görüyorum. Tam sayıyı hatırlayamamakla birlikte, Uluslararası İzmir Tiyatro Günleri’ne Mavi Sanat ile beş yahut altı defa katıldık. Bizzat, farklı tiyatrolarla defalarca programda yer aldım. İzmir’de tiyatro yapan birçok topluluk gibi bizler de bu organizasyona artı değer katmaya çalışıyoruz. Performans sayımız ne kadar artarsa, birbirimizle ne kadar sık temas edersek bu artı değeri o kadar büyütebiliriz.”

“Organizasyonun programını tüm yönleriyle değerlendirmek, başka bir gündemin konusu olabilir. Hemen hemen bütün oyunları takip ettim. İçeriğe dair saptama yapmak istemiyorum çünkü söyleyeceğim her şeyin bir biçimde eksik kalacağını düşünüyorum ancak biçimsel açıdan, birkaç noktaya değinmek isterim: Öncelikle şehri ilçeleriyle birlikte düşünen

bir organizasyon olması, ileriye dönük olarak umut veriyor çünkü birçok festivalin kentin merkezine çakılıp kaldığını biliyoruz. Klasik sahnelerin yanı sıra sokakların performans alanına dönüştürülmesini ayrıca anlamlı buluyorum. Bu yaklaşım, sokak sanatçılarının meşru olan kamusal alanda performans hakkını hem halkın hem resmi kurumların nezdinde görünür kılıyor. Bunlara ek olarak, performans sanatçılarının organizasyonun programında kendine yer bulması, sahne sanatlarını topyekûn beslemeye yönelik bir politikanın ürünü olarak öne çıkıyor.”

“Duyuru için sayılı miktarda aracı kanal kullanıyor olması, organizasyonun en eksik kısmı. Duyuru kanallarını çeşitlendirmek, Uluslararası Tiyatro Günleri’nin hem şehirdeki görünürlüğünü artıracaktır hem de İzmir izleyicisiyle temasını güçlendirecektir. Buna bağlı olarak, ileriki yılların içeriği, seyirciden gelecek geri bildirimlerle şekillenebilecektir. Otuz beş

yıldır devam eden bir organizasyondan bahsediyoruz; kendi geleceğini oluşturması adına, katılımcılardan oluşan bağımsız bir kurul kurmanın zamanı gelmiş olabilir. Artık çok sesli birliklere ihtiyacımız var. Ortaya çıkan sorunlara, eksiklere diğer ekiplerle birlikte çare aramamız lâzım. Üretim ve sahne olanaklarının çoğaltılması adına, birlikte hareket etmeye ihtiyacımız var. Meseleye bu perspektiften bakmak ve inisiyatif almak, organizasyonu düzenleyenlerin görevi sayılmasa da yerel tiyatroların birlikte hareket etmesine önyak olabilirler.”

Kamer Yıldız Ok-Çetin Ok (Tiyatro Kalem):

“35. Uluslararası Tiyatro Günleri’ne ‘İonesco’nun Sıkıntısı’ ve ‘Bazı Kadınlar’ adlı oyunlarımızla katıldık. Organizasyon sayesinde ulaşma imkânı bulamadığımız seyirci kitleleriyle buluştuk. Bundan büyük mutluluk duyduk. Normal şartlarda, turne yapmadıkça, Bergama veya Tire’de sahne almamız olanaksız. Hem Bergama’da hem Tire’de ekiplerimizle yakından ilgilenen ve bize her türlü kapıyı açan belediye çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.”

“İstanbul’da tiyatro yapmak İzmir’de tiyatro yapmak arasında dağlar kadar fark var. Birbirinden tamamen ayrı dinamikleri gözetmek zorundasınız. Seyirci profillerinin birbiriyle ilgisi yok; İstanbul’da yerel yönetimlerden destek almak neredeyse imkânsız. Oysa İzmir Büyükşehir Belediyesi, gerçekleştirdiği festivallerle, yıl boyu yaptığı oyun alımlarıyla ve prova için ücretsiz olarak tahsis ettiği salonlarıyla tiyatro sanatına büyük katkı sunuyor. En büyük sorunumuz, İzmir seyircisinin hem festival süresince hem de sezon boyunca yerel tiyatroların sahnelediği işler yerine turne tiyatrolarına

ilgi göstermesi. Bu yönelim, hepimizin ortak sorunu.”

“Uluslararası Tiyatro Günleri’nin sağladığı bir diğer katkı, yerelde çalışan özel tiyatroları şehrin kemikleşmiş tiyatro seyircisinin yanı sıra organizasyonun sağladığı olanaklar dâhilinde, tiyatrodan mahrum kalmış bölgelere ulaştırması. Pek çok ilçe belediyesi, tiyatro alımı yapamıyor veya bunu önceliğine almıyor. Üretimlerimizi beldele kadar ulaştıran bu organizasyon, farklı kesimlere seyir keyfi yaşıyor.”

Küresel sermaye; sanayi merkezleri, finans merkezleri, moda merkezleri gibi küresel merkezler yaratır. Kimi sektörler, merkezleşeceği şehri seçer. O şehirler de marka değerine katkı sunacak ürünler üzerinden ekonomik ve kültürel döngünün bir yerinden tutmaya çalışır. Eğer yaşadığınız şehir, kültür endüstrisinin merkezleşmeyi seçtiği bir şehirse kültürel ürünlerin çeşitliliğinden, ulaşılabilirliğinden kolayca faydalanırsınız. Merkezleşme, daha çok müze, daha çok galeri, daha çok sinema, daha çok sahne ve oyun üretir. Daha çok bilet satılır, daha çok izleyici gelir. Böylesi bir şehirde yaşamıyorsanız, hem bir kültür üreticisi olarak hem bir izleyici olarak, var olma ya da olana ulaşma olanağınız epeyi sınırlıdır. Dolayısıyla, düzenlenen her etkinlik, her festival, o alanın izleyicisi, dinleyicisi için ayrı değerlidir. Hele bu tarz etkinlikleri düzenleyen, destekleyen yerel yönetimlerle özel sektörler, hayatı değerdedir. Uluslararası Tiyatro Günleri’nin uzun yıllar boyunca şehre katkı sunmasını diliyoruz. ✚

kultursanat.izmir.bel.tr/Etkinlikler/35uluslararasi-izmir-tiyatro-gunleri

TÜRGÖK Gözleri değil, gönülleri görüyor

SÖYLEŞİ / FOTOĞRAFLAR EBRU ATILLA SAGAY

Görme duyusunun kaybindan ileri gelen önemli sorunlardan biri, görme engelli kişinin günlük hayatta bir başkasına muhtaç olmadan yazılı kaynaklardan yararlanamıyor olması. Alternatif yöntemler yaygınlaştırılırsa ve yeni teknolojiler geliştirilirse görme engellilerin eğitimde, iş yaşamında ve kültürel gelişimde karşı karşıya kaldığı çetin sorunlar, biz nebze olsun doyurucu çözümlere kavuşacak. Bu kaygılardan yola çıkarak, 2004 yılında İzmir'de faaliyete geçen TÜRGÖK, sayısı her gün artan gönüllülerin katkısıyla görme engellilerin yaşam kalitesini ve istihdam imkânlarını artırmayı hedefliyor. Üçkuyular'daki kütüphaneyi ziyaret ettik; başkan Tülay Yazgan ve Yönetim Kurulu Üyesi Çiğdem Uygun ile verdikleri hizmetler üzerine söyleştik.

Kurum binanıza adım attıktan itibaren karşılaştığımız gülyüzden, pozitif enerjiden etkilenmemek mümkün değil. Hayata karşı geliştirdiği pozitif bakış açısıyla ve çözüme yönelik çabalarıyla görme engellilerin dünyasında sembolleşmiş eşiniz, onursal başkanınız ve kurucunuz hakkında neler söylemek istersiniz?

Tülay Yazgan: Rahmetli eşim, avukat Gültekin Yazgan, on bir yaşında geçirdiği kaza sonucunda

gözlerini kaybettikten sonra yaşama ancak okuyarak bağlanmış. Eğitim hayatını kesintiye uğratmamak için büyük bir çaba göstermiş. Kabartma yazı okumayı öğrenerek, ortaokul ve lise öğrenimini tamamlamış; ardından Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki eğitimini başarıyla bitirmiş. 1957 yılında evlendik; daha ilk günden itibaren, hayatın her alanından keyif alarak yaşayan Gültekin'in kendi gibi görme engelli bireylerin yaşam kalitesini

yükseltmek için nasıl çabaladığına tanık oldum. Bu çabaya hep destek olmaya çalıştım. Kendine güveni tamdı ve “olmaz” kelimesinin hayatında yeri yoktu. Hedefe ulaşmak için yorulmak bilmeden çalışırken, önüne çıkan engellerden hiçbir şekilde yılmaz; karşısına çıkan engeli aşmak için gerekirse başa dönüp, aynı azimle çalışmaya devam ederdi. Örneğin bilgisayar kullanmayı yetmiş yaşında öğrendi ve “Kör Uçuş” kitabını öyle tamamladı. Gerek meslek hayatında gerekse özel hayatında birikimlerini paylaşmaktan, çözüm üretmekten hep mutlu oldu.

TÜRGÖK ve Altı Nokta Körler Derneği gibi iki kurumu ortaya çıkardığı gibi yazdığı ve çevirdiği kitaplarla eğitime önemli katkılarda bulundu. Görme engellilerin sorunlarını çok iyi bilirdi ve her fırsatta, eğitim ve sosyal yaşamlarında onlara destek olacak yöntemler bulmaya çalışırdı.

Bu yöntem arayışları, Görme Engelliler Kütüphanesi’ni kurma sürecinde nasıl rol oynamış?

Çiğdem Uygun: Gültekin Bey, yurt dışındaki kütüphanelerden İngilizce yayınlar edinerek kendisini geliştirmiş. Hâтта, Türk yazarların çevirilerini getirip, okuduktan sonra geri gönderiyormuş. Kişisel gelişim başta olmak üzere, hayatın her alanına dair kitaplar sayesinde önüne çıkan engelleri bir bir aşmaya başlamış. Çok faydasını gördüğü ödünç kitap sisteminin ülkemizde neden bulunmadığını kendine dert edip, bu müstakil kütüphaneyi kurmuş. Onun hayal ettiği bu sistemi, 2012 yılından itibaren hayata geçirdik ve öncelikli olarak 7-14 yaş grubuna yönelik hizmet vermeye başladık.

Önceliği neden 7-14 yaş grubundaki görme engellilere verdiniz?

Ç.U.: Kabartma yazı, parmak uçlarıyla okunduğu için beyindeki görme noktasını uyarıyor. Parmak ucuyla okuma tekniği, okuduklarınızı hafızanıza daha kalıcı olarak nakşetmenizi sağlıyor. Ayrıca bu yaş aralığı, imlâ öğrenimi açısından hedef grup olarak tarif ediliyor. Çocuklar, Türkiye ve dünyadan klasikleri, sevilen çocuk edebiyatı eserlerini okuyarak kültürlerini geliştiriyor. İsteyen herkes, istediği kitabı derneğe gönderip kabartma yazıyla bastırabiliyor. Aslında bu çok pahalı bir işlem ama hiç bir ücret talep etmiyoruz. Sponsor bulamadığımız zamanlarda bu gibi hizmetlerin giderlerini dernek bütçesinden karşılıyoruz. Tabii, bu yaş grubu büyüdükçe yetişkinlere yönelik kitapları talep etmeye başlıyor. Biz de bir danışma kurulu oluşturduk ve uygun düşecek kitapları kabartma yazıya çevirmeye başladık. Ardından bir kampanya başlatıp, yaşayan kitaplarımızı basmaya giriştik.

“Bir Kitapla Bin Yaşa” kampanyanız hakkında bilgi verilir misiniz?

Ç.U.: Kitap bağışlamak isteyenler, bir kişi adına çevirim ve baskı masraflarını karşılıyor; o kitap, bağış yapan kişinin ismiyle kütüphanemizde yerini alıyor. Kitap, üzerinde bağışçısının adıyla dünyayı dolaşıyor. Devamlı yaşayan bir kitapsa, üzerinde bağışçının ve adadığı insanın ismi bulunuyor. Bir büyüğünüz, yeni doğan bebeğiniz, değer verdiğiniz bir arkadaşınız için çok hoş bir hediye seçeneği...

Dağıtım sistemi nasıl işliyor?

Ç.U.: Belli kurallarımız var, yurt içinden talep eden herkese seçtiği kitabı ancak iki aylığına ödünç veriyoruz. Başlarda paketi hazırlıyor, PTT kargoyla yolluyorduk fakat ulaşım süresi uzun sürünce özel kargo şirketlerini tercih etmeye başladık. Kabartma yazılı kitapların özel korunaklı çantaları var. Bağışçılara ayrıca bu yüzden ihtiyaç duyuyoruz.

Gönüllüler hangi iş kollarına katkı sunuyor?

Ç.U.: Derneğe geri dönen kitapların sayfaları baştan sona kontrol ediliyor, gerekiyorsa cildi yenileniyor. Bu aşamaların tamamını işinde uzmanlaşmış gönüllüler üstleniyor. Üç yüz aktif gönüllümüz var. Kurduğumuz sisteme göre her gönüllü, kendi becerisine, birikimine göre görevini seçip yaptığı işi kaydediyor. Arkasından gelen gönüllü, işin sonraki aşamasını tamamlıyor. Kimisi sayfalamayı üstleniyor; kimisi spirallemeye uğraşıyor, kimisi etiketleri yazıyor. Kimisi de CD’leri cihazlara koyup, çoğaltılacak sesli eserleri sıralıyor. Diğer gönüllüler, özel tasarlanmış kayıt odalarımıza haftanın belli saatlerinde uğrayıp kitap okuyor veya eğitim-öğretim kitaplarını seslendiriyor. Branş öğretmenleri betimleme yaparak, kendi

konularını anlatıp, sorular çözüyor. Talep eden gönüllülerimize kabartma yazı eğitimi veriyoruz. Burası çoğumuzun ikinci evi gibi diyebilirim. Bir arkadaşımızın kızı henüz ilkokul dördüncü sınıfta ama haftada bir gelip pul yapıyor. Yönetim kurulu üyelerimiz haftanın bir günü mutlaka uğrar, bir işin ucundan tutar. “Yavru Balarısı”, “Balarısı” ve “Arkadaş” ismini verdiğimiz üç dergi yayımlıyoruz ve bu dergileri üyelerimize ücretsiz olarak gönderiyoruz. MP3 formatında hazırlanan “Arkadaş” dergimiz, özellikle kabartma yazı okuyamayan üyelerimizin faydalanmasına yönelik bir yayın. İngilizce yayın kurulumuzla altı bini aşan talep sayısını karşılamak üzere, dünyanın birçok noktasına hizmet veriyoruz.

Gönüllü veya bağışçı olarak TÜRGÖK’e destek olmak isteyenler, hangi yolu izlemeli?

T.Y.: Gönüllüler, Çiğdem Hanım’ın sıraladığı her iş koluna katkı sunabilir. Aslında, yüksek maliyetli kabartma baskı işlemleri ve gönderim için bağışçı arıyoruz. Dilerseniz, TÜRGÖK’ün internet sitesinden bağış yapabilirsiniz.

Binayı gezerken duyulanmamak ve hayran olmamak mümkün değil. Kütüphanedeki ses kayıt odalarından birinin önüne rampa inşa edilmiş. Bu gibi ince detaylar, diğer engelli gruplarının katılımına da özen gösterdiğinizizi işaret ediyor. Dünyanın her yerinden hizmet ödülü aldığınızı biliyoruz. Biraz da sosyal etkinliklerinizden bahsedelim mi?

Ç.U.: TÜRGÖK’ün ana hedefi, kütüphanesini gelişmiş ülkelerdeki benzerlerinin seviyesine ulaştırmak ve görme engellilerin yazılı kaynaklardan yararlanma sorununa köklü çözümler üretmek. Bu açıdan bakınca, eğitime ve kültürel gelişime katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Bu insanları mümkün olduğunca hayata dâhil etmek, en büyük arzumuz.

Kültürel etkinliklerimizi bu yaklaşıma uygun düşecek şekilde tasarlamaya özen gösteriyoruz. Her yıl Ahmet Adnan Saygun Kültür Merkezi’nde onursal başkanımız Gültekin Bey’in anısına bir konser düzenliyoruz. Çok değerli sanatçılarımızın desteğiyle gelenekselleşmiş bu konser dışında, onursal üyemiz olan ve “Onlar Benim Kahramanım” adlı kitabında Gültekin ve Tülay Yazgan’ın hayatına yer açan Doğan Cücenolu, verdiği konferanslarla her zaman yanımızda olduğunu hissettiriyor. Her yıl belli temalar çerçevesinde düzenlediğimiz ve Canan Tan, Mavisel Yener, Hidayet Karakuş, rahmetli Muzaffer İzgü gibi önemli yazarların jüri üyeliğini üstlendiği öykü yarışmamızla üyelerimizi yazmaya teşvik ediyoruz. Ödül törenimiz, dereceye girenleri ekiple ve gönüllülerimizle buluşturuyor. Dereceye giren öykülere, belli aralıklarla yayımladığımız “Dokunan Öyküler” kitabımızda yer veriyoruz. Sürekli olarak sosyal gruplarla ne gibi etkinlikler yapabileceğimize bakıyoruz.

Bu aydınlatıcı söyleşi için teşekkür ederiz.

Şehrimizin bu eşsiz kitaplığını zenginleştirmek ve kendini geliştirmek isteyen daha çok insana ulaşmanızı temenni ederiz.

T.Y.: Daha engelsiz bir yaşam için, gönül bağıyla bize katılmak isteyen herkesi aramıza bekliyoruz. Aynı zamanda hizmet vereceğimiz görme engellilerin sayısını artırmalı, onlara ulaşabilmek için yeni yöntemler bulmalıyız. Müzik eğitimi almak isteyenler için kabartma nota yazılım sistemi geliştirmek ve matematik kitaplarını kabartma şeklinde basacak teknolojiler üretmeliyiz. Çalışmaya ve görme engelli kardeşlerimizi hayata dâhil etmenin yollarını açmaya devam! ✚

www.turgok.org

Ayşe Üngör

Göç ve Mübadele Anı Evi

SÖYLEŞİ İBRAHİM METİN BALTACI FOTOĞRAFLAR APİKAM ARŞİVİ

Restorasyonu İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından tamamlanan, Kent Arşivi ve Müzeler Şube Müdürlüğü tarafından hizmete sunulan Göç ve Mübadele Anı Evi'ni ne zamandır ziyaret etmek istiyorduk. Ekim ayı başında açılan anı evi, Türk-Yunan Mübadelesi başta olmak üzere, Balkanlardan Türkiye'ye göç etmek zorunda bırakılanların hikâyesini ve yarattığı kültürel-sosyal değişimleri kayıt altına almak amacıyla açılmış. Anı evine çok sayıda kişi ve kurum obje, fotoğraf, belge, kıyafet, eşya bağışı yapmış. Girit'teki bir evden hatıra olarak getirilen tuğla, doksan yıllık ayna, mübadil ailelere ait kıyafetler, dokumalar ve mutfak malzemeleriyle sürece ait tasfiye talepler, nüfus tezkereleri ve benzeri belgeler, bağışlanan materyallerden bazıları. APİKAM müdürü Ayşe Üngör ile anı evinin kuruluş süreci üzerine söyleştik.

Göç ve Mübadele Anı Evi'ni kurma düşüncesi nasıl ortaya çıktı? Süreçle ilgili bilgi verir misiniz?

Ahmet Piriştina Kent Arşivi Müzesi'nde (APİKAM) uzun süreli sergiler düzenliyoruz. Önceleri "Kent ve Ticaret Sergisi", "Kent ve Sağlık Sergisi" yapılmış; "Kent ve Ulaşım" sergimiz halen ziyarete açık. Takiben, açacağımız "Kent ve Spor Sergisi"nin hazırlıkları bitmek üzere. Bunların her biri en az iki seneye yayılan sergiler; APİKAM'a bağışlanan objeler, nesneler, belgeler üzerinden İzmirli kent tarihini anlatmaya çalışıyoruz.

Elimizde ciddi bir envanter birikti ve tamamını burada sergileyemiyoruz. Buradan hareketle

düşündük ki bir de anı evimiz olsun. Buca, Kasaplar Meydanı'nda böyle bir amaca hizmet edebilecek, boş ve uygun bir binamız vardı. Mimarlıkta "cumbasız sakız tipi ev" diye adlandırılan bu bina, 1904'te inşa edilmiş. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden tahsisini istedik; sağ olsun belediye başkanımız gecikmeden onayını verdi. Göç ve Mübadele Anı Evi fikri, böylece şekillenmeye başladı.

Hazırlık aşamasında, Bursa'daki göç müzesini ve Çatalca'da Lozan Mübadilleri Derneği üzerinden yürüten Mübadele Müzesi'ni inceledik. İnceleme sürecini takiben, sadece mübadele, göç, göçmenlik

olgusuna dayanmak zorunda kalmayacağımız, sergilemelere ve eğitimlere de hizmet edebilecek bir yapı kurguladık. Olgunlaştırdığımız planı, başkanlığımızın onayına sunduk; kabul görünce, iki yıl önce tasarım-düzenleme işleri için hizmet alımına çıktık.

Anı evi, müze dediğimiz zaman aklımıza statik mekânlar geliyor. Kurum herhangi bir canlılık yaratacak mı?

Elbette. Zaman ilerledikçe daha da canlanacak. Meselâ geçen yaz, henüz açılışı yapmadan önce, anı evinin yer aldığı meydanının köşesinde bulunan Eğitim Atölyesi adını verdiğimiz binada, yaklaşık yirmi öğrenciyle iki haftalık bir mask atölyesi düzenledik. Bu atölye, APİKAM'da devam ettirdiğimiz, görsel öyküleme yöntemiyle dört İzmir öyküsü üzerinden, ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencilerine kent tarihini anlattığımız "İzmir Kent Tarihi Kültürü Eğitimi Programı"nın bir parçasıydı. Atölyelerin amacı da bu zaten; anı evinin bilinirliğini artırmayı amaçlıyoruz. 2018'de sivil toplum örgütleriyle bağlarımızı, işbirliklerimizi güçlendirip, binanın önündeki açık alanda ve Kasaplar Meydanı'nda 2018 süresince, pek çok etkinlik düzenlemeyi istiyoruz.

Dokunaklı bir ortam yaratmışsınız...

Mekân ve içerik duyguları anlatsın, yaşanmışlıkların izlerini sergilesin ve bu hafıza, kuşaktan kuşağa aktarılsın istedik. O açıdan, anı evini bir farkındalık mekânı olarak nitelendirebiliriz. Gezenlerden aldığımız geri bildirim ve tanık olduğumuz hissiyat, çok doğru bir projeye imza attığımızı gösterdi. Bu kadar büyük bir etki yaratacağını öngörememiştik açıkçası; çok mutlu olduk.

Objeleri, belgeleri ve eşyaları nasıl elde ettiniz?

Proje daha tasarım aşamasındayken, şöyle bir yöntem uyguladık: Sanıyorum ki İzmir il sınırları içerisinde Balkan göçmenlerini barındıran veya göç, mübadele üzerine çalışan altmışa yakın sivil toplum kuruluşu var. 2015 başında, her birine tek tek sunum yaptık ve katkılarını talep ettik. Sağ olsun; hepsi bu projeye nasıl destek olabileceğine kafa yordu, konuyla ilgili olarak üyelerini bilgilendirdi. Tabii bunun dışında, Göç ve Mübadele Anı Evi'nin kurulacağını basın yoluyla duyurduk ve kamuoyunu bilgilendirdik. Ayrıca, tanıtım ve bilgilendirme amacıyla bir internet sitesi kurduk. Bize ulaşanlar oldu, bizim ulaştıklarımız oldu ama sonuçta projeye ilgilenen herkesle görüştük ve içerik temini konusunda destek aldık.

Yerinde görürseniz daha iyi anlayacaksınız; çok etkilendiğim bazı objeler var. İnsanlar gelirken, "bir daha dönemeyiz buralara" diye düşünüp, evinin tuğlasını, kapısının kolunu sökerek göçmüş Türkiye'ye. Bu materyalleri hiç düşünmeden anı evine bağışladılar. Verdiğim örnek, meseleyi gayet güzel özetliyor aslında. Düşünsenize, zorunlu olarak memleketinden ayrılırken, kimin aklına gelir ki evinin tuğlasını, kapısının kolunu sökmek? Doğup büyüdüğü, yaşadığı yerden bir iz, bir işaret alıp çıkmak? Kimileri de gittiği yerde ne iş

yapacağının kaygısına düşüp, mesleğine ait ne varsa toplayıp getirmiş. Böyle tarifsiz duygular, durumlar, acıklı hatıralar... Anı evi öyle bir yer ki herhangi bir objeye bakarak, bir sürü öykü yazabilirsiniz.

Yarın sabah Göç ve Mübadele Anı Evi için uygun olduğunu düşündüğüm birkaç eşyayla size çıkıp gelecek olsam, kime başvurmam gerekiyor?

İster APIKAM'a, ister Göç ve Mübadele Anı Evi'ne uğrayıp, arkadaşlarımıza elden teslim edebilirsiniz. Bağışlanan her materyal, kayıt altına alınıyor. Envantere giren materyaller, bağışçıların adıyla sergileniyor. Böylece, bağışçıların ismi yaşamaya devam ediyor.

27-28 Nisan 2017'de APIKAM olarak "Göç ve Mübadele Sempozyumu" düzenlemişsiniz.

Sempozyumun tarihleri, anı evinin açıldığı tarihin hemen öncesine denk geliyor. Bunlar birbirine bağlı çalışmalar mıydı?

Aslında açılış sempozyum biter bitmez yapacaktık fakat hatırlarsanız, anı evinin yer aldığı mahalleden çok sayıda yurttaşımızı, Muğla'daki elim trafik kazasında kaybetmiştik. O nedenle, açılış erteledik. Sempozyumun kitabı, basıldığında konuyla ilgili çok önemli bir kaynak görevi görecek.

Göreviniz, konumunuz bir yana; yurttaş olarak Göç ve Mübadele Anı Evi, size ne anlam ifade ediyor?

Bazen Anı Evi'ne gittiğimde ziyaretçiler rehberlik ediyorum. Dolayısıyla kendileriyle sıkça sohbet etme imkânım oluyor. İnanın o kadar duyulanıyorum ki... Ziyaretçiler hikâyesini sizinle paylaştığında o duyguları birebir yaşıyorsunuz. Babaannem Selanik göçmeni; göç, ayrılık, mübadele hikâyelerinin aile tarihimiz açısından büyük anlamı var. Benimki gibi ailelerden gelen ziyaretçiler, anı evinde sergilenen objelere, eşyalara bakınca, büyüklerinden defalarca dinlediği hikâyeleri anımsıyor. Aslında herkes bir ucundan dinlediği hikâyelere tutunmuş. Gezerken anlatmak ve sizinle dertleşmek istiyorlar. Onlar "benim babaanneme dedeme de şöyle olmuş" diye anlatırken, siz de o anlatıda kendinizden bir parça buluyorsunuz. Duyguları paylaştığımız zaman siyasetmiş, politikaymış her şeyi unutuyoruz; ortak tarihte birleşiyoruz.

Sözlü tarih çalışmalarımız sırasında tanıştığımız, dokuma tezgâhını sergilenmek üzere bize bağışlayan Nazike Teyze'miz var; kendisi, doksan üç yaşında. Nazike Teyze'nin annesi, Selanik'te o dokuma tezgâhıyla geçiniyormuş. Kendisi de annesinden öğrendiği şekilde, yıllarca dokumuş. Çok ilginç bir hikâyesi var, kendisinden dinledik:

Kavala'dan vapurla gelmişler. Nazike Teyze, mübadele sırasında bir yaşındaymış. Babası, artık nasıl bir ruh hali içindeyse, sürekli ağlayan küçük Nazike'ye çıkışıp duruyormuş: "Yeter artık, dayanamıyorum! Atın şunu denize! Atın da kurtulalım!" Üç yaşındaki ağabeyi Nazike'nin koluna yapışmış: "Attırmam ben kardeşimi", deyip yolculuk bitene kadar onu oyalamış. "Öylelikle yaşamışım ben kızım", diyor Nazike Teyze. Geçtiğimiz cumartesi günü, bir amcayla torunu geldi. Adamcağız yaşadıklarını göstermek, bildikleri anlatmak için getirmiş torununu: "Bak kızım; senin deden de benim dedem de şuradan gelmiş..." En güzeli de bu aslında; ziyaretçilerin oradaki hikâyeler üzerinden kendi hikâyesini anlatması, farkındalık yaratmaya çalışması. Kimse ona anlatmazsa, sekiz yaşındaki çocuk mübadeleyi nereden bilsin?

Hafıza bir şekilde yürüyor. 1989 Bulgaristan göçü sırasında bölgedeydim; geçici çadır yerleşkelerinde görev de yaptım. Bu göç-ayrılık hikâyelerine oradan çok aşinayım. Siz Nazike Teyze'den söz edince 1989 göçüyle gelenlerden, altmış yaşlarındaki Hafize Teyze geldi aklıma... Bir gün göçten, ayrılıktan, bırakıp gitmek zorunda kalmalardan söz ederken bana demişti ki: "Oğlum, ben bir okulun kantininde çalışıyorum şimdi. Kızanları görüyorum tenefüste, on kuruşu düşürüyor da yere, aranıp duruyor kızanlar. Bırakıp gitmiyorlar. Biz bütün hayatımızı, geçmişimizi, hatıralarımızı, malımızı mülkümüzü her şeyimizi orada bıraktık da geldik, aranız bulamayız. Sen buradan anla ne yaşadığımızı." Bir Ali Molla vardı; Yablanovo'dan. Yıl 1990. Torunları dört, beş yaşında... Önce torunlar geçmiş sınırdan, Edirne'ye; Ali Molla ancak bir yıl sonra gelebilmiş kapıya. Her şeyini geride bırakmış. Elindeki üç tekerlekli, beyaz bir bisikleti sınırdan geçirmenin derdinde. Bütün ömrünü geride bırakmış bir dedenin o beyaz bisikletle sınırdan geçişi... Ağlaya ağlaya anlatmıştı bana hikâyesini. Son olarak, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bazı ziyaretçiler, hikâyesini yazıp bırakıyor. Şimdi o notları biriktiriyoruz. Sizden az önce bir kadın uğradı: "Anneannemin bize anlattıkları vardı. Ben de ölüp gidersem unutulacak. Bunları kime anlatayım, nereye yazayım?" diye sordu. Ben de anı evimizden bahsettim; çok hoşuna gitti. Herkesi Göç ve Mübadele Anı Evi'ni ziyaret etmeye davet ediyoruz. Bağışlamak isteyeceğiniz eşyanız, belgeniz varsa mutlu oluruz. ✦

İBB-İzmir-Buca-Göç-ve-Mübadele-Müzesi
Buca Kasaplar Meydanı, Menderes Mah. 132. Sok.
APIKAM: (232) 293 39 00

Talat Ulusoy

“Biçimlendirilmiş hafıza, sağlıklı bir toplum yaratır”

SÖYLEŞİ SARP KESKİNER

Yüzleşme Atölyesi, kolektif bir hatırlama kültürü yaratmak amacıyla 2012 yılında kurulmuş. Geçmişteki gerçeklerle yüzleşmenin demokratik bir toplumun inşasında birincil önem taşıdığını savunan atölyenin kurucu üyelerinden Talat Ulusoy ile yangın öncesi İzmir, toplumsal bellek ve gelecek üzerine söyleştik.

Yüzleşme Atölyesi’nin ortaya çıkış öyküsünden bahseder misiniz?

Derin bir ihtiyaçtan doğdu diyebiliriz. Neredeyse doksan yıldır üstü açılmamış o kadar çok doğru bildiğimiz yanlış, hakikat bildiğimiz o kadar çok yalan var ki bunları toplumsal sağlığa kavuşmak için mutlaka tartışmamız lazım geldiğine inanarak yola çıktım. Taraf’taki “Talat Ulusoy Yüzleşme

Atölyesi” adlı köşemde gazete kapanana kadar, özellikle İzmir üzerine yazmaya devam ettim. Ağırıklı olarak neden İzmir üzerine yazdığımı daha sonra etrafıca değineceğim.

Yalanların, acıların düğümlenip denize döküldüğü bir şehirde yaşadığımıza inanıyorum. Bu yüzden o yalanları, acıları

döküldükleri denizden çıkartmanın, gerçeklerle yüzleşmenin gereğini savunuyorum. 2012 yılında Konak Pier'de düzenlediğimiz ilk etkinlikte, meseleye aynı yerden bakan arkadaşlarımızla, “13-18 Eylül İzmir Yangını bir daha yaşanmasın” yazılı pankartlar açtık, mumlar yaktık; hayatını kaybeden insanlarımızı andık ve denize sembolik bir gemi bıraktık. İzmir yangınında kimi kaynaklara göre yüz bin İzmirli hemşehrimiz yanarak, dumandan zehirlenerek, denize düşerek ya da rıhtımdaki izdihamda sıkışarak öldü. Çeşitli dilleri konuşan, farklı dinlere inanan, çok renkli bir İzmir'in insanlarıydı, hayatını kaybedenler. Vicdanlarımızı yaralayan bu ağır yükten kurtulmak için kimsenin diline, dinine, milliyetine bakmamak gerektiğini, insan olmanın yeterli olduğunu vurguladık.

İlk etkinlik için Konak Pier'i seçmenizin özel bir sebebi var mıydı?

Pier'den Bella Vista'ya, yani Gündoğdu'ya kadarki rıhtım hattı, yangının sonrasında şehri terk etmeye çalışan binlerce insanla doluydu. Geçerken söyleyeyim; Londra'dan bir mahkeme belgesinde hayatını kaybedenlerin sayısı yüz seksen bin olarak geçiyor. Bu belgeyi bizzat inceledim. Tahmini sayının yüz bin olduğunu iddia eden kaynakları da okudum. İzmirli bir profesör tarihçi, “*yalan bunlar*” dedi; onun verdiği sayıya bakarsak, 9 Eylül ile 9 Ekim arasında

çoğu çocuk, yaşlı ve kadın olmak üzere, hayatını kaybetmiş altmış beş bin İzmirli den bahsediyoruz. Bu konuda elimde iki resmi belge var. Nurettin Paşa'nın imzasını taşıyan sıkıyönetim bildirisi, çok açık bir şekilde Ortodoks Hristiyan, Ermeni ve Rumların İzmir'i terk etmesi talimatını veriyor. 18-45 yaş aralığındaki Ortodoks erkekler karakollarda toplanıp Basmane'den kalkan kara trenlerle Çankırı ve Yozgat'taki esir kamplarına gönderiliyor. Kadın, çocuk ve yaşlılara da “*buradan gidin*” diyorlar: “*İzmir'i terk edin*”. Rıhtımda düzenlediğimiz ilk anma etkinliğine dönecek olursak, sonraki iki yıl boyunca bu konuda söyleyeceği sözü olan farklı mesleklerden uzmanları ağırladığımız yüzleşme haftaları düzenledik. Bu kapsamda, Mimarlar Odası'nda ve Fransız Kültür Merkezi'nde sergiler açtık. Hatta meseleyi başka bir zaviyeden ele almak için, rahmetli Vangelis hocayı çağırdık.

Yangını merkeze alan birçok kitap var: Giles Milton'dan “Kayıp Cennet: Hoşgörü Kentinin Yıkılışı”, Loren Edizel'den “İzmir Hayaletleri”, Marjorie Housepian Dobkin'den “Bir Şehrin Yıkımı”, ilk akla gelenler... Bu kitaplardan öğreniyoruz ki İzmir, 1922 öncesinde günümüzden bambaşka bir hayat sürüyormuş ve savaşın tarafları, şehrin dörtte üçüyle beraber, bu hayatı ve kozmopolit kültürü tarumar etmiş.

Evet, tespitiniz doğru. Bu tarumar, tek taraflı

olmamış.¹ Ne kadar meraklı olursak olalım, o hayatı geriye kalmış bilgilerle topyekûn bir şekilde zihnimizde canlandırmak çok zor. Yangının izini sürmeye kalksak göreceğiz ki bugüne ancak küçük deliller ve ipuçları kalmış ama yeri gelmişken bir parantez açayım: Yüzleşme meselesini konuşurken, doğal olarak hafıza hususuna değinmek gerekiyor. Bizler, biçimlendirilmiş bir hafızanın sahibiyiz. Hani bilirsiniz; tarihinin bir döneminde savaş, soykırım, pogrom yaşamış toplumların hafızası bilhassa iletişim yoluyla ve kültürel beslenmeyle yeniden biçimlendirilir. Kültürel beslenme deyince eğitim sistemi öne çıkar fakat resmi törenler, marşlar ve başka ritüeller, bu yeniden biçimlendirme harekâtında pekiştirici olarak kullanılır. İletişimsel hafızaya kuşaktan kuşağa, sözel şekilde, meselâ menkıbeler veya kahramanlık hikâyeleri üzerinden varlığını sürdürür. Biçimlendirilmiş hafıza, en nihayetinde sağlıklı bir toplum yaratır. İletişimsel hafıza, kesintiye uğradığı anda hızla silikleşmeye başlar. Dönem dönem uygulanan kitap, film, internet sansürleri de bu sistematik çabaya örnektir. Resmi kültürel hafıza, gerçek bilgiyi taşıyan kaynakları boğar. İfade özgürlüğü, bu yüzden tehlikeli bulunur. Bir asır az sonra tamamlanacak; bu şehre kuşaklar boyunca biçimlendirilmiş hafızasıyla bakmış insanların 1922 öncesindeki haliyle şehri zihninde canlandırabilmesi, o dönemin kültürel dokusunu, zenginliğini tahayyül edebilmesi ne mümkün. Çok çaba gerekiyor. O çaba da neyi ne kadar resmettirebilir, hayal ettirebilir; tartışılır.

Şunu fark ediyoruz, mübadele konusu açılınca insanlar çok şey anlatmak, dur duraksız konuşmak

istiyor. Belgesel gösterimlerinde, kitap fuarı panellerinde sürekli benzer sahnelere tanık oluyoruz: “Benim anneannem de Selanikli”; “biz Giritliyiz”; “bizimkiler Kavala’dan göçmüş”... İçimizi boşaltmaya mı ihtiyacımız var? İnsanlar ailelerinin nereden nereye göç ettiğine veya neden göç ettirildiğine merak duyuyorsa, neden torunlar aile büyüklerinin anlatılarını kaydetmek için bir girişimde bulunmuyor? Aile büyüklerimizle sayısız anı fotoğraflayarak kayda geçirmeyi biliyoruz da neden hikâyelerini kaydetmiyoruz?

Çünkü o dede, anneanne, babaanne, nine buna müsaade etmeyerek veya konuyu geçiştirerek torununu koruyor. Onun anlatacağı hikâyeler ve sansürlü anlatılacakları olaylar, resmi görüşün dışında kalacağından torunu için tehlike arz ediyor. Meselâ pek çok aile, geçmişini kazdıkça Hristiyan bir bağ veya kök bulur ama bu keşfi hızla unutmayı tercih eder çünkü kendini var saydığı yer, ifade ettiği kimlik bambaşka bir yerde durur. Bu yüzden kuşaktan kuşağa itikâl etmez hikâyeler. İnsanlar gerçekten yüzleşmekten çok korkar. Elbette bunları halletmiş, geçmişiyile yüzleşmiş ülkeler var. Almanya çok acı verici bir süreçten sonra bunu başardı; Hollanda yüzleşme konusunda çok açıktır, dört yıl orada yaşadığım için gayet iyi biliyorum ama biz geçmişimizde olan bitenlerle yüzleşmekten ısrarla kaçıyoruz. Konuya dönecek olursak, bu hafıza boşluğu kozmopolit İzmir’i canlandırmayı engelliyor ama kozmopolit sıfatı, siz onu kullandıkça düşünce üretmeye başlıyor. Dikkat etmişsinizdir; kimliği tekleştirmeyi savunanlar, bu kelimeden, kavramdan nefret eder. Hâlbuki zenginliğin ve gelişmeye açık olmanın ifadesidir. Karışan, görüşen bir İzmir...

Bu vesileyle, size İzmir’e dair az bilinen bazı konulardan bahsetmek isterim: Meselâ, İzmir’de selatin camii yoktur; yani padişahın yaptırdığı herhangi bir camiye rastlayamazsınız. Oysa padişah (Osmanlı), bir yeri fethedince gecikmeden oraya bir selatin camii inşa eder. İzmir fethedilmemiştir. 1922 öncesinin İzmir’inde Aya Fotini Kilisesi’nin çan kulesi, Hisar Camii’nin minaresinden yüksektir. Bu duruma bir başka Osmanlı şehrinde rastlayamazsınız. 1922 öncesinde Müslümanlar, toplam nüfusun sadece üçte birini teşkil eder. Bunlara bakınca, İzmir’in bambaşka bir şehir olduğunu rahatlıkla görüyoruz, söyleyebiliyoruz.

Ticaret bölgesi ortaktır ama her toplumun ayrı bir mahallesi vardır. Ayrı mahalle değişiminden, kimsenin diğerinin mahallesine giremediği anlamı çıkmasın. Yahudi çerçi, Türk mahallesine gidip ticaretini yapar; taş işleri Ermeni ustalardan sorulur. Nitekim bugün,

¹ <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse-hur/1922de-gyur-izmiri-kim-yakti-1099695>

Namazgâh'taki Hatuniye Cami'nin karşısında veya Oteller Sokağı'nda gördüğümüz evlerin hepsi Ermeni ustaların eseridir. Hepsini kelimesini bilerek kullandım; dediğime ispat arayanlar, gider kaynağına bakar. Osmanlı'nın Rum ve Ermeni milletlerine mensup mimarların, ustaların eseridir bunlar. Neden? Müslümanlar zanaatle uğraşmayı aşağılık görür, hâkim millettir.

Herkesin şehirde dilediği yere gidip yerleşmesi gibi bir durum yok, o zaman...

İzmir'de yerleşik her toplumun yoğunlaştığı mahallerin sınırı gayet nettir. İkinci meşrutiyetin yarattığı atmosferle bu durum kısmen değişiyor. Karataş, bu değişimin vuku bulduğu bölgelerden biridir. Kimi tüccar, köklü Müslüman ailelerin, Yahudilerin ve değişik mezhepten Hristiyanların yaşadığı bu bölgeye gelip yerleştiğini biliyoruz. Mortakya, yani Darağaç; sonraki adıyla Umurbey Mahallesi de oluşmaya başladığında Ortodoks ağırlıklıdır. Sanayiyle gelişmiş bir işçi semtidir. Mortakya'dan batıya gidince, genelevlerden itibaren, bugünkü Kahramanlar-Tepecik aksına ulaşıyoruz ki bölgenin o dönemdeki adı Aya Kostantiniye'dir. Peki, mahalle isimleri neden Rumca? Çünkü işçiler Hristiyan. Bir Müslümanın el işiyle uğraşması, hele bir Hristiyan'ın atölyesinde, fabrikasında işe girmesi, hiç hoş karşılanmayan bir şey değildir. Hâkim millet olmanın getirdiği bir sosyal ayıklamadan bahsediyoruz. Yapıcılık, mimarlık; bunlar ancak Hristiyanlara yaptırılacak işler. Meselâ kalaycı Müslüman yoktur; genellikle Rum'dur o kalaycı.

1700'ler boyunca tarım ve ihracatla muazzam bir şekilde zenginleşen İzmir, 1800'lerin ortaları itibarıyla hızla sanayileşmeye başlamış. Hem de öyle böyle bir sanayileşme değil; 1850'den itibaren çok ciddi bir fabrikalaşma görüyoruz. "*Osmanlı'da sanayii o zamanlar çok geriydi*" diye genelleme yapmak, bu yüzden yanlış. Evet; dönemin Çankırı'sında durum farklıdır ama 1820-1920 döneminden bahsediyorsak, geliri giderinin, ihracatı ithalatının iki katına ulaşmış bir şehirdir İzmir.

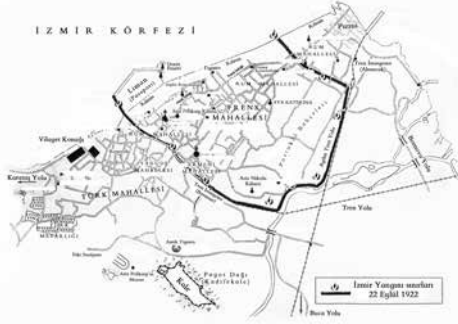
"*Milletler, Osmanlı'da o dönem eşitçe yaşıyordu*" iddiası da romantiktir ve kocaman bir yalandan ibarettir çünkü en üstte Müslümanların olduğu, sonra Rumların ve Ermenilerin geldiği, onları Yahudilerin takip ettiği bir toplumsal katmanlaşma söz konusudur. Yahudilerin de altında deklaseler, meselâ Çingeneler vardır. Son derece oturmuş bir sosyal sistemdir. Bununla beraber, Müslümanlar da zenginden fakire doğru kendi içinde katmanlaşmıştır.

Bir diğer yalansa 1876 meşrutiyetini II. Abdülhamit'in 1908'de kaldırdığıdır. Meşrutiyeti, 1878'de II. Abdülhamit'e kaldırtanlar, İslam ileri gelenleridir. Zenginler, beyler, paşalar, zabıtlar... Abdülhamit, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki yenilgiyi gerekçe gösterse de esas başkadır. Sultan, İslam milleti maarifte geri kaldığı için eşitsizliği ortadan kaldırmak adına Meclis-i Mebusan'ın kapısına kilidi vurdurmuştur. Gerekçesi gayet yerindedir; zira İslam, eğitime yeterince önem verme gereğini duymamıştır çünkü hâkimdir, topraklar onundur, zengindir. Eğitimli, eli iş tutan, parayı işleten, müteşebbis gayrimüslimlere hükmeden Osmanlı'nın ilelebet ayakta kalacağına inanç tamdır. 1876 meşrutiyetin başına gelen budur, 1908 tarihli ikinci meşrutiyetse hiç uygulanmamıştır. Çünkü 1908, Balkanlardaki muazzam toprak kaybı yüzünden çıldırmış zabıtların derhal düzenlediği 1912 sopalı seçimleriyle* bütün partileri ezdiği, sindirdiği bir sürecin sonucudur. İkinci meşrutiyetin beli, henüz ayakları üzerine kalkmadan, 31 Mart provokasyonu ile kırılmıştır. Müslüman varsıllar meşrutiyete var gücüyle karşı çıkmıştır.

Bütün bunları neden anlattım? Çünkü tümünün, dönemin İzmir'iyle, şehrin hayatıyla yakından ilgisi var. İzmir, inadına meşrutiyet istiyor; gelişmiş bir kapitalist şehir, nihayetinde. Özerk İzmir'in belediyesi, 1868 yılında payitahtta kurulan belediyeden sonra ikincisi. Gayrimüslimden alınan cizye vergisinden geçinmeyi bırakalı çok olmuş. Öyle verimli topraklar ki köylü, yetiştirdiği tarımsal

* www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/287261/sopali-secimde-neler-yasandi-

ürünlerden zengin olmuş. Şimdi düşününce şaka gibi gelir ama halı sektörü, korkunç para getirmeye başlamış meselâ. Evlerde vızır vızır halı üretiliyormuş; bu halılar inanılmaz rakamlara satın alınıp dünyanın dört bir yanına ihraç ediliyormuş. Dahası, İzmir'e ve periferisine hizmet eden devasa bir demir-çelik teşekkülü varmış: Issigonis Döküm Fabrikası³. Bu tesis, bugünkü Halkapınar'a doğru giderken tarihi elektrik fabrikası civarında, Darağaç Mahallesi'nde konumlanmış. Mini Cooper'ın tasarımcısı Alec Issigonis'in dedesiyle babası, 19. yüzyılda Ege bölgesinde gelişen en büyük sanayi kolunun, yani zeytinyağı fabrikalarının gereksinim duyduğu makineleri ürettiyormuş. Issigonis marka yağ preslerine hâlâ Ege adalarında, kıyılarında rastlamak mümkün. Savaş, birçokları gibi onlar için de yıkım olmuş. Alec, ailesiyle birlikte İzmir'i terk ettiğinde, on iki yaşındaymış. Beş parasız kalmışlar; Malta adasına yerleşmişler. Babası kısa zaman sonra, çok genç yaşta hayattan ayrılmış. Alec Issigonis de 1925 yılında, okumak için Londra'nın yolunu tutmuş. Kaç İzmirli bu hikâyeden haberdardır veya Darağaç'a, yanında Mini Cooper ile duran, elinde zeytin dalı tutan bir Issigonis heykeli yakışmaz mı?

Peki, fabrikanın makine parkı şimdi nerede? Ben Midilli'nin Mandamados beldesindeki müzede bir bölümüne rast geldim. Duvarlarda padişahın tuğrasını taşıyan izin belgeleri, on iki metre yüksekliğinde, buharlı iki baskı makinesi; kusursuz şekilde imâl edilmiş spiraller, kasnaklar... Çok yüksek bir teknoloji den bahsediyoruz.

İzmir özerkti, bu saklanıyor. Aslında Osmanlı idari sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır, bu özerklik. Eyaletler yerinden yönetilir, ayanlar da padişahın devamlı emir almaz. Her sancağın belli özerklik alanları vardır. Her biri gümrük vergisi alır; yani Çeşme karyesinin (kazasının) anasonu, İzmir'in merkezine gümrüksüz giremez. Şehre

giriş kapıları boşuna inşa edilmemiştir. Şehirlere başka bölgelerden getirilen malların girişiyle birlikte alınan, "oktruva"⁴ adı verilen gümrük vergisinin temeli, Avrupa'daki şehirlerde mahalli idarelere benzetebileceğimiz komünlerin ortaya çıkmasına dayanır. Osmanlı döneminde bu vergiye "Duhuliye Resmi" adı verilmiştir. İlk kez Osman Bey döneminde devreye giren bu vergi, Kanuni döneminde yaygın hale getirilmiştir. II. Mahmut zamanındaysa Yeniçeri Ocağı'nın yerine kurulan "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye" ordusunun harcamalarını finanse etmek üzere, "ihtisap resmi"ne dönüştürülmüştür. 1919 tarihli Nazilli Kongresi'nde oktruva vergisinin toplanmasına dair bir kararın alındığını görüyoruz, meselâ. Külliye kaldırılması, 1934 yılını bulmuştur çünkü finansman açığını gideren bir ihtiyaçtır.

Bu yönetim tarzı gayet gerekli ve verimlidir, zira o zamanın imkânlarını düşünecek olursanız, Ankara'dan İzmir'i yönetmek imkânsızdır. Ticaretin, sanayinin, gastronominin, eğlencenin alıp başını gittiği, yüzlerce spor kulübüne ev sahipliği yapan, kendi benzersiz teamüllerini oluşturmuş bir şehre özerklik tanımak, en akıllıca iştir.

İzmir'in tarihini bir bütün olarak ele almak gerekir diyebilir miyiz?

Resmin bütününe bakmak gerekiyor diyebiliriz. Yine de göz, her ne kadar bütüne bakmaya çalışsa da böylesine büyük bir resmin tamamını göremiyor. Onun için yeri ve zamanı geldikçe, fırsat buldukça, o resmin bölümlerini, renklerini, desenlerini anlatmak lâzım. Biz buna "hafızayı geri çağırma" diyoruz, yani geçmişin hakikatini. Bu kertede, geçmiş ve tarih kavramlarını birbirinden ayrı tutmak lâzım. Meselâ biz, Yüzleşme Atölyesi olarak tarihle ilgilenmiyoruz; geçmişle ilgileniyoruz. Geçmiş benimdir, tarih bir disipindir.

O bakımdan, geçmişimizi hiçbir görüşe, planlı operasyona veya koşullandırmaya feda etmemeliyiz. Bu yaklaşım, yeni yeni gündeme taşınan bir insan hakkını işaret ediyor: Hakikat hakkı. Hakikatin dayanaklarını oluşturan belgeler, merkezi güçlerin elinde oldukça, bizler kötü yönetilmeye ve yönetişimsiz kalmaya mahkûmuz. Çünkü siyasi görüşü ne olursa olsun; her iktidar, saklı tutulan malûmattan, gizlenen gerçeklerden güç alır. †

yuzlesmeatolyesi.wordpress.com

izmir.yuzlesme.atolyesi

³ www.kolektomani.com/izmirli-tasarim-dehasi-alec-issigonis

⁴ www.sessiztarih.net/2014/06/oktruva-vergisi-nedir

Emre Yeksan

“Dışımızdaki hayat bizden büyük, onu tutmaya çalıştık”

SÖYLEŞİ İBRAHİM METİN BALTACI

Dünya prömiyerini 74. Venedik Film Festivali’nin “Eleştirmenler Haftası”nda yapan, 54. Ulusal Yarışma’dan “En İyi Senaryo Ödülü” ile çıkan, 24. Uluslararası Adana Film Festivali’nde “Jüri Özel Ödülü”nü alan “Körfez” filmi, daha çekim aşamasındayken büyük merak yaratmıştı. Venedik’in ardından sırasıyla 25. Hamburg Film Festivali’nin, 41. São Paulo Uluslararası Film Festivali’nin ve 14. Sevilla Film Festivali’nin yolunu tuttu ve 17 Kasım’da Wiesbaden’de 30. Exground Film Festivali’nin açılış filmi oldu. İzleyiciyi, ana karakter Selim üzerinden Alsancak’tan Karşıyaka’ya, Göztepe’den Çiğli’ye, Bayraklı’dan Kadifekale’ye uzanan bir rotayı arşınlamaya çağıran yönetmen Emre Yeksan ile İzmir prömiyeri öncesinde buluştuk.

Sinema yolculuğunuz nasıl başladı?

Ortaokul birinci sınıftaydım; Bornova Anadolu Lisesi’nde okuyordum. Babamın bir arkadaşı, sanırım Doğu Almanya’dan Praktica marka, eski bir fotoğraf makinesi getirmişti. Fotoğraf, çok ilgimi çekiyordu; doğru hatırlıyorsam İzmir Fotoğraf Sanatı Derneği (İFOD), akşamları fotoğraf seminerleri düzenliyordu. Yetişkinlere yönelik bu seminerlerde siyah-beyaz fotoğrafçılığın

temel teknikleri, makara film nitelikleri, fotoğraf makinesi kullanımı, ışık, baskı gibi konular ele alınıyordu. İlgiyle izliyordum; görsel dünyaya böyle meylettim. Aşağı yukarı aynı dönemde, İzmir Film Festivali’ni takip etmeye başlamıştım. Evrensel Kültür Merkezi’nin TMMOB işbirliğiyle düzenlediği Tarkovski gösterimlerini hiç kaçırmıyordum. Sonra, Lise 1’deyken, ki herhâlde yıl 1996 olmalı; Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Sinema TV Bölümü'nün açtığı hazırlık kursuna başladım. Yerleştirme sınavına girip Mimar Sinan Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümü'nü kazandım ve İstanbul maceram başladı.

Çizer Atilla Atalay, bizim liseye imza gününe gelmişti. Yazdığı çizdiği şeyleri, yarattığı Sıdika karakterini çok seviyordum. Hâтта, o sıralarda Sıdika'nın dizisi dönüyordu ekranlarda. Atalay'a yazdıklarımı vermiştim, çok yüreklendirmiş ve telefon numarasını vermişti bana. İstanbul'a yerleşince yanında çıraklık yapmaya başladım. Üniversitede aradığımı bulamamıştım çünkü o dönemde daha ziyade güncel sinemaya yatkındım; okuldaki müfredat bana çok klasik geliyordu ve yapmak istediğim şeyleri unutturan, erteleyen bir etki yaratmıştı üstümde. İki sene dayandıktan sonra, Fransa'ya gittim ve Sinema ve Görsel-İşitsel Sanatlar üzerine eğitim almaya başladım. Bir yandan, işe girdiğim sinema şirketinde kurgu yapıyordum. Herhâlde onlarca kurgu yaptım, o süreçte. Ofisteki yapım asistanı aniden işten ayrılınca, “sen bu işleri biliyorsun, görevini üstlenir misin?”, dediler. Bu pozisyonda bir süre çalıştıktan sonra, genellikle uzun metrajlı işler çıkaran başka bir şirkete geçtim. Aşamalara vakıf olduğukça, yapımcılığa ilgi duymaya başladım. Şirkete gelen projeleri okumaktan, yorumlamaktan, her proje için değişik ihtimalleri düşünmekten heyecanlanırdım hale gelmiştim. 2007'de, yapımcı-yönetmenlik üzerine uzmanlaşmaya karar verip, Türkiye'ye döndüm. Bir yandan yazıp çiziyordum ama

“yönetmen olacağım, film çekeceğim” şeklinde, net bir hedef koymamıştım önüme.

“Körfez”in ortaya çıkış süreci, bu döneme mi denk geliyor? Biraz o süreçten bahsedebilir misin?

İki iş arasında kaldığım, kafamın karışık olduğu, bir şey yapmak istemediğim, alandan kısmen soğuduğum bir dönemdi. Ailem Karşıyaka'da oturuyor. Günlerimi sahilde, şehrin sokaklarında çıktığım uzun yürüyüşlerle geçirmeye başlamıştım. Bu gezintilerden birinde, yakından tanıdığım ama çok uzun zamandır duymadığım, unuttuğum o kokuyu duydum. Nasıl söyleyeyim; garip, çok değişik bir histi benim için. Bir yandan pis bir kokuydu ama diğer yandan beni alıp çocukluğumun İzmir'ine götürüyordu. Anıları çağırın, tuhaf bir nostaljik his... Koku sanki beni geçmişime bakmaya, hayatımı sorgulamaya çağırıyordu. İçinden geçtiğim bu hissiyat, hem Selim karakterini doğurdu hem de filmin ilk kıvılcımını çaktı. Fikir, yıllar aktıkça aklımda şekillenmeye devam etti ama üzerinde çalışmaya ancak 2012'de başlayabildim. O arada, 12 Eylül döneminde İzmir'de geçen başka bir hikâyenin üzerinde çalışıyordum. Senaryoyu tamamlamıştım, son bir kez üstünden geçmeye karar vermiştim ki tıkanıp hissettim. “Bir ara vereyim şuna” dediğim o sırada, Selim ve “Körfez”, çok hızlı bir şekilde, uzun zamandır içimde dönen hissiyatın yarattığı birikimle dışarı attı kendini. Hikâyenin kabası, karakterleri, duygusu, ailenin konumu gözümün önünde belirmeye başladı. Tabii ki hikâye başlarda epeyi şekilsizdi. Edebi tonları ağır basan, yer yer öykü tadında giden, hâтта biraz da yavan bir metne dayanıyordu. Bazı kısımları inanılmaz derecede acıyıkten çoğu kısmı tutuktu. Birkaç arkadaşla beraber, Ahmet Büke ile de paylaşmıştım bu kaba halini. O sırada, İstanbul'da yaşayan Ahmet ile 12 Eylül projesi üzerinde çalışıyorduk. Paylaştığım herkes gibi Ahmet'in de çok hoşuna gitti taslak. İhtimâl ki Ahmet, okuduğu hikâyeyi kendi ruh haliyle özdeşleştirmişti. Ocak 2013 gibi kaba taslağı şekillendirmeye koyulduk. Ahmet, hikâyenin içerisinde bir sürü detay nakşetti. Ardından altı, yedi yazımla senaryoya son halini verdik. Diyaloglara tekrar tekrar baktık, oyuncularla deneme çekimleri yaptık ve ilk versiyonu ortaya çıkartıp Anna Maria ile paylaştık. Süreci boyunca umudumuzu kaybettiğimiz, karamsarlaştığımız, geleceğe dair kötümserleştirdiğimiz çok an yaşadık ama Gezi direnişi patlak verince, önceleri alttan alta akan filmin finalindeki umut duygusu, bambaşka bir boyut kazandı. “Dışımızdaki hayat bizden büyük, onu tutmaya çalıştık. Hikâye, çıktığı gibi mi kalmalı; yoksa geri dönüp bakmaya hakkımız var mı?” sorusunu defalarca sorduk

kendimize. Belki de doğru anda doğru şey çıkmıştı ortaya. O kertede durmaya, umudu belirlediği kadarıyla bırakmaya karar verdik ve geri dönmedik.

Anna Maria ile Türkiye'ye döndüğüm yıldan beri yakın arkadaşız. 2010'da İstanbul, Avrupa Kültür Başkenti iken, yedi kısa filmde oluşan, "Unutma Beni İstanbul" adını verdiğimiz bir proje yapmıştım. Projenin yapımcılarından biriydim, Anna Maria da bizimle çalışan ekibin parçasıydı. Maria, o dönemde bir yandan İstos Yayınevi ile uğraşıyordu. Yayınevi, şirketin faaliyet alanını "bir gün film de yapabiliriz" düşüncesiyle tanımlamıştı. "Körfez", İstos Film'in sinema departmanını harekete geçirecek proje olarak kabul gördü. Araştırma-geliştirme süreci aslında "Köprüde Buluşmalar" ile başlamıştı ve finansman için ilk uğrayacağımız durak, Kültür Bakanlığı'ydı. Bu proje politik sebeplerden dolayı reddedildiği için, başvurumuza olumlu yanıt alacağımızı sanmıyorduk ama belli ki karar vericiler arasında "Körfez"i orijinal bulanlar ve savunular olmuş. Böylece, Sinema Genel Müdürlüğü'nün verdiği film yapım desteğiyle işe başlamış olduk. Önceki yurt dışı deneyimlerimin ve Anna Maria'nın İstos Film ile birlikte yapımcılığını üstlendiği bir kısa filmin Cannes Film Festivali'nde yarışmaya seçilmesinin getirdiği ivmeyle filmi uluslararası arenaya çıkarmaya, fon desteklerini bu hedefe uygun düşecek şekilde aramaya karar verdik. Homemade Films şirketinden Yunanlı yapımcı arkadaşımız Maria Drandaki, projeyi sevdi ve Yunanistan dışında çekilecek filmlere fon sağlayan bir yapıya başvurmamıza önayak oldu. Fonu aldık; böylece ses tasarımı hariç, filmin post-produksiyon aşamasına dair bütçenin önemli kısmı

karşılanabilir hale geldi. Fakat mevcut kaynaklar, filmi çekmemize yetmiyordu. Ne yapacağız diye düşünüp dururken, sete girmeden iki ay önce, Berlin Film Festivali'nin Dünya Sinema Fonu'ndan bir destek bulduk. Ulusal, kamusal fonların büyük çoğunluğu, temin edeceği tutarı filmi çekeceğiniz ülkede harcamanızı şart koşuyor. Dünya Sinema Fonu, istisnalardan biriydi. Hemen ardından, İsviçre'den "Visions Sud-Est" (Güney ve Doğu Vizyonu) isimli bir fon daha aldık. Bu fon, her yıl Güney Amerika, Afrika ve Asya bölgesinden beş yapımı destekliyor.

Tam çekimlere başlamak üzereyken, 15 Temmuz darbe girişimi oldu; her şey bir anda belirsizleşti. Çekimleri ertelersek, fonların şart koştuğu süreyi aşacaktık. Yeri gelmişken vurgulamak isterim: İşin doğası gereği, bağımsız film yapımcısının gözü karadır. İdealist bir yapımcı, "bu filmi ne olursa olsun çekeceğiz" inancıyla yola çıkar ve tabii ki pek çok riski üstlenmiş olur. İş gücünü ve temel teknik imkânları sağlamak görüldüğü kadar kolay değildir; başlangıç aşamasında karşısına hatırı sayılır bir bütçe çıkar. Dolayısıyla bağımsız yapımcılar sürekli yaratıcı çözüm peşinde koşar; işin içeriğinden ve felsefesinden feragat etmek zorunda kalmayacağı makûl yöntemleri arar.

"Körfez"i evinizde, İzmir'de çekmek, size ne gibi avantajlar sağladı?

İzmir, bize pek çok fırsat sundu. Meselâ, filmi hedeflediğimiz sürede tamamladık. İstanbul'u bırakıp İzmir'e yerleşen, Yaşar Üniversitesi'nde görev yapan dostumuz Aziz İmamoğlu'nun ve öğrencilerinin set süresince verdiği destek, işimizi çok kolaylaştırdı. Görsel malzemeyle sesi

senkronize ettiler ve kurgulanmak üzere, işi Selda Taşkın'a devrettiler. Kasım 2016 itibarıyla Taşkın ile beraber kaba kurgunun üzerinde çalışmaya başladım. Kaba kurgu süreci, mağarada inzivaya çekilmeye benzer. Setteki kalabalığın yarattığı kolektif hissiyat son bulur; filmle baş başa kalırsınız. Keyifli olduğu kadar sancılı bir süreçtir; film yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlar ama "ah, tam istediğimiz gibi olamıyor" duygunu yaşadığınız nice anla yüz yüze kalırsınız. Ekipten seçtiğimiz arkadaşlara, bakışına güven duyduğumuz yönetmenlere ve Anna Maria'ya ilk kurguyu izlettikten sonra, Nisan 2017 gibi son kurguya giriştik.

Bu fasıla, filmi dinlendirmek, filme dışarıdan bakmak, biraz da unutmaları fırsat vermek için gerekli; değil mi?

Doğru; o süreçte şahsen dinlenmiyoruz; kaba kurgunun yarattığı ilk etkiden uzaklaşmaya çalışıyoruz çünkü senaryo, kurgu esnasında ister istemez değişecek. Akıştan bir şey eksilteceğiz veya bir sahnenin yerini değiştireceğiz; kâğıt üzerinde parlak görünen fikirlerin çalışıp çalışmadığına bakacağız. Dolayısıyla, bakış açınızı taze tutabilmek için zaman zaman malzemeden uzaklaşmanız gerekiyor. Filmin dünyası, aslında kurgu sonrası süreçte oluşmaya başlıyor. Hikâye ve anlatı sabitleşirken, ses ve efekt tasarımıyla renklendirme, filmi kendi gerçeklik düzlemine taşıyor.

Nice zamandır mahreminizde saklı kalanı kamuya açtığınız ilk gösterim, çok heyecan verici olmalı...

Elbette. Yönetmenlikle ilgili en çok zorlandığım taraflardan biri de budur. Her ne kadar kolektif bir üretimin ürünü olsa da insan, ilk anda hikâyenin

ve eserin sahibi olarak kendini çıplak hissediyor. Venedik, dünyanın en önemli üç film festivalinden biri olarak kabul ediliyor. Filmler İtalyanca ve İngilizce altyazılı olarak gösteriliyor. Filmi İstanbul'da izleyen seçicilerin bizi festivale davet etmesi, son derece gurur vericiydi. Bu davet, çok iyi bir başlangıç yapmamızı sağladı.

Seçim süreci nasıl işliyor?

Sinema Eseri Yapımcıları Meslek Birliği (SE-YAP), "Festivaller İstanbul'da" adını verdiği organizasyon kapsamında, senenin belli zamanlarında Berlin, San Sebastian, Cannes, Venedik gibi büyük festivallerin seçicilerini ağırlıyor; bu seçicilere üç gün boyunca kiraladıkları bir post-produksiyon şirketinin gösterim salonunda yerli yapım filmleri izletiyor. Birçok film yapımcısı, bu meslek birliğinin üyesi; dolayısıyla seçiciler, yapıyı, yeni yapımları izlemek adına referans kurum olarak kabul ediyor.

Ardından, "Körfez"i Hamburg Film Festivali'nde, Sao Paulo Film Festivali'nde ve Sevilla Film Festivali'nde gösterdik. Ayrıca, ExGround Film Festivali'nin açılış filmiydi. En son, 8 Aralık'ta Tiflis'te düzenlenen "Uluslararası Yarışma"da gösterime girdi. Filmin yolculuğu böyle devam ediyor.

İzmir'deki ilk gösterime dair hissiyatınızı öğrenebilir miyiz?

Filme katkı sunmuş herkes, çocukluk arkadaşlarımız ve ailemle beraber gösterimde olacak. Çok gerginim tabii (gülüşmeler)... Filmi, fikrin filizlendiği yerde bitmiş haliyle sunmak çok heyecan verici. "Bakalım, ne olacak" hissiyatı var; umarım izleyici filmi sever.

Hem "Körfez" in yolculuğu hem sonraki projeler açısından, sırada neler var?

Mayıs 2013'te yazdığım, "Yuva" adını verdiğim hikâyeyi çekmek için Venedik Film Festivali'nin mikro bütçeli filmler için atölye ve destek programına yaptığımız fon başvurusu kabul edildi. Senaryo süreci bitti, Ocak 2018'de yapım, Mayıs 2018'de set aşaması başlıyor. Fon, bize gayet yoğun bir takvim dayatıyor. Ayrıca festival, filmi sadece sağladığı finansmanla tamamlamamızı, Ağustos 2018'deki gösterim programına hazır etmemizi şart koyuyor. "Körfez" ise Başka Sinema'nın dağıtım ağına dâhil oldu; böylece İzmir'in yanı sıra İstanbul, Ankara, Bursa, Antakya ve Eskişehir'de gösterime girecek. Yeni festivallerle temasımız da sürüyor. ✨

www.kameraarkasi.org/yonetmenler/emreyeksan

Mavişehir Kıyısında 3K:

Kooperatif, kanto ve kahvehane

YAZI / FOTOĞRAFLAR ALTUĞ AKIN

New Jerseyli doğaçlama caz, serbest kompozisyon üstadı Adam Rudolph, İzmirli ve İstanbullu müzisyenlerle birlikte icra ettiği Rom Blue projesi için geçtiğimiz mayıs başında İzmir'e gelmişken kendisiyle birkaç saat laflama fırsatımız olmuştu. Bostanlı civarındaydık; Adam'ı hem buraların ruhunu hissedebileceği hem de muhabbetin hakkını verebileceğimiz bir yere götürmek istedim. Uzun uzun düşünmeme gerek kalmadı; aklıma Mavişehir Balıkçı Barınağı geldi.

Adam Rudolph bahsine bilahare dönmek kaydıyla*, Balıkçı Barınağı'nda kalalım. Zira körfezin kuzey kıyısında, yani Karşıyaka sahilinde, denizle hakikaten sıkı fıkı olunabilecek mekânların başında gelir Mavişehir Balıkçı Barınağı. Ve muhtelif nedenlerden ötürü, barınak üzerine kafa yormakta fayda vardır.

Balıkçı barınakları, adı üstünde; balıkçıların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış. Buna karşın kimisi, bulundukları mahâle bağlı olarak, zaman içinde balıkçı olmayanların da rağbet ettiği, denizle buluşma mekânlarına dönüşmüş. Meselâ Bostanlı iskelesinin batısına düşen ve ismini Çörçil (Churchill) Ahmet'in kahvesinden alan "Çörçil Balıkçı Barınağı", 2000'lerin başında ortadan

kaldırılmadan önce, tam da öyle bir mekândı.

Mavişehir Balıkçı Barınağı için de benzer bir durum söz konusu. Teknelerin bağlı durduğu limancık ve etrafındaki yapılardan oluşan barınak, aslında ağların, paragatların tamir edildiği, denizden yeni toplanmış mahsullerin karaya ulaştığı, balıkçıların istirahat ve muhabbet ettiği bir alan. Başka bir deyişle, kent içi balıkçılık kültürünün en has haliyle, sessiz sessiz aktığı bir mecla. Limancığın en ucundaki kahvehaneye bu kültürün en mühim mekânı, belki de.

Kahvehane; Karşıyaka, Bostanlı, Çiğli ve Mavişehir sakinleri için benzeri bulunmaz bir çekim noktası. Karşıyaka sahilinde denizle bu derece içli dışlı olabileceğiniz, deniz kuşlarıyla böylesine yakından

ahbablık edebileceğiniz, güneşin batışını en güzel açıdan izleyebileceğiniz yer sayılıdır. Dahası, kahvehanenin balıkçılar tarafından işletilmesi sayesinde, benzer mekânlarda maruz kalacağınız birçok dertten azade olmanız mümkün: Şuursuz fiyatlara ve saygısız sipariş baskısına burada yer yok. Mânâsız fon müziği, zinhar kahveye sokulmuyor. Mekânda müzik veya radyo çalmıyor olması, Adam Rudolph'u en çok memnun eden husus oldu. Rudolph, takaların, kuşların, denizin ve keyif çatan insanların birbiriyle muhabbetini iştibilme lüksüne bayıldı.

Hasılı; Mavişehir Balıkçı Barınağı'nın tam ucundaki kahvehane, ağlarını toplamak için denize açılmadan önce çayını yudumlayan balıkçıyla çocuğunu doğal yaşam alanında pelikan görsün diye buraya getirmiş anne babanın ya da kitabının sayfalarını çeviren liselinin -acaba Halikarnas Balıkçısı'ndan "İmbat Serinliğini" mi okuyor; yoksa İhsan Oktay Anar'dan "Amat"ı mı?- yaşamalarının kesiştiği, müteavazı bir kıyı mekânı. Ancak söz konusu kesişim alanı, keyif mabedi kahvehaneden ibaret değil. Zira balıkçılarla balıkçı olmayanların yolu, barınağa has bir ekonomik faaliyet üzerinden de kesişiyor: Balık mezatı ya da balıkçıların tabiriyle "kanto". Pazartesi günleri hariç her sabah saat dokuzda düzenlenen mezatta taptaze kaba lidakiler, barbonlar, levrekler, açık arttırma usulüyle satılıyor. Katılım herkese açık, fiyatlar hesaplı. Avlanan balıklar, mezatı düzenleyen kooperatif yönetiminden Recep Özkan'ın ifadesiyle, "doğrudan

ve capcanlı vatandaşa ulaşmış oluyor. Alan memnun satan memnun çünkü arada komisyoncu, görücü yok. Böylece gereksiz fiyatlar yok, doğrudan alım satım var." Recep Özkan, Sınırlı Sorumlu Şemikler Su Ürünleri Kooperatifi'nin başkan yardımcısı. Tabii ki kendisi de balıkçı. Mavişehir Balıkçı Barınağı'nda 2001 yılında kurulan kooperatifin balıkçı için ne anlama geldiğini iyi bilenlerden: "Önceden, manav – yani balıkçıdan alıp satan aracı – gelip balığı istediği fiyattan alabiliyordu çünkü her balıkçı kendi başınaydı. Kooperatif kurulunca, bir arada hareket etmeye başlayan balıkçıların eli kuvvetlendi." Üyeler kooperatif çatısı altında ihtiyaçlarını karşılayacak çözümler üretiyor, kendilerini aşan konulardaysa birlikte hareket ediyor. Kooperatif yönetiminden Erdoğan Büyüktuna, "kooperatif hem balıkçının buz ihtiyacını çözer hem muhtarlıkla, bakanlıkla ilişkileri yürütür" diyor. "Yani kooperatif, balıkçı için oldukça değerli; öyle mi?" diye soruyorum. Hafifçe kızarak cevaplıyor beni: "Hiç olmaz mı, bu da soru mu? Kooperatif olmazsa rezalet olur, cinayet olur" diye yanıtlıyor beni; tam da Şemiklerli bir balıkçıya yakışan hiddetle.

Kantosu ve kahvehanesiyle balıkçı barınağı, körfezin kuzey yakasının en müstesna kıyı mekânlarından. Bu değerlin mimarı Şemikler Su Ürünleri Kooperatifi'nin balıkçıları ama tabii ki yalnız değiller; çorbada tuzu olan başkaları da var. Bu kıyı parçasının imara açılmasını sağlayanlar, barınağı kooperatife emanet edenler, balığı sofrasından eksik etmeyenler, yerel balıkçısının değerini bilenler; çeşitli failer ve fiiller.

Bu kenti şuradan, buradan farklı kılan çeşitli dinamiklerin bulunduğu bir vakadır Mavişehir Balıkçı Barınağı. Aynı zamanda, sahip çıkılmazsa mazi olma riski taşıyan bir değerdir; bir kültür mekânıdır. Ve belki de, ileride atılması gereken adımlara dair bir ipucudur.

* Adam Rudolph'un parçası olduğu Rom Blue projesi, IKPG bileşenlerinden Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin ev sahipliğinde gerçekleşti. Rudolph'un İzmir'den götürdükleri arasında Balıkçı Barınağı'nda gerçekleştirdiğimiz muhabbetin izlerinin olduğu şüphe yok. Söyleşinin tümüne ve Rom Blue projesi hakkında detaylı bilgiye romblue.yavas.yasa.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Ayşe Temiztaş

“Kadın kooperatifleri ideal geleceği örgütlerken büyük rol oynayacak”

HALE ERYILMAZ

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) Ege Bölge Temsilcisi Ayşe Temiztaş ile Türkiye’de yirmi yılını deviren kadın kooperatifleri örgütlenmesini, kooperatiflerin kadınların sosyo-ekonomik hayatına etkisini ve İzmir’deki güncel gelişmeleri konuştuk.

Kendinizden ve kadın kooperatifleri deneyiminizden bahseder misiniz?

En zorlandığım soruyla başladınız. Mesleğim öğretmenliği çok kısa süre yapabildim. Kadınların ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm bulmak, eşitlik taleplerini karşılayacak yordamlar üretmek ve demokrasi mücadelesine katkı sunmak, çok genç yaşlardan beri yaşamımın odak noktasındaydı. Yirmi iki yıl yurt dışında yaşadıkdan sonra, iş nedeniyle, 2003 yılında Çanakkale’nin Biga ilçesine yerleştim. Bigalı kadınların sosyal ihtiyaçlarına, karşı karşıya

kalmış olduğu ekonomik zorluklara, çocukların eğitim sorunlarına duyarsız kalamayınca, kolları sıvamaya karar verdim. Bu ihtiyaçları gidermek için birlikte ne yapabileceğimizi tartıştığımız bir buluşmada, kooperatif modeliyle örgütlenme fikri geçti aklımdan. Nereden başlayabileceğimizi araştırdığımda, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı’nın (KEDV), kadın kooperatiflerine yönelik örgütlenme modelleri geliştirdiğini gördüm. KEDV’den aldığım bilgi, eğitim ve teknik destekle, Bigalı kadınların bir kooperatif çatısı altında

Nahil Dükkan

örgütlenmesine yardımcı oldum. İkinci kooperatifi, birkaç yıl sonra Karabiga Beldesi'nde kurduk. Her iki kooperatifte, okul öncesi eğitim ve bakım hizmetlerini de kapsayan, kadın ve çocuk merkezleri hayata geçirdik. Eğitim ve sosyal işler temelli çalışmalara devam ederken, unlu gıda üretim atölyesini devreye soktuk; çeşitli kafelerde, lokantalarda ve ilçe merkezlerindeki semt pazarlarında satış noktası zincirleri kurduk. Bu zaman diliminde, yerelde çok sayıda kadını kolektif bir üretim-paylaşım sürecinde aktif rol almaya davet ettik. Kısa sürede yüzlerce kadının KEDV'in yürüttüğü eğitim programlarından faydalandığını söyleyebilirim.

2010 yılında İzmir'e yerleştim. O günden bu yana, KEDV'in saha çalışanı olarak, Ege bölgesinde kadın gruplarının örgütlenmesine yardımcı olmaya çalışıyorum.

Sizi bu alanda çalışmaya ne motive etti?

Kadınların örgütlenerek hak temelli mücadele alanlarında kendilerine yer açması, seslerini duyurması, kendi gündemlerini yaratması, yeni yaşam deneyimlerinin peşinde koşan her kadını motive eder. Toplum ve sistem

tarafından sıradanlaştırılan kadınların kendi güçlerini, yaratıcılığını ortaya çıkarmasına, birlikte değişim yoluna girmesine tanık olmak, beni çok heyecanlandırıyor.

Türkiye'nin kadın kooperatifleri tarihini kısaca özetler misiniz? Nasıl gelişti, ne tür alanlarda yoğunlaştı?

Kadın kooperatiflerinin ortaya çıkışında, 1986 yılında kurulan KEDV'in önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. Yoksul kadınlar, önceki dönemlerde çoğunlukla kadın ve çocuk merkezlerinde örgütlenmiş. 2001 yılında ihtiyaç odaklı bir örgütlenme modeli geliştirmek için bu merkezlerde, mahallelerde kadınlarla birebir çalışmaya karar veren KEDV, kooperatifi en uygun örgütlenme modeli olarak belirlemiş. Önce, ihtiyaca uygun bir ana sözleşme örneği hazırlanmış. O zamanlar, şimdiki gibi çerçevesi bakanlıkça belirlenmiş ana sözleşme örnekleri yok. Kadın kooperatiflerinin adı mevzuatta dahi geçmiyor. KEDV, ana sözleşmenin ardından, kooperatifleşme girişimlerini desteklemek için bir el kitabı çıkartmış. 2004 yılında, o güne dek kurulan on dört kadın kooperatifinin katılımıyla bir toplantı düzenlenmiş. Ben, 2005 yılında otuz beş kooperatifin katılımıyla düzenlenen "1. Kadın Kooperatifleri Buluşması"nda sürece dâhil oldum. 2008 yılına gelindiğinde, tüm kadın kooperatiflerini birbirine bağlayacak bir iletişim ağı ve destek merkezi kuruldu. 2011 ve 2015'te ulusal kapsamlı toplantılar yapıldı. 2015 yılındaki toplantıya yirmi yedi ilden, altmış kadın kooperatifini temsilen, doksan dokuz kadın katıldı. Neredeyse on yılı kapsayan bu dönemde, kadın kooperatiflerinin faaliyet alanlarından sorumlu bakanlıkların katılımıyla, kooperatiflerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çözüm önerilerini konu alan çok sayıda görüşme ve çalıştay gerçekleştirildi; yasalarda yapılabilecek değişiklikleri içeren tasarımlar hazırlandı.

2014'ün şubat ayında, KEDV'in öncülüğü ve yedi kadın kooperatifinin girişimiyle SIMURG Kadın Kooperatifleri Birliği kuruldu. Bugüne dek Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı, ünvanında kadın ibaresi taşıyan yüz elli iki kooperatif kurulmuş fakat bunların sadece sekseni aktif durumda. Tarım Bakanlığı'na bağlı, ortaklarının çoğu veya tamamı kadın olan, yirmi sekiz tarımsal kalkınma kooperatifini de unutmayalım.

KEDV'in kadın gruplarına ve kooperatiflerine sağladığı güncel destekler, hizmetler hakkında bilgi verir misiniz?

Vakıf, 2001 yılından beri, kooperatifleşmek isteyen kadın gruplarına kuruluş süreci ve işletme konusunda eğitim ve teknik destek veriyor, danışmanlık hizmeti sağlıyor. Mevcut kooperatiflerin arasındaki iletişimi ve işbirliğini güçlendiriyor. Düzenlediği onlarca değişim, izleme, bölge toplantılarıyla kooperatifleri birbirlerine bağlıyor. Böylece, yapılar arasında deneyim paylaşımına zemin yaratmış oluyor.

KEDV, kadın kooperatiflerinin kapasitelerinin geliştirilmesi için programlar da tasarlıyor. Örneğin kadın ve çocuk merkezleri modelinin tüm kooperatiflerde uygulanması için danışmanlık desteği veriyor; kadınların ekonomik sürece katılımını artırmak için liderliğe ve girişimcilığe yönelik çeşitli eğitim programları yürütüyor. Ürün tasarımı, iş geliştirme, pazarlama, proje destekleri sağlıyor. Meselâ, bu yıl içerisinde İstanbul ve İzmir'deki kooperatiflerin katılımıyla tasarım ve ürün geliştirme atölyeleri yaptık.

KEDV, savunuculuk çalışmalarını da kolaylaştırıyor. Kooperatiflerin gelişimini, sürdürülebilirliğini engelleyen yasaların değişmesi için düzenli olarak rapor hazırlıyor. Öneriler geliştiriyor, çalıştaylar düzenliyor. Biliyorsunuz, Türkiye de ilk mikro kredi

programını KEDV uyguladı. MAYA adı verilen bu program kapsamında, 2002 yılında Kocaeli ve Eskişehir'de ikâmet edip yıllardır kendi işini kurmayı hayâl eden binlerce kadına kredi dağıtıldı. Vakfın 2003 yılında kurduğu iktisadi işletmesi NAHİL ise dar gelirli kadınlara tasarım ve ürün geliştirme desteği veriyor; üretilen ürünleri yurt sathına pazarlıyor. İstanbul ve Mardin'in ardından, bu sene ağustos ayında İzmir, Kemeraltı'nda açılan dükkân, gittikçe genişleyecek bir perakende zincirinin parçası. Bu dükkânlarda bireysel ya da kooperatif ortağı dört bine yakın kadının ürünleri pazarlanıyor.

Nahil Dükkân

İzmir'deki kadın kooperatiflerinin yürüttüğü çalışmalar nasıl ilerliyor? Ne durumdayız?

Son iki yıl içerisinde, ilçe belediye başkanlarımızın yoğun desteği sayesinde kadın kooperatiflerinin sayısı bir hayli arttı. Örneğin, 2010 yılında İzmir'e geldiğimde sadece Mordoğan Kooperatifi ve ortaklarının tamamı kadınlardan oluşan Seferihisar Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi aktifti. Belediye başkanının girişimiyle kurulan Balçova Kadın Kooperatifi ise henüz faaliyete geçmemişti. Biz de bu bölgeyi aktive etme kararı aldık ve yedi semt evinde, yüzlerce kadının katılımıyla sayısız toplantı yaptık; ihtiyaç analizini çıkardık ve eğitimler düzenledik. Arkasından Ödemiş,

Urla
Kooperatifi El
İşleri ve Unlu
Gıda Atölyesi

Menemen, Urla, Bornova, Bayraklı, Karşıyaka, Kavacık, Bergama, Çeşme, Avukma, Karabağlar-Kargönül ve Bayındır'daki doğal ürünler tarımsal kalkınma kooperatiflerinin kuruluşuna destek olduk.

Hâlihazırda İzmirli kadınlar tarafından kurulmuş on iki işletme kooperatifinin yanı sıra Seferihisar-Hıdırlık, Bayındır ve Foça'da tamamen kadın ortaklar tarafından kurulmuş üç tarımsal kalkınma kooperatifi bulunuyor. Menderes, Gaziemir, Tire, Beydağ gibi ilçelerdeki örgütlenme girişimleriye devam ediyor. En eski kooperatiflerden biri olan, işe nergiz üretimiyle başlayan Mordoğan Kooperatifi, son birkaç yıldır seramik ürünlere yoğunlaştı. Balçova ve Çeşme'deki kooperatifler lokanta işletiyor. Ayrıca her iki kooperatifin hediyelik eşyalar, takılar yapan ve satan çok sayıda ortağı var. Bornova'daki kooperatif, belediyenin işletmesini verdiği bir spor kompleksinin mutfağını işletiyor. Kimi kadınlar örgü oyuncak, hediyelik eşyalar üretiyor. Kavacık Köyü'ndeki kooperatif ortağı kadınlar, pekmez yapıyor, üzüm kurutuyor; ayrıca kahvaltılık gıda maddelerini hazırlıyor. Karabağlar belediye başkanı, birkaç ay önce bu kooperatife atölye ve satış noktası olarak kullanılacak bir mekân tahsis etti. Kahvaltı mekânı ve çocuklar için oyun odasına dair hazırlıklar devam ediyor.

Gıda üretiminden başladım, oradan devam edeyim: İşbirliği protokolü çerçevesinde, Urla belediye başkanının işletmesini kooperatife verdiği çay ocağından onlarca kadın faydalıyor. Bu kadınlar, ayrıca unlu gıda ve konserve gıdanın yanı sıra ev tekstili, hediyelik eşya üretiyor. 2011 yılında kurulan Ödemiş'teki kadın kooperatifi, ipek dokuma ve boyama üstüne yoğunlaştı. Sabancı Vakfı'ndan proje desteği alan bu kooperatif, daha ziyade iğne oyası ve hediyelik ürünler üzerine çalışıyor. Şimdilerde, Birgi'de bir satış dükkânı açmaya hazırlanıyorlar. Karşıyaka, Bayraklı, Bergama, Karabağlar-Kargönül ve Avukma kadın kooperatiflerine ortak olan kadınlar da benzer alanlarda üretim yapıyor. Birçok kooperatifin, ilçe belediyelerine sipariş üzerine hediyelik eşya ürettiğini söyleyebiliriz. Menemen Kooperatifi, erken çocukluk konulu eğitimler düzenliyor. İşlettikleri yuvada seksen civarında çocuğa eğitim ve bakım hizmeti veriliyor. Eğiticisi, aşçısı, temizlik görevlisi, koordinatörü derken, bu yuva ondan fazla kadını istihdam ediyor. Seferihisar-Hıdırlık'taki tarımsal kalkınma kooperatifi, ülkenin en deneyimli kooperatiflerinden biri. İzmir, yerel lezzetlerin yurt içine ve yurt dışına tanıtımı konusunda olağan üstü mesafe kaydetmiş Köy-KOOP ile ne kadar gurur duysa azdır. Başkanlığını Neptün Soyer'in üstlendiği bu kooperatif, "Seferipazar" markasıyla dünyanın dört bir yanına e-ticaret yapıyor. Neptün Soyer'in bu yıl Köy-KOOP İzmir'in ilk kadın başkanı olduğunu eklemek isterim.

Son iki yıldır ortaya çıkan kooperatifler arası koordinasyon ihtiyacı üzerine, İzmir Kadın Kooperatifleri Koordinasyonu'nu kurduk. İzmir Kadın Kooperatifleri Koordinasyonu, KEDV'in çerçevesini çizdiği çalışmaları yerelde yürütüyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü ile bu alanda pek çok ortak faaliyet düzenliyoruz. Belediye, mekân ve uzman temini konusunda bize destek vermeye devam ediyor. Buna ek olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Fabrikası Müdürlüğü ile birlikte, kadın kooperatiflerinde ekonomik girişimleri güçlendirmek için maliyet planlama, markalaşma ve beceri üzerine eğitim programları yürütüyoruz. Konak Belediye Başkanı Sayın Sema Pekdaş, ilçede kurulu bir kooperatif olmamasına karşın, her ayın birinci ve üçüncü cumartesi günü, Hatay semt pazarını üretici kooperatiflerine tahsis ediyor.

Kooperatifleşmenin kadın hareketine sağladığı faydalar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kadın kooperatifleri; özellikle hayatı boyunca çalışmamış, ekonomik özgürlüğünden yoksun kalmış, iş yeri kuramayan veya emekli maaşıyla geçim sıkıntısı çeken dar gelirli kadınlara alan açıyor. Dolayısıyla, bu kooperatifleri bir yaşam ve mücadele alanı olarak tanımlayabiliriz. Kooperatifçilik, günlük hayatın angaryaları ve eril baskı mekanizmaları arasına kısırlanmış kadınları örgütlenmeye ve kendi kurumlarını yaratmaya teşvik ederken umutsuz ve kendini her gün tüketen bireyler olmaktan çıkıyor. Kendi kararlarını alan, işi yeteneklerine göre paylaşan, ortak ihtiyaç ve talepleri tespit eden, çalışma ilkelerini bizzat belirleyen bireyler olmanın yolunu açıyor. Kadınlar, böylece becerilerini ve kapasitelerini geliştirmeyi, bilgiye ve hizmete nereden, nasıl ulaşacaklarını öğreniyor. Mahalleyle ve toplumla ilişki kurarken kendilerine güven kazanıyor. Gelir akışını kendileri yönetiyor, eşe bağımlı yaşamaktan kurtuluyorlar.

Bu gelişim süreci, doğal olarak sosyal ve politik yaşama katılımı tetikliyor çünkü kadınlar, inisiyatif aldıkça hak talep etmeye başlıyor. Belki yaşamlarında ilk kez yerel yönetimlerle, destekleyici kurumlarla diyalog içine girme, gündemlerini oluşturma ve kendilerini doğrudan ifade etme fırsatı buluyorlar. Kendileri için talep ettiklerini, başka kadınlar için talep ediyor, bunun mücadelesini veriyorlar. Kısacası dayanıştıkça, kendilerine ve birbirlerine değer vermeyi tecrübe ediyor; kolektif liderlik anlayışı zemininde ilerledikçe, toplumsal konumlarını güçlendirmeyi pratik ediyorlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele ediyor; beraberce öğrenerek, birlikte yürümeye çalışıyorlar.

Kadın kooperatiflerinin gelecekte kadınlar açısından oynayacağı rolü nasıl tarif ediyorsunuz?

Kadın kooperatifleri, çoğu kooperatif gibi ortaklarına sadece ekonomik fayda sağlamayı gözetmiyor. Bu kurumlar, ekonomik faydadan çok, sosyal fayda sağlamayı amaçlıyor. İster kabul edelim, ister etmeyelim; sadece ülkemizde değil, bugün pek çok ülkede merkezi ve yerel yönetimler yoksulların, kadınların ihtiyaçlarına hakkıyla yanıt

veremiyor. Yoksulluk tanımını sadece ekonomik bir çerçeveye oturtursak hata yaparız. Kadınlar sosyal, kültürel ve politik alanlardan da dışlanıyor. Ayrımcılığa, şiddete, mahalle baskısına maruz bırakılıyor. Kadınlar artık nasıl yaşayacağına, çocuklarının eğitimine kendisi karar vermek istiyor. Hayatında söz sahibi olmak ve değer görmek istiyor fakat biliyor ki bu değişimi bireysel olarak gerçekleştirmesi olanaksız. Ekonomik ve sosyal sorunların bütünselliğini kavrayan türden örgütlenmelerin özgürlükçü ve eşitlikçi bir geleceği kurarken oynayacağı rol, tam da burada önem kazanıyor: Kooperatifler, örgütlenme odakları olarak kadınlara kapsayıcı, katılımcı, demokratik, kolektif üretime açık zeminler yaratıyor; becerileri ortaklaştırıp yaratıcılığa alan açarak kamusal hayata hizmet sunuyor. Bir yandan da merkezi ve yerel yönetimlerin üstesinden gelemediklerini başarıyor; kadınlar, küçük desteklerle çocuklarının yaşamını iyileştiriyor. Kooperatif modeli bunun için yeniden itibar kazanıyor. Birçok ülkede sosyal ve eğitim hizmetlerinin çoğunu kooperatifler karşılar hale geldi. Örneğin, İtalya'da sosyal hizmetlerin %60'ını bu alanda çalışan kooperatifler sağlıyor. İsveç'te kadınların kurduğu sosyal kooperatifler, kamu desteğiyle erken çocukluk üzerine eğitim hizmeti veriyor. ILO, FAO gibi uluslararası kuruluşlar, kadın kooperatiflerine yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmış durumda; az gelişmiş ülkelere tavsiyelerde, önerilerde bulunuyor.

Kadın kooperatiflerinin ihtiyaçlarını giderecek, önündeki engelleri kaldıracak yasal düzenlemelerin acilen hayata geçirilmesi, bu kooperatiflerin öncülük ettiği ekonomik girişimlerin, verdiği hizmetlerin desteklenmesi gerekiyor. Sürdürülebilir iş alanlarının yaratılması için finansman desteğine ihtiyaç var. Kadın kooperatifleri, bu ve benzeri ihtiyaçlar karşılığında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, ekonomik ve toplumsal kalkınmaya ivme kazandırmak adına hissedilir düzeyde katkı sunacaktır. ✚

www.kadinkooperatifleri.org

www.kedu.org.tr

Göç Mutfağında Yeni Bir Halka: Falafel

CENKER EKEMEN

Falafele “İyi Tasarım İzmir_2” ekinliğinin ilk günlerinde, Basmane’nin ara sokaklarında, bir esnaf lokantasında rastladık. Çoğumuz için karnımızı doyurabileceğimiz en iktisatlı seçenektir. Vegan arkadaşlar içinse hayvansal gıda içermeyen bir kurtarıcı...

“Coğrafya kaderdir” der, İbn-i Haldun. Haksız sayılmaz; su kaynakları, denize yakınlık, iklimsel geçişler, topoğrafik yapı, ulaşım ağı, bölgenin tarım potansiyeli ve komşu bölgelerle ilişkiler, o coğrafyada yaşayan tüm toplulukları doğrudan etkiler. Üretim şekilleri, yaşam biçimleri, kültürel kodlar, tarihi gelişmeler de coğrafyanın olanaklarıyla doğru orantılıdır. Peki, tersi de doğru mudur? Kader coğrafyayı belirler mi? Kader; şüphesiz ki dağların, ovaların büyüklüğünü veya nehirlerin uzunluğunu belirlemez ancak hangi coğrafyayı kendine mesken tutacağını seçer.

Tarihi boyunca deniz aşırı ülkelerle temas kurmuş, ticaret yollarının ilk ya da son durağı olmuş coğrafyamıza bakarken, toplumsal ve kültürel belleği konuşurken, es geçemeyeceğimiz

bir kavramdır göç. İzmir’in kimliğini ve sosyo-kültürel yapısını tanımlarken sıkça kullandığımız “kozmopolit” kavramının temelinde yine göç olgusu yatar. Zorunlu ya da bilinçli tercihlerin sonucunda, tarihi boyunca göç almış ve göç vermiş bir kenttir İzmir. Kültürel kodlarını aldığı göçle zenginleştirmiş, bu kodları yine göçle uzak coğrafyalara taşımıştır. Şehrin övündüğümüz kucaklayıcı ve çağrıcı karakteri de dört bir yandan aldığı göçün sonucunda ortaya çıkmıştır. Özetlersek, evet; göç bu coğrafyanın kaderidir.

Kentler de doğar büyür ve yok olur; her canlı varlık gibi, özgün genetik yapıları ve metabolizmaları vardır ve önceki dönemlerin izini barındırmakla beraber, oluşan birikimi sonraki nesillere aktarır. Mimari karakteri, jargonu, müziği, sineması,

endüstriyel birikimi, denizle ilişkisi, yeme içme alışkanlıkları gibi birçok etmen yan yana gelip, kentin kültürel belleğini oluşturur. O kent, İzmir gibi göçün kader olduğu bir kentse miras, haliyle sayısız kültürün bıraktığı izleri aynı anda taşır.

İzmir'e has yemek kültürünü oluşturan tariflerin neredeyse tamamı ya göçle kente gelmiş ya da göç sayesinde güncellenmiştir. Böylelikle kent, mutfak üzerinden bir kabulleniş gösterir; lezzet belleğine yeni bir halka eklemiş olur. "Sanayi"de çalışanlar bilir; boyoz, fırında yumurta ve demli çay üçlüsü, en pratik, en ucuz işçi kahvaltısıdır. Bu üçlüyle beyaz yakalılar vapurda; gece hayatının müdavimleri ise sokakta kahvaltı etmeyi yeğler. Ahmet Uhri'nin deyimiyle, muhtemelen dini alandan gelip sekülerleşmiş tek örnektir, boyoz. 15.yüzyılın sonlarında İspanya'dan ve Portekiz'den kopup Akdeniz'in bir başka liman kentine gelmiş Sefaradların İzmir'e bıraktığı mirasın ayrılmaz parçasıdır. Nasıl ki Mardinliler, Giritli komşularının spesiyalı, sahan yemeği midye salmayı kabuğa doldurup bu şehrin gastro-kültürüne kazandırdıysa, Suriyeliler de falafeli aranan bir atıştırılabilirlik olarak alışkanlık listemize ekleyebilir.

Yeni İzmirlielerin yanlarında taşıyıp getirdiği, tüm Orta Doğu halklarının sevgilisi bir yemeğin belki on yıl sonra İzmir'in sokak lezzetleri envanterinde başa oynayacağını iddia etmek, bugün size anlamlı gelmeyebilir ama tarihi boyunca ev sahipliği yaptığı sayısız toplumun kendine has lezzetlerine mutfağında yer açmış şehrimizin bize sunacağı bu gibi sürprizlere açık olmakta fayda var. Son birkaç yıldır Suriyeli göçmenlerin merkezi haline gelmiş Basmane sokaklarında açılan onlarca lokantanın menüsünde başrole oynayan falafel, şimdilerde farklı servis biçimleriyle İzmir'in en lüks restoranlarının menülerinde orta sıralara terfi etmiş görünüyor. Görünen o ki falafel, yaygınlaştıkça kentin çabuk yemek kültüründe kendine kalıcı bir yer edinecek. Elbette, hikâyesini de merak edenler için saklı tutmaya devam edecek.

Farklı kaynaklar, "nohut ya da baklayla yapılan bir tür köfte" olarak nitelendirilen falafelin menşei hakkında farklı görüşler sunsa da ortak kanı, Orta Doğu çıkışlı bir tarif olduğudur. Kuzey Hindistan'dan İsrail'e, Libya'dan Suriye'ye, Fransa'dan Anadolu'nun güneyine uzanan devasa bir coğrafyada, yoksulların dostu, baş protein kaynağıdır. Yapılışı, küçük farklılıklarla sözünü ettiğimiz coğrafyanın her noktasında aynıdır. Canınız çektiyse, farklı coğrafyalara selâm duracak bir malzeme listesiyle kotarabileceğiniz, tarif kısmına geçelim:

Malzemeler:

- 1 su bardağı nohut (bir gece önceden ıslatılmış)
- 2 yemek kaşığı tahin
- 1 adet orta boy kuru soğan
- 2 adet yeşil soğan
- ½ demet maydanoz
- ½ demet reyhan
- ¼ demet kişniş
- 2 adet jalapeno biberi
- 2 yemek kaşığı susam
- ½ çay kaşığı kimyon
- ½ çay kaşığı zerdeçal
- ½ çay kaşığı köri
- 1 çay kaşığı tuz
- ½ çay kaşığı taze çekilmiş tane karabiber
- ½ su bardağı galeta unu
- 1 çay bardağı sıvı yağ

Yapılışı: Çekirdeklerini çıkarttığınız jalapeno biberleri, yaprak kısımlarını ayırdığınız kişniş, maydanoz, reyhan ve taze soğanla birlikte ince ince kıyın. Kuru soğanı, iri parçalar halinde doğrayın. Derin bir karıştırma kabına aktaracağınız nohuta kıydığınız malzemeyi, kuru soğanı, tahini, susamı, kimyonu, zerdeçalı, köriyi, kararınca tuzu ve taze çekilmiş tane karabiberi ekleyin. Tüm malzemeyi özlü bir hamur olacak şekilde, püre haline getirin. Sıvı yağı derin bir tencerede kızdırın. Hazırladığınız hamurdan alacağınız parçalara elinizde yuvarlayarak şekil verin ve galeta ununa batırıp kızgın yağda atın. Dış kısmını çıtırlaşana kadar kızartacağınız falafellerin iç kısmının yumuşak kalmasına dikkat edin.

Kimsemin yaşadığı coğrafyayı terk etmek zorunda kalmadığı bir dünya, dostluklara ve kaynaşmaya vesile olacak sofralar temenni ediyoruz. Afiyet olsun. ✚

Güney Akdeniz'in Ortak Kültür Hareketi: Med Culture

NURSAÇ SARGON

Akdeniz'in güneyinde yer alan ülkelerin kültür politikalarının geliştirilmesi fikriyle, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Med Culture, dört yıllık bir bölgesel program. Katılımcı bir yaklaşım doğrultusunda sivil toplum aktörlerinin, bakanlıkların, kültür alanında faaliyet gösteren özel ve kamu kurumlarının paydaşlığında şekillenen program; ulusal otoriteler, sivil toplum aktörleri, uluslararası kuruluşlar ve AB tarafından fonlanan bölgesel programların faaliyet tasarımı ve uygulamalarına yönelik bir çerçeve çiziyor. Bununla beraber; Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Tunus, Filistin ve Libya'yı kapsayacak şekilde proje kültürü, ifade özgürlüğü ve sürdürülebilir kalkınma için nihai araç olarak kabul edilen kurumsal ve sosyal ortamın gelişmesine önyak olmayı amaçlıyor.

Med Culture, bakanlıklar arası işbirliğinin teşvik edilmesini, kültür için ulusal eylem planlarının hazırlanmasını, örgütsel yapıların iyileştirilmesini ve bölge ülkelerinde kültür yönetiminin gelişimini önceliğe koyuyor. Bunlara ek olarak, sivil toplum kuruluşlarıyla kamu ve özel sektör kapasitesinin karşılıklı olarak güçlendirilmesi, merkez dışındaki bölgelerde kültür-sanat faaliyetlerinin genç

nesilleri içerecek şekilde tasarlanması, izleyici geliştirilmesi, çeşitli sektörlerle kültür aktörleri arasındaki işbirliğinin desteklenmesi, kültür yönetimi kavramının geliştirilmesi gibi konularla ilgileniyor. Med Culture'ın işaret ettiği kaynaklara, açık çağrılara ve başarılı örneklerle, web sitesi üzerinden ulaşılabilir.

Med Culture programı, bölgesel konferanslardan, ulusal odak grupları

üzerinden ilerleyen çalışmalardan, tematik atölyelerden ve eğitmen yetiştirmeye yönelik pratiklerden oluşuyor. Program, alanında uzman kişiler ve nitelikli işletmelerden oluşan bir teknik yardım birimi tarafından uygulanıyor. Bu yardım birimi, AB tarafından belirlenen genel program direktörü ve ilgili ülkelerdeki heyetlerle koordinasyon içinde çalışıyor. Birim, kolaylaştırıcı olarak, faaliyet gösterdiği katılımcı ülkelerde kültür sektörünün gelişim sürecine eşlik etmeyi amaçlıyor.

MISIR RAPORU NE SÖYLÜYOR?

Mısır'ın projeye dâhil edilme süreci ve sonrası hakkında Med Culture'ın internet sitesinde yer alan rapora göre, Ocak 2011 devrimiyle Mısır'daki entelektüel alan yeniden yapılandırıldığında, farklı disiplinlerde üreten genç sanatçıların ortaya çıkması ve kültür alanında çalışan bağımsız aktörlerin harekete geçmesiyle yeni bir kültür politikası-reformu önerildiğini görüyoruz. Mısır'ın kültürel sahnesi, bugün itibariyle sektörde köklü bir değişikliğe gitme veya bunu kademeli olarak gerçekleştirme fikri arasında gidip gelse de kültür alanında devlet tekeline dönüş ihtimali, oldukça uzak görünüyor. Yalnızca yüksek gelir grubunun kültürel aktivitelere ulaşabildiği Mısır'da, aktivitelere daha geniş kitlelerin katılımını çekmek, öncelik haline gelmiş.

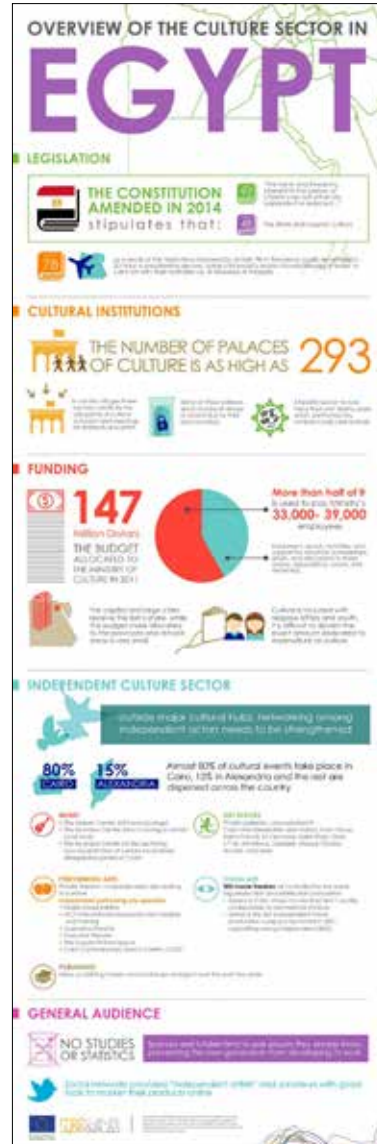
Farklı nesiller ve farklı kesimler, Mısır'ın kültür sahnesinde gerçekleşmesi beklenen değişimi harekete geçirmek için değişik yaklaşımlar sergiliyor. Nasser (Nasır) döneminde yetişen entelektüeller, devletin kültür alanından tamamen çekilmesi fikrini reddederken genç nesiller, önceki yapının külliyen yıkılması gerektiğine inanıyor. Bu iki yaklaşım arasında denge kurmaya çalışan tarafların yanına, mevcut yapıyı olduğu gibi korumakta ısrar eden hükümet yetkilileri yerleşiyor.

Mısırlı kültür-sanat aktörlerinin çoğu, sektörün değişim geçirmesi için gereken elverişli ortamın ancak zaman içerisinde oluşacağına hemfikir görünüyor. Gerek kamu gerek özel sektörde modası geçmiş mevcut yapıların, yaklaşık on yıl içinde topyekün dönüşüme uğrayacağı öngörülüyor. Bu dönüşümün gerçekleşmesi için ortadan kaldırılması gereken en büyük engel, fonlama opsiyonlarına ilişkin sıkıntı.

Yurt dışından fonlara başvurmak her ne kadar sivil toplum kuruluşlarına ve bağımsız sanatçılara katkı sağlasa ve deneyim kazandırsa da fon sağlayıcıların gündemine uymak, aktörlerin özgürlüklerini kısıtlıyor. Aktörler, buradan yola çıkarak alternatif finansman kaynakları yaratmanın peşine düşüyor. Ayrıca, daha geniş kesimlerin

ilgisini çekecek türden etkinlikler tasarlamaya yönelip, hayatta kalabilmek adına yeni modeller geliştirmeye çalışıyor.

Mısır'da kültür alanlarını genişletmek ve geliştirmek için takip edilen diğer bir yöntem, kültür ağıları örmek. Bu ağıları örmek adına İskenderiye ve Kahire'deki kültür aktörlerinin işbirliği içinde düzenlediği etkinlikler -her ne kadar El Mawred bu konuda çaba gösterse de- zamanında tüm odakları birbirine bağlayamadığı için kadük kalmış; sarf edilen çabalar zamanla unutulup gitmiş. Bu yüzden, kültür alanında faaliyet gösteren aktörleri daha etkin şekilde temasa geçirecek ve organize edecek bir veri tabanının oluşturulması kaçınılmaz görünüyor.

Ülkede yaşanan devrim sonrasında kamusal yaşam yeniden yapılandırılırken, politik eğilimlerin çeşitli çatışma alanları ürettiğine değinilmiş. Mısır'daki bazı gruplar, siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle varlıklarını sürdüremez hale gelmişken, başka gruplara mensup olup kültür politikası alanında çalışanlar, gün geçtikçe daha az bir araya gelmeye başlamış. Bu grupların bir sonraki adıma geçmek için gerekli görülen lobicilik faaliyetlerine girişmek konusunda kararsızlık yaşadığı değerlendiriliyor. Buna karşın, kültür alanında çalışmaya devam edebilmek için işlevsel politikalar geliştirmeleri gerektiğinin farkındalar. Bu politikaları geliştirmeye yönelik olarak, alandaki öncü aktörlerin yeniden organize olması, orta ve uzun vadeli programlar hazırlamak için işbölümüne gitmesi, gelecek stratejilerini belirlemek ve toplumun beklentisine yanıt verebilmek adına, ampirik araştırmalara, alan çalışmalarına yönelmesi bekleniyor. Kültür yasalarının ancak o kertede yeniden ele alınabileceği ifade ediliyor. Bunlara ek olarak yeni sanatçıları, kültür yöneticilerini ve alternatif iş modellerini ortaya çıkaracak düzenli eğitimlerin modellenmesinin gereği vurgulanıyor.

Devlet politikasının kültür üzerindeki etkisi her ne kadar yadsınmaz bir gerçek olsa da, sivil toplum kuruluşlarının Mısır'da düzenlediği etkinlikler

ve bu etkinliklere gösterilen yoğun ilgi, ülkenin kültür hayatında STK'lerin oynadığı rolün ne kadar kritik olduğunu bir kez daha gözler önüne seriyor. Tüm bu gelişmeler, kültür alanına ilişkin kamusal tartışmaların kapılarını açmakla beraber, uzun zamandır görmezden gelinen dosyaların masaya konmasına vesile olmuş. Her ne kadar mevcut ekonomik koşullar yakın gelecekte kültüre ayrılan bütçe artışına izin vermeyecek olsa da, sivil toplum aktörleri, UNESCO tarafından belirlenen standartlar doğrultusunda bir artış için zemin yokluyor. Kültüre ayrılan bütçenin kamu ve bağımsız sektörler arasında eşit olarak paylaşılması koşuluyla, %1'e yükseltilmesi talep ediliyor.

Bakanlığın kültürü pazarlama açısından başarısız olduğunu iddia eden, sivil toplum aktörlerini hayır kurumlarının kültür derneklerinden daha iyi çalıştığı gerçeğiyle yüzleşmeye çağıran rapora göre, 1960'lardaki deneyim üzerinden ilerlemeyi düşünenlerin başarı göstermesi, kültür piyasasının benimsediği güncel mekanizmaların tamamen farklılık göstermesinden dolayı mümkün görünmüyor. Bağımsız sahne, şimdye kadar genç yeteneklerin ortaya çıkartılması ve sürdürülebilir bir çalışma ortamının yaratılmasında başarısız olmuş görünse de genç kültür üreticilerinin ve yöneticilerinin kendiliğinden ortaya çıkması, iyiye işaret olarak değerlendiriliyor. ✚

www.medculture.eu

Dionisis Christoflogiannis, "Feels Like Home", 2017

6. Selanik Çağdaş Sanat Bienali

“Gitmeden önce kalmak için her şeyi yaptığımı bil”*

NURSAÇ SARGON

Selanik ve Yunanistan’ı çağdaş sanat bienaller ağında uluslararası bir konuma yerleştirme amacıyla, Yunanistan Kültür Bakanlığı ve Devlet Kültür Müzesi’nin katkılarıyla, ilki 2007 yılında organize edilen Selanik Çağdaş Sanat Bienali, bu yıl “Imagined Homes” başlığı altında düzenleniyor. Bienal düzenleme fikri, güncel sanatı desteklemeye yönelik maddi kaynak bulma sıkıntısıyla yüz yüze kalan Selanik’te yeni fikirleri cesaretlendirmek ve sanatın gelişimine katkı sağlamak amacıyla ortaya çıkmış. Programını hazırlarken, benzerlerinin sahip olduğu finansal imkânların sadece beşte biriyle yetinmek zorunda kalan bienal, bu kez odağına küresel göç problemini koymuş.

Çerçevesini diaspora, ana yurt, kültürel asimilasyona güncel yaklaşımlar ve sürekli değişim halinde olan ev imgesi gibi kavramlar üzerinden çizen “Imagined Homes”, doksandan fazla sanatçı ve sanatçı grubunu alıyor. Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, Çin, Kolombiya, Küba, Kıbrıs, Çekya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İran, İsrail, İtalya, Letonya, Fas,

Yeni Filipinler, Romanya, Rusya, Güney Afrika, Sırbistan, Slovakya, İspanya, İsviçre, İsveç, Tunus, Türkiye, İngiltere ve ABD’den katılımcıları konuk eden organizasyona Türkiye’den Halil Altındere, Deniz Sağdıç, Sermin Sherif, Reysi Kamhi ve Ahmet Elhan gibi isimler katılıyor.

Bienal, kurduğu kavramsal ve bağlamsal paralellikler üzerinden, “ana vatan”

Ana Mendieta, "İsimsiz" (Siluet serisinden), 1973-1977

temasıyla yola çıkan fakat siyasi baskılardan dolayı iptal edilen Çanakkale Bienali ile işbirliğine gitmiş ve beşinci bienal için hazırlanan programdan bir seçkiyi kendi bünyesinde konuk etmeye karar vermiş. Ahmet Elhan, Norayr Kasper, Reysi Kamhi ve Sermin Sherif'in eserleri bu kapsamda Makedonya Çağdaş Sanat Müzesi'nde ziyaretçilerle buluşmuş.

6. Selanik Çağdaş Sanat Bienali'nin omurgasını performans festivali, sanatçı rezidans programı, Selanik'teki beş müzenin ortaklaşa girişimiyle gerçekleştirilecek sergilemeler, çocuklara ve yetişkinlere yönelik eğitim programlarıyla farklı mekânlara yayılan paralel etkinlikler oluşturuyor. Küratöryal ekip, bu yıl ilk defa düzenlenecek misafir sanatçı programı için Oreet Ashery, Natasa Biza, Alessandra Eramo, Panos Mattheou, Marina Naprushkina, Dimitris Tataris, Marian Wijnoord ve Arseny Zhilyaev gibi isimleri tercih etmiş.

Atina'da yaşayıp üreten sanatçı Dionisis Christoflogiannis, 6. Selanik Çağdaş Sanat Bienali'nde yer alan eseri, "Feels Like Home" ile bir distopya çizerken, kimsenin kendini güvende hissetmeyeceği bir dönemin görüntüsünü tasvir etmiş. Christoflogiannis'in Atina ve Selanik'ten seçtiği şehir görüntülerine Suriye görüntülerini kolajlayarak yarattığı bu dizi, hepimizin potansiyel

mülteciler olduğunun, artık dünya üzerinde güvenli bir yer kalmadığının ve kendimizi her an korunaklı bir ev ararken bulabileceğimizin altını çiziyor.

Ana programın payandalarından biri olarak öne çıkan 6. Selanik Çağdaş Sanat Bienali Performans Festivali ise feminist sanat tarihinde kendine saygın bir konum edinmiş, beden performanslarıyla ünlenmiş, Küba doğumlu sanatçı, Ana Mendieta'yı ağırlıyor. 1948 yılında Havana'da dünyaya gelen Mendieta, henüz on iki yaşındayken babasının hapse girmesi üzerine, Peter Pan Operasyonu kapsamında on binlerce çocukla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nin Iowa eyaletinde kurduğu mülteci kampına gönderilmiş. Yaşam ve ölüm, şiddet ve aidiyet temalarını ele aldığı işlerinde, göçmen kimliğini kuvvetle vurgulayan sanatçının yerinden edilme meselesini, doğayı ve kendi bedenini kullanarak sorguladığı 1973-1977 tarihli "Silhouette" serisi, zamanında çok ses getirmiş. Mendieta, varlığını yokluğuyla belgelediği bu uzun erimli seride, iki yüzden fazla silüetini fotoğraflayarak yaşamın aciliyetini, doğanın sonsuzluğunu ifade etmek istemiş. Diğer yandan, seriyi oluştururken sürekli olarak, doğduğu yer Küba'ya kavuştuğunu tahayyül ediyormuş. Festival, henüz otuz yedi yaşındayken trajik bir şekilde yaşamını yitiren Ana Mendieta'ya saygı duruşu niteliğinde, "Silhouette" serisini programına almış.

6. Selanik Çağdaş Sanat Bienali, ev kavramını "hayal edilen bir yapı" olarak gündemine alırken, izleyicilerini zorunlu göç sonucu ortaya çıkan mecburiyetlerin hafızasına tanık olmaya, kişinin kök saldıgına inandığı ve kendini güvende hissettiği yere yeniden bakmaya davet ediyor. ✚

* Suriye'de bir duvar yazısı

